

Ingrid Syslak Mjelde

Ungdom som voldsutøvere

En kvantitativ analyse av ungdom som voldsutøvere i tidsperioden 2010-2021

Masteroppgave i sosiologi
Veileder: Arild Blekesaune
Juni 2023

Ingrid Syslak Mjelde

Ungdom som voldsutøvere

En kvantitativ analyse av ungdom som voldsutøvere i
tidsperioden 2010-2021

Masteroppgave i sosiologi
Veileder: Arild Blekesaune
Juni 2023

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet
Fakultet for samfunns- og utdanningsvitenskap
Institutt for sosiologi og statsvitenskap

Kunnskap for en bedre verden

Masteroppgave SOS3900

Ingrid Syslak Mjelde

Ungdom som voldsutøvere

en kvantitativ analyse av ungdom som voldsutøvere i tidsperioden 2010-2021

Antall ord: 31 564

Forord

Å levere en masteroppgave har lenge følt som en oppgave for fjern fremtid men nå er den plutselig her. Arbeidet med oppgaven har vært utfordrende, morsomt og spennende til tross for en alvorlig tematikk. Oppgaven har også tidvis vært frustrerende, men utrolig motiverende når ting løsner. Masteroppgaven markerer også slutten på min tid på NTNU og i Trondheim, for nå. Jeg sitter igjen med masse helt fantastiske minner som jeg kommer til å se tilbake på ofte!

Det er mange mennesker å takke. Jeg vil først og fremst takke min veileder Arild Blekesaune for all hjelp i arbeidet med oppgaven. Dine faglige råd har vært gull verdt i arbeidet. Ditt engasjement rundt kvantitative metoder er motiverende og smittsomt! Takk til øvrige fagpersoner på instituttet for hjelp.

Jeg hadde ikke klart det her hadde det ikke vært for mine fantastiske støttespillere. Tusen takk til familie, venner, roomies og studiekamerater for sosiale sammenkomster, hjelp og heiarop. Til statistikkjentene, som for øvrig alle skriver kvalitativt, takk for at dere har gjort alle timene på Dragvoll, studiehverdagen og dagene utenom gøy! Sist, men ikke minst må jeg takke min fantastiske storebror, Martin Syslak Mjelde, for uvurderlig hjelp. Takk for at du har svart utallige spørsmål og usikkerheter i arbeidet med oppgaven. Og ikke minst takk for at du vekket min interesse for kvantitative metoder, det viser seg å være ganske gøy! Dette hadde ikke gått uten deg.

Jeg leverer dermed min masteroppgave i sosiologi etter en lærerik prosess jeg ikke ville vært foruten.

Ingrid Syslak Mjelde

Trondheim, juni 2023

Sammendrag

I denne oppgaven undersøkte jeg ungdom som voldsutøvere i årene 2010 til 2021 og hva som kan påvirke hyppigheten av slåsskamper ungdom har deltatt i. Problemstillingen i oppgaven er «*Hvem er de unge voldsutøverne og hvilke risikofaktorer påvirker voldsutøvelsen til ungdom i perioden 2010-2021?*». Den metodiske tilnærmingen i oppgaven er lineær regresjon og en robusthetstest med negativ binomisk regresjon. Dataene er hentet fra datasettet Ungdata i årene 2010 til 2021 og avhengig variabel, *slåsskamp* måler hvor mange ganger respondentene har deltatt i slåsskamp de siste 12 månedene. De uavhengige variablene i oppgaven er *årsbølger*, *gutt*, *skoletrivsel*, *organisasjonsmedlemskap*, *ensomhet*, *nedstemthet*, *sosioøkonomisk status*, status ved voldsbruk (*statusslåss*), *hasjbruk*, *alkohol*, *fremtidsutsikter*, *sosiale medier*, *fritid ute med venner*, *sentralitetsindeks* og *utsatt for vold*.

Funnene viser en nedgang i antall slåsskamper rapportert i Ungdata-undersøkelsen i årene 2010-2021. Funnene viser også at dersom man er gutt, har lav skoletrivsel, ikke er med i en organisasjon, lav sosioøkonomisk status, syns det gir status å være god til å slåss øker hyppigheten av slåsskamper man har deltatt i. Videre viser også funnene at dem som drikker alkohol, benytter hasj, ikke har tro på en fin fremtid, bruker mye tid på sosiale medier og ute med venner på fritiden deltar i flere slåsskamper. Dersom respondentene har vært utsatt for vold eller trusler om vold øker frekvensen av slåsskamper kraftig, ved inkludering av dette målet øker også forklaringsgraden betydelig.

Målene knyttet til ensomhet gir tvetydige resultater, i de lineære modellene viser at dersom man ofte kjenner på følelser av ensomhet har man deltatt i færre slåsskamper, dette viser også den negative binomiske modellen modell 4. Modell 3 viser en økning i antall slåsskamper ved økning av ensomhet. Funnene knyttet til nedstemthet viser i modell 1 at dersom man ofte kjenner på følelser av nedstemthet deltar man i flere slåsskamper. I modell 2 har nedstemthet-variabelen liten til ingen effekt med en koeffisient på 0.0001. De negative binomiske modellene tyder begge på at dersom man ofte føler seg nedstemt har man deltatt i flere slåsskamper. Basert på funnene i oppgaven er det vanskelig å si noe tydelig om hvordan bosted påvirker ungdom som voldsutøvere. Det eneste faste mønsteret er sentralitet 5 som viser signifikante funn med økning av slåsskamper i alle modellene. Dette er kommuner som Oppdal, Bømlo og Trysil.

Funnene blir i oppgaven diskutert opp mot Hirschi (1971) sin kontrollteori, Bourdieu (1986) sitt kapitalbegrep og Thornton (2005) sitt begrep subkulturell kapital.

Abstract

In this thesis i have investigated Norwegian youth as perpetrators of violence in the years 2010 to 2021. The thesis also examines which factors may affect the frequency of fights young people have participated in. The research question is “Who are the young perpetrators of violence and what risk factors affect the perpetration of violence done by youth in the period of 2010 to 2021?”. The methods used in the thesis is linear regression and a robustness test with negative binominal regression. The data used in the thesis is collected from the dataset Ungdata in the years of 2010 to 2021. The dependent variable, *fighting*, measures how many fights the respondents have participated in the last 12 months. The independent variables consists of yearly waves, gender, school satisfaction, organizational membership, loneliness, depression, socioeconomic status, social status of violence, cannabis use, alcohol, future prospects, social media, leisure time with friends, centrality, and exposure to violence.

The findings show a decrease in the number of fights reported from 2010 to 2021. The findings also show an increase in fights if the respondent is a boy with low school satisfaction, are not part of an organization, low socioeconomic status and thinks it gives social status to be good at fighting. Furthermore, the findings also show that an increase in alcohol usage and cannabis usage, a disbelief in a good future, spend a lot of time on social media and out with friends increases the frequency of fights the respondents have participated in. By inclusion of the variable measuring if the respondents have been exposed to violence or threats of violence the degree of explanation increases. The respondents that have been exposed to violence or threats of violence, also participates more in fights.

Regarding loneliness and depression, the findings are ambiguous. The linear models and the negative binominal model 4 show a decrease in fights with an increase of self-reported loneliness. However, the negative binomial model 3 show an increase of fights participated in. Depression show an increase in fights in model 1, 3 and 4, but little to no effect in model 2. It is difficult to say anything clear about the centrality based on the findings in the thesis. The only consistent pattern is centrality 5, which shows a significant increase in fights compared to centrality 1. Examples of centrality 5 is municipalities such as Oppdal, Bømlo and Trysil.

The findings are discussed in the thesis using Hirshi's (1971) control theory, Bourdieu's (1986) concept of capital and Thornton's (2005) term subcultural capital.

Innholdsfortegnelse

FORORD	2
SAMMENDRAG	3
ABSTRACT	5
INNHOLDSFORTEGNELSE	7
1. INNLEDNING	10
1.1. AKTUALISERING	11
1.2. SOSIOLOGISK RELEVANS OG FORMÅL MED STUDIEN	14
1.3. TIDLIGERE FORSKNING	15
1.4. PRESISERING AV OPPGAVENS MÅL OG PROBLEMSTILLING	18
1.5. OPPGAVENS STRUKTUR	19
2. TEORI	19
2.1. KRIMINALSTATISTIKKEN OG AGE-CRIME CURVE	20
2.2. VOLDEN SOM FENOMEN OG DEFINISJON	22
2.3. BEGREPSAVKLARINGER.....	26
2.4. TEORIER	27
2.4.1. <i>Kontrollteori</i>	27
2.4.2. <i>Kapital</i>	30
2.4.3. <i>Subkulturell kapital</i>	33
2.5. HYPOTESER	34
3. METODE	35
3.1. DESIGN.....	36
3.2. DATAGRUNNLAG – UNGDATA	36
3.2.1. <i>Planlegging og innsamling av Ungdata</i>	38
3.2.2. <i>Utvalg</i>	38

3.3.	PRESENTASJON AV VARIABLER.....	39
3.3.1.	<i>Avhengig variabel</i>	39
3.3.2.	<i>Uavhengige variabler</i>	42
3.4.	METODE.....	54
3.5.	FORUTSETNINGER FOR LINEÆR REGRESJON.....	55
3.5.1.	<i>Lineraritetsforutsetningen og korrekt spesifikasjon av modellene</i>	55
3.5.2.	<i>Residualene er homoskedastiske, normalfordelt og fravær av autokorrelasjon</i>	56
3.5.3.	<i>Multikolaritet</i>	59
3.5.4.	<i>Uavhengig variabel og residual er ukorrelert</i>	60
3.5.5.	<i>Målefeil i avhengig eller uavhengig variabel</i>	60
3.5.6.	<i>Ikke tilfredsstillende forutsetninger</i>	61
3.6.	ROBUSTHETSTEST MED NEGATIV BINOMISK REGRESJON.....	61
3.7.	FRAFALLSANALYSE.....	63
3.8.	KVALITETSKRITERIER.....	63
3.8.1.	<i>Reliabilitet</i>	63
3.8.2.	<i>Validitet</i>	66
3.8.3.	<i>Generaliserbarhet</i>	67
3.8.4.	<i>Vekting</i>	67
3.9.	ETISKE PERSPEKTIVER.....	67
3.10.	MULIGE BEGRENSNINGER VED STUDIEN.....	68
4.	RESULTATER.....	69
4.1.	MODELL 1 LINEÆR REGRESJON MED AVHENGIG VARIABLE <i>SLÅSSKAMP</i>	69
4.2.	MODELL 2 LINEÆR REGRESJON MED AVHENGIG VARIABLE <i>SLÅSSKAMP</i>	73
4.3.	MODELL 3 NEGATIV BINOMISK REGRESJON MED AVHENGIG VARIABLE <i>SLÅSSKAMPTELLE</i>	77
4.4.	MODELL 4 NEGATIV BINOMISK REGRESJON MED AVHENGIG VARIABLE <i>SLÅSSKAMPTELLE</i>	81
5.	DISKUSJON.....	85

6. KONKLUSJON	95
6.1. VIDERE FORSKNING.....	97
7. REFERANSELISTE	98

Tabelloversikt

Tabell 3.1 Sammensatt svarfordeling på alle mål på antall slåsskamper i perioden 2010-2021 ..	41
Tabell 3.2 Familiens velstand i skalaen sosioøkonomisk status hentet fra: (Bakken et al., 2016, s. 26).	48
Tabell 3.4 Deskriptiv statistikk over variablene inkludert i oppgaven.	53
Tabell 4.1 Lineær regresjon med avhengig variabel slåsskamp	69
Tabell 4.2 Lineær regresjon med avhengig variabel slåsskamp i årene 2014-2021	73
Tabell 4.3 Negativ binomisk regresjon med avhengig variabel slåsskamptelle	77
Tabell 4.4 Negativ binomisk regresjon med avhengig variabel slåsskamptelle i årene 2014 til 2021.....	81

Figuroversikt

Figur 2.1 Age crime curve hentet fra (McAra & McVie, 2012 s. 538)	21
Figur 2.2 Siktete i vold og mishandlingssaker pr. 1000 innbygger, tall hentet fra Statistisk sentralbyrå (Statistisk sentralbyrå, u.å.).	22
Figur 3.1 Residualer til modell 1	58
Figur 3.2 Residualer til modell 2	58

1. Innledning

De siste årene har norske media presentert et bilde på ungdomsvolden som at det har vært en drastisk økning (Elvevold & Sandnes, 2017; Falk, 2020; Hvitmyhr, 2020; Jansen et al., 2022; Midtskog et al., 2017; Ridar & Holm-Nilsen, 2015; Rostad et al., 2022; Schau et al., 2022).

Tidligere forskning har undersøkt ungdomsvolden og kartlagt en rekke risikofaktorer som økt tid ute med venner, rusbruk, økt mediebruk og skulking ((Frøyland et al., 2020; Frøyland & Soest, 2020; Frøyland & von Soest, 2018). Beskyttende faktorer som mindre alkoholbruk, mindre vold i hjemmet og intelligens er også kartlagt (Frøyland et al., 2020; Frøyland & Soest, 2020; Frøyland & von Soest, 2018). Funnene var basert på 3 ulike utvalg. Én studie samlet inn blant utlukkende Oslo-ungdom, en studie samlet inn i 2007 og 2015 blant utlukkende elever i 3. klasse på videregående samt en longitudinell studie med et utvalg av kun gutter. Videre forskning på et større og landsdekkende datasett kan derfor gi økt innsikt i problemstillingen, noe denne teksten ønsker å besvare. Men hvem er voldsutøverne, hva påvirker dem og er det en reel økning i antall voldshendelser blant unge? Denne oppgaven skal undersøke problemstillingen «*Hvem er de unge voldsutøverne og hvilke risikofaktorer påvirker voldsutøvelsen til ungdom i perioden 2010-2021?*» med det landsdekkende datasettet Ungdata i årene 2010-2021.

Hirschi (1971) sin kontrollteori hevder at dersom man har en sterk tilknytning og sterke bånd til samfunnet har man mer å miste ved å utføre kriminelle handlinger slik som utøvelse av vold. Hirschi beskriver flere faktorer som viktige tilknytninger og bånd, fra tilknytninger til andre mennesker, forpliktelse til samfunnets gjennom bruk av tid på utdanning, jobb, institusjoner samt involvering i konvensjonelle aktiviteter og tro på samfunnets normer (Hirschi, 1971). Oppgaven benytter også Bourdieus (1986) kapital begrep og Thorntons (2005) begrep subkulturell kapital til å forklare ungdomsvoldutøvelse. Problemstillingen undersøkes med metoden multippel lineær regresjon samt en robusthetstest med negativ binomisk regresjon.

1.1. Aktualisering

«– I mange år har ungdomskriminaliteten vært svært lav, også voldstallene. Vi ser en endring på det nå. Vi finner ingen klare årsaker til dette.» (Ording, 2020) Dette sa politileder i Stor-Bergen Morten Ørn til VG 27. juli 2020 (Ording, 2020). Politiet mener også at volden bare blir grovere og grovere. Samtidig ser man at antall voldsanmeldelser mot mindreårige har økt med nesten 40 % på bare 4 år, fra 2016 til 2020 (Vik & Ording, 2021). Norske aviser legger frem et bilde av at ungdomsvolden ikke bare har økt i frekvens, men også i alvorlighetsgrad.

I Bergen ser man problemer helt ned på barneskolen. Leder for skoleetaten Frode Nilsen presiserer at kommunen er usikre på om det er en faktisk økning eller om det er kun en økning i antall innmeldte avvik fra lærere og ansatte. Han drøfter også at det er mulig at resultatene kan skyldes en kombinasjon av høyere antall voldshendelser og høyere fokus på innmelding (Hilland et al., 2023). Han beskriver situasjonen som «bekymringsfull» og sier «det er virkelig ikke en god utvikling» (Hilland et al., 2023). I en rapport fra kommunen i 2022 kom det likevel frem at bare halvparten av tilfellene knyttet til ansatte som blir utsatt for vold og trusler har meldt avvik på dette, man kan dermed anta store mørketall (Hilland & Eiken, 2023). I 2022 var det allerede i mars var meldt inn 674 tilfeller av vold, trusler og trakassering i Bergensskolen. Avvikene fra 2022 skildrer alvorlige voldshendelser som

«Da utageringen startet med slag, spark, dytting og spyting mot ansatte, endte situasjonen med at fire voksne måtte holde eleven fast på gulvet for å hindre personskade og «Aner ikke hvorfor elev utagerte, men [eleven] ble veldig aggressiv. [Eleven] knekte en kost og stakk med spissen der knekken var. [Han] kvelte meg når han kom bakfra og knep mye.» (Jansen et al., 2022).

Trenden har fortsatt videre inn i 2022 hvor over 1900 voldstilfeller ble meldt inn i løpet av et år. Dette tilsvarer i snitt 10 voldshendelser hver skoledag i 2022 (Hilland et al., 2023). Eksempler på voldstilfellene *Bergens Tidende* trekker frem er «Elev 8 år kastet saks mot lærer. Traff området mellom øye og nese. Det ble et kutt. På levevakt ble det satt 1 sting i kuttet» og «Eleven fikk beskjed om hvor han skulle sitte og at SFO skulle ta over. Eleven reagerte da med å sparke lærer hardt i skrittet» (Hilland et al., 2023). Hvis man ikke bare ser på barneskoletrinnet, men også inkluderer ungdomsskoletrinnet går antallet voldshendelser opp til 3 371 (Hilland et al., 2023). Disse inkluderer trusler og trakassering. Voldshendelser står for 84% av det totale antallet

avviksmeldinger og det høye antallet voldshendelser gjør også at kommunen ser en økning i sykefraværet blant lærerne på barneskoletrinnet (Hilland et al., 2023).

Vold og trusler er også blitt vanlig i Oslo-skolen, med 4 964 voldshendelser som ble meldt inn i 2022. Også her tror kommunene at man har store mørketall. I Oslo ser man at antallet voldshendelser har holdt seg stabilt med en liten nedgang under pandemi-årene, men etter pandemien steg tallene tilbake igjen på samme nivå (NTB, 2023). Den samme trenden som i Bergens-skolen og Oslo-skolen ser man flere steder i landet. *Utdanningsnytt* kartla antall avviksmeldinger om vold, trusler og krenkelser i 20 av Norges største kommuner i april 2023. Til tross for antakelser om store mørketall, dreier seg om over 20 000 avviksmeldinger av denne karakteren i 2022. Kommunene inkluderer Sandefjord, Tønsberg, Lillestrøm, Skien, Stavanger, Sarpsborg, Bergen, Trondheim, Drammen, Oslo, Sandnes, Fredrikstad, Kristiansand, Moss, Asker, Bærum, Bodø, Ålesund, Nordre Follo, og Tromsø. Alle kommunene, unntatt Bodø, Ålesund, Nordre Follo og Tromsø hadde en betydelig økning av antall avvik knyttet til vold på skolene i kommunen. Vold i skolen er dermed ikke bare i de største byene, men et landsdekkende problem (Vedvik, 2023).

Også utenfor skolene, presenterer media en økning frekvensen av volden og alvorlighetsgrad. I 2020 hadde voldsanmeldelsene mot mindreårige økt med nesten 40% på 4 år. Denne prosentøkningen er basert på en sammenligning av tall fra første halvdel av 2016 og første halvdel av 2020. Dersom man sammenligner tall for hele året mellom 2015 og 2019 ser man en økning på 68,3% (Ording, 2020). Lars Roar Frøyland forteller at det lenge har vært historisk lav registrert kriminalitet blant unge, men at vi ser nå en økning blant de yngste. Dette er da snakk om dem under 18 og under kriminell lavalder på 15 år (Taranger, 2022). Politiet tror noe av økningen kan skyldes sosiale medier. Det fortelles om filming av slåsskamper, arrangering av slåsskamper og trusler over nett (Bazaz & Misje, 2020; Elvevold & Sandnes, 2017; Falk, 2020; Hvitmyhr, 2020; Midtskog et al., 2017; Ording, 2020; Ridar & Holm-Nilsen, 2015; Rostad et al., 2022). Dette har vært en langt varende trend fra 2015 og fortsatt frem til i dag, til tross for politiets innsats mot deling av voldsvideoer gjennom undervisningsopplegget «DELE=DELTA» (NTB, 2022).

Historiene fra ungdom om å bli utsatt for voldshendelser fra jevnaldrende er ofte knyttet til status. «Erik», intervjuet for NRK, forteller om en slåsskamp hvor han hadde overtaket (Taranger, 2022). Etter slåsskampen tenkte han det hele var over, men så kort tid etter kom to

jevnaaldrende gutter fra slåsskampen og truet han med kniv for å få han til å kysse skoene deres og kalle dem «boss», alt mens de filmet hendelsen. Dersom han ikke gjorde som de sa, skulle han bli knivstukket. Alle guttene var rundt 14-års alderen.

Også historier fra voldsutøverene sin side bærer preg av status-jag. «Stian» forteller om hvordan han i flere år ble truet av andre for å banke opp barn (Taranger, 2022). Da han startet, var «Stian» bare 11 år gammel. Det hele startet med at noen eldre ungdommer ba han banke opp noen de hadde et problem med. Hvis «Stian» ikke stilte opp kom de til å dele noe som han hadde gjort, men ikke ville andre skulle vite. Dette resulterte i at «Stian» stilte opp og etter hvert fikk han også et rykte på seg for å være god å slåss - så lenge han stilte opp, fikk han være i fred (Taranger, 2022).

Verdens Gang (VG) har kjørt et prosjekt knyttet til ungdomsvold hvor de har snakket med flere unge som har ulik erfaring knyttet til vold. «Sindre» forteller om at han ble med i en gjeng hvor rus, gjengrivalisering og vold sto sentralt. På den andre siden stod også aksept, støtte og samhold. For «Sindre» handlet det i stor grad om å finne en plass å passe inn etter flere år med mobbing. «Sindre» forteller at dop og vold går hånd i hånd, hvor rusen ble brukt for å dempe følelsene. Han beskriver selv at hasj ble veien inn og vold ble en del av hverdagen, men her kunne han få lov til å være seg selv. Slåsskampene og rivaliseringen startet ofte over noe lite, som for eksempel at noen tok en «vape» ut av hendene hans. Etter dette ble det ofte avtalt hvor man skulle møte og hvor mange man skulle ta med. Alle var kjent med «spillereglene». Fokuset til gjengen lå i at man må «backe» hverandre, beskytte fellesskapet. Bilder av våpen ble også sendt over sosiale medier for å true. «Sindre» forteller også at ens egen identitet blir tett knyttet til rollen i gjengen (Ording et al., 2021).

Historiene inkluderer også; mann (19) som forteller til VG at «*det kan eskalere ganske fort. Mange slåss for heder og ære. Du må jo få stempelet ditt*» (Vik & Ording, 2021). Kvinne (19) forteller «*Da jeg var yngre var det snakk om et blikk: Da var jeg på med en gang*» (Vik & Ording, 2021). «*Vi banket opp alle som ikke ga oss den respekten vi mente vi fortjente*» Mann (24) (Vik & Ording, 2021). Mann (23) forteller at «*Det er en gjengmentalitet. Oss mot dem*» (Vik & Ording, 2021). Historiene er mange, men det er en tydelig fellesskapsfølelse knyttet til voldsutøvelsen. I ettertid av gjenglivet fortelles det om ringvirkninger som angst, tvangstanker og mye frykt (Ording et al., 2021).

Ved siden av studiene jobber jeg selv med aldersgruppen 14-25 og har latt meg fasinere av deres historier knyttet til hvordan det er å være ungdom i dag. De beskriver ungdomstiden som utrolig vanskelig å navigere seg gjennom, og det er, for mange, et konstant press på prestasjoner på arenaer som hjem, skole, fritid og sosiale medier. Historiene har også gått på ungdom som har blitt slått ned av jevnaldrende eller opplevd vold. Det har også vært historier knyttet til ungdom som benytter vold aktivt i sin hverdag, gjennom blant annet slåsskamper og som har oppsøkt andre for å utøve voldshandlinger. Disse historiene har vekket min interesse for å se på årsak – virkning i et samfunnsperspektiv. Det er viktig å presisere at erfaringene jeg har knyttet til temaet kan ha formet analysen, selv om jeg gjennom oppgaven har forholdt meg så objektiv som mulig.

Mann (19) forteller at «*Ungdommene vokser opp i det. Det kommer alltid til å være sånn*» (Vik & Ording, 2021). Noen av spørsmålene jeg stiller meg er om det en faktisk økning av voldsutøvere og voldshendelser blant unge eller er det bare at det er mer synlig? Er det noe på strukturelt nivå som påvirker utviklingen? Er det de samme kjennetegnene ved voldsutøverne som i tidligere forskning eller ser vi nå en økning grunnet en ny gruppe? Denne oppgaven vil derfor undersøke selvrapportert voldsutøvelse blant ungdom på ungdomsskole og videregående.

1.2. Sosiologisk relevans og formål med studien

Kriminalitet, ifølge Hauge, er et resultat av individets sosiale og kulturelle læring (Hauge, 2002). Man kan derfor se på kriminalitet og voldsutøvelse som et bilde på hvordan storsamfunnet er organisert (Hauge, 2002). Ved å belyse hvem blant ungdommene i samfunnet som er voldsutøverne og hvilke samfunnsstrukturer som kan være med på å påvirke voldsbruken kan man jobbe for å redusere vold blant ungdom. På denne måten kan man mulig skimte et større bilde av en samfunnsmessig ulikhetsproduksjon. Ungdomstiden er også en sårbar periode og dersom man opplever mange traumatiske opplevelser, som for eksempel voldsutøvelse, kan man risikere å slite med dette langt inn i voksenlivet (Bengtson et al., 2004). Folkehelseinstituttet (FHI) beskriver at konsekvenser av å bli utsatt for vold omfatter alvorlige fysiske skader, psykiske og somatiske helseplager og sykdom, atferdsforstyrrelser og utviklingsavvik (Reneflot et al., 2020). Formålet med studien er derfor å kartlegge kjennetegn ved voldsutøverne og hva som kan påvirke hyppigheten og utbredtheten av voldsbruk i håp om å gi et bidrag til hvordan man kan bedre forebyggingstjenester.

1.3. Tidligere forskning

Den mest relevante tidligere forskningen i norsk kontekst for oppgaven er et forskningsprosjekt Velferdsforskningsinstituttet NOVA utførte i årene 2016 – 2020 om fysisk vold blant ungdom. Her var målet å forstå samfunnsmessige trender og livsutfall for de unge voldsutøverne i Norge. Temaet ble undersøkt med tverrsnittsundersøkelsen UngVold samlet inn i 2007 og 2015 samt en longitudinell studie kalt Ung i Norge som kombinerer unges svar på spørreundersøkelse i 1992 med offentlige registre frem til 2016 (Velferdsforskningsinstituttet NOVA, u.å.).

Frøyland, Bakken og Von Soests (2020) baserte seg på data hentet inn i forbindelse med spørreundersøkelsen Ung i Oslo i 2015 og 2018. Her var målet å undersøke fysisk vold blant unge på et samfunnsnivå over en treårsperiode. Aspektene de valgte å teste hadde en påvirkning gikk på foreldretilsyn, mediebruk, alkohol og rusmiddelbruk, antall år med skole, sosioøkonomisk bakgrunn, migrasjonsbakgrunn, karakterer og kjønn. Det ble satt tre krav til den statistiske analysen: variablene måtte derfor ha endringer som korresponderte med endringene i fysisk vold, variablene måtte korrelere med fysisk vold og variablene måtte vise en signifikant effekt i medieringsanalysen (Frøyland et al., 2020).

Utvalget var Oslo-ungdom på ungdomsskoler og videregående skole med 23 381 respondenter i 2015 og 25 287 respondenter i 2018 (Frøyland et al., 2020). Resultatene viste en økning i antall voldshendelser. Variablene som gav en økning i voldsbruk var en økning i hvor mye tid en benyttet ute med venner, økning i tid brukt på digitale medier, hyppighet i cannabisbruk for begge kjønn og en økning i skulk for gutter (Frøyland et al., 2020).

Studien hadde ulike begrensninger, hvor en er knyttet til bruken av tverrsnittsundersøkelse, og at det dermed ikke er mulig å se på tidsmessige endringer (Skog, 2021). Man kan dermed her risikere omvendt kausalitet, spesielt knyttet til cannabisbruken, altså er det cannabisbruken som påvirker volden eller volden som påvirker cannabisbruken? Videre er studien basert på kun to tidspunkter og det er dermed kun mulighet til å se på lineær endring og ikke mer komplekse tidsendringer. Mange av variablene i studien er basert på selv-rapportering, det kan dermed være noe usikkerhet knyttet til nøyaktigheten i undersøkelsen. Noen av variablene knyttet til fritid er også mangelfulle da det ikke er målt om dette foregikk under voksnes oppsyn eller ikke. Tolkningen av disse variablene er dermed basert på implisitte antakelser om hva som er mest vanlig i disse situasjonene, utfordringer også anerkjent av Frøyland et al. (2020).

I forskningsprosjektet ble det også undersøkt sammenhengen mellom bruk av vold i ungdommen og påvirkningen det har på respondentene nå i det voksne liv, blant annet ved å sjekke om det var samspill med intelligens (Frøyland & Soest, 2020). Her ble det benyttet longitudinelle studier på et utvalg av 1 083 gutter. Disse har vært med i en undersøkelse kalt Ung i Norge som ble samlet inn fire ganger i løpet av tidsperioden 1992 til 2015 (Frøyland & Soest, 2020). Her ble det funnet at unge gutters fysiske voldsutøvelse korrelerte med livsutsikter i områdene knyttet til arbeid, utdanning, inntekt og kriminell oppførsel. Funnene var signifikante også etter man kontrollerte for annen problematferd. Samspillet med intelligens viste at lav intelligens i større grad resulterte i uheldige livsutfall som marginalisering på arbeidsmarkedet og ytterligere kriminelle handlinger enn hos dem med høyere intelligens. For dem med høy intelligens, så man at voldsutøvelsen ikke var relatert til akademisk oppnåelse. På den andre siden fant man at gutter med lavere intelligens utførte færre år med utdanning (Frøyland & Soest, 2020).

Det er likevel noen svakheter ved studien, som motiverer denne oppgaven for videre utforskning av temaet. Tverrsnittsstudiene som er benyttet for å kartlegge fritidsaktiviteter er kun hentet inn i Oslo og ingen intervju er utført utenfor hovedstaden. Egenopplevd mental helse er ikke med i undersøkelsen selv om tidligere forskning viser tydelig at depresjon korrelerer med og påvirker aggressiv oppførsel (Dutton & Karakanta, 2013). Til sist er de siste tallene er også hentet inn i 2015 og det har vært en økning i voldsanmeldelser i perioden fra 2016 til 2020.

Siste artikkelen fra prosjektet til NOVA (Velferdsforskningsinstituttet NOVA, u.å.) kartla trender i fysisk vold i årene 2007 til 2015. Her ble det benyttet tall fra undersøkelsen UngVold hentet inn i 2007, med 6 631 respondenter (58,8% jenter) og 2015, med 4 145 respondenter (60,3% jenter). Utvalget ble hentet fra elever på siste år på videregående skole (Frøyland & von Soest, 2018). I artikkelen utforsket de sosiodemografisk bakgrunn, kjønn, psykisk helse, stoffbruk, sosiale forhold og personlighetsfaktorer målt på en resiliensskala kan være med på å forklare nedgangen i voldsbruk blant unge (Frøyland & von Soest, 2018). Resiliensskalaen måler aspekter og kompetanse som «*jeg vet hvordan jeg skal nå målene mine*» og «*hvis jeg møter på et problem så har jeg en tendens til å finne noe godt som kan komme ut av det*» (Frøyland & von Soest, 2018). Den måler også sosiale aspekter som «*jeg finner enkelt nye venner*» eller «*jeg finner alltid noe gøy å snakke om*» (Frøyland & von Soest, 2018). Planlegging er også en del av resiliensskalaen med variabler knyttet til «*jeg lager alltid en plan før jeg starter noe nytt*» og

«*jeg er god på å organisere tiden min*» (Frøyland & von Soest, 2018). Aspekter som sosiodemografisk bakgrunn, personlighetsfaktorer og mental helse bidro ikke til å forklare tidstrender i fysisk vold (Frøyland & von Soest, 2018).

Funnene viser at de mest fremtredende årsakene til nedgangen i fysisk vold over disse årene er en nedgang i problematisk alkoholbruk og antall alkoholrelaterte problemer ungdommene har opplevd det siste året (Frøyland & von Soest, 2018). I denne studien fant man også at en nedgang i antall respondenter som rapporterte å ha blitt slått av et familiemedlem, også påvirket nedgangen i fysisk voldsbruk blant ungdommene. Dette kan skyldes den sosiale innlæringen til vold som akseptabel reaksjon man får i et voldelig hjem (Frøyland & von Soest, 2018). Ungdommer som har hatt kjæreste har brukt mindre vold, og det er en mindre andel jenter med overbeskyttende foreldre som bruker vold (Frøyland & von Soest, 2018).

Variablene knyttet til psykisk helse og stoffbruk bidro ikke til å forklare nedgangen i voldsbruk (Frøyland & von Soest, 2018). Men ved å inkludere psykisk helse og stoffbruk i analysen så man en signifikant endring i styrken på forholdet mellom fysisk vold og undersøkelses år. Funnene viser dermed at psykisk helse og stoffbruk ikke forklarer tidstrenden i fysisk voldsbruk, men heller undertrykker tidstrenden i fysisk voldsbruk. Resultatene indikerer derfor at antallet fysiske voldshendelser kunne vært enda lavere hvis man ikke sett en økning i psykisk helse problemer og stoffbruk fra 2007 til 2015 (Frøyland & von Soest, 2018).

Analysen til Frøyland og Von Soest (2018) viste få til ingen endringer knyttet til sosiodemografiske faktorer, som gikk på om foreldre var arbeidsledig eller om respondenten ikke bodde med biologiske foreldre, personlighetsfaktorer og sosiale forhold blant norsk ungdom. Dette resulterer i at målene i studien ikke gir tilstrekkelige forklaringer i endringer i fysisk vold over tid. Studien indikerer at man må inkludere andre mål for å forklare fysisk vold ytterligere (Frøyland & von Soest, 2018). Studien foreslår at videre forskning bør se på om nedgang i hvor mye tid ungdom benytter ute og sammen med venner samt om endringer i kommunikasjonsmønstre og interaksjon kan påvirke fysisk voldsbruk (Frøyland & von Soest, 2018).

Studien har også noen svakheter, blant annet at det er kun benyttet mål fra to tidspunkter 2007 og 2015. Ytterligere svakheter ligger i at det var lavere antall respondenter i 2015 enn i 2007. I 2007 ble også undersøkelsen utført på papir, men i 2015 gikk den over til å utføres digitalt, dette kan

ha påvirket dataene. Utvalget er også en svakhet, da dette er hentet fra elever i 3 klasse på videregående. Ungdommene som benytter mye fysisk vold, er ikke nødvendigvis representert her (Frøyland & von Soest, 2018). Artikkelen tar bare for seg tall frem til 2015, men den store økningen i anmeldelser har vært fra 2016 til 2020 (Ording, 2020). Det kan derfor være andre faktorer som påvirker ungdoms voldsutøvelse i årene etter artikkelen er publisert. Noe denne oppgaven vil utforske med tall frem til 2021.

Oppsummert har tidligere forskning kartlagt en rekke beskyttende og risikofaktorer knyttet til at ungdom skal utøve vold. Risikofaktorer for norsk ungdom inkluderer økt tid ute blant venner, rusbruk, økt mediebruk, samt skulking for gutter (Frøyland et al., 2020; Frøyland & Soest, 2020; Frøyland & von Soest, 2018). Beskyttende faktorer er blant annet mindre skadelig alkoholbruk, mindre vold i hjemmet og høy intelligens (Frøyland et al., 2020; Frøyland & Soest, 2020; Frøyland & von Soest, 2018). Andre risikofaktorer kartlagt er blant annet dårlig psykisk helse (Dutton & Karakanta, 2013).

1.4 Presisering av oppgavens mål og problemstilling

Den tidligere forskningen er basert på andre datasett og utvalg enn Ungdata 2010-2021 som benyttes i denne oppgaven. Denne oppgavens fokus og målsetning er å utføre en utforskende analyse hvor fokuset er på om de gjeldende teoriene kan forklare noe av dataene. Det er også interessant å se om man får noen andre resultater ved bruk av et større datasett enn det den tidligere forskningen har gjort. Oppgavens hensikt er å se om teoriene knyttet til kontrollteori, kapital og subkulturell kapital kan forklare voldsbruken blant unge i Norge. Det er primært to innganger i oppgaven. En er en rent deskriptiv inngang, hvem er ungdommene som rapporterer høy frekvens av slåsskamper og kan man finne de sosiostrukturelle årsakene til hvem de er? Jeg ønsker også i denne oppgaven å utforske om media gir det riktige bildet av situasjonen og om det er en reel økning knyttet til ungdoms voldsutøvelse når man ser det i et tidsperspektiv på 11 år.

Problemstillingen i oppgaven er derfor som følger «*Hvem er de unge voldsutøverne og hvilke risikofaktorer påvirker voldsutøvelsen til ungdom i perioden 2010-2021?*». Problemstillingen skal undersøkes med datasettet Ungdata fra 2010 til 2021, med en måling hvert år. Denne oppgaven vil ikke se på individuelle påvirkningsårsaker som diagnoser eller lignende. Fokuset her avgrenses til å gjelde samfunnsmessige årsaker, selv om tidligere forskning også har vist at personlighetsforstyrrelser, ADHD, personlighetskarakteristikk eller kognitive ferdigheter kan

ha en påvirkning på voldsutøvelsen (Bengtson et al., 2004). Det vil likevel benyttes et mål på selvopplevd psykisk helse, da det ikke foreligger data på respondentenes eventuelle diagnoser.

1.5 Oppgavens struktur

Kapittel 2 består av teorikapittelet. Dette kapittelet vil inneholde en presentasjon av kriminalstatistikken knyttet til voldshandlinger i Norge og en gjennomgang av sammenhengen mellom alder og kriminalitet som et bakteppe for tematikken i oppgaven. Etter dette redegjøres det for volden som fenomen og definisjon benyttet i oppgaven. Deretter redegjøres det for begrepsavklaringer knyttet til begreper benyttet gjennom oppgaven før teoriene presenteres. Teoriene inkludert i oppgaven er Travis Hirschis kontrollteori, Bourdieus kapitalbegrep og Thorntons subkulturelle kapitalbegrep.

Etterfulgt av teorikapittelet er metodekapittelet. Her redegjøres det for oppgavens design, datagrunnlag, presentasjon av avhengige og uavhengige variabler og deskriptiv statistikk. I metodekapittelet presenteres også metoden benyttet i oppgaven, lineær regresjon, og en gjennomgang av de statistiske testene benyttet for å sikre kvalitet. Som en robusthetstest er det også valgt å utføre en negativ binomisk regresjon. Det vil så drøftes kvalitetskriteriene reliabilitet, validitet og generaliserbarhet og oppgavens valg knyttet til vekting av 2020-tallene. Kapittelet avsluttes med en drøfting av etiske perspektiver og mulige begrensninger ved studien. I resultatkapittelet presenteres og tolkes modellene og drøftes i lys av teori i diskusjonskapittelet. Til sist konkluderes studien hvor også forslag til videre forskning presenteres.

2. Teori

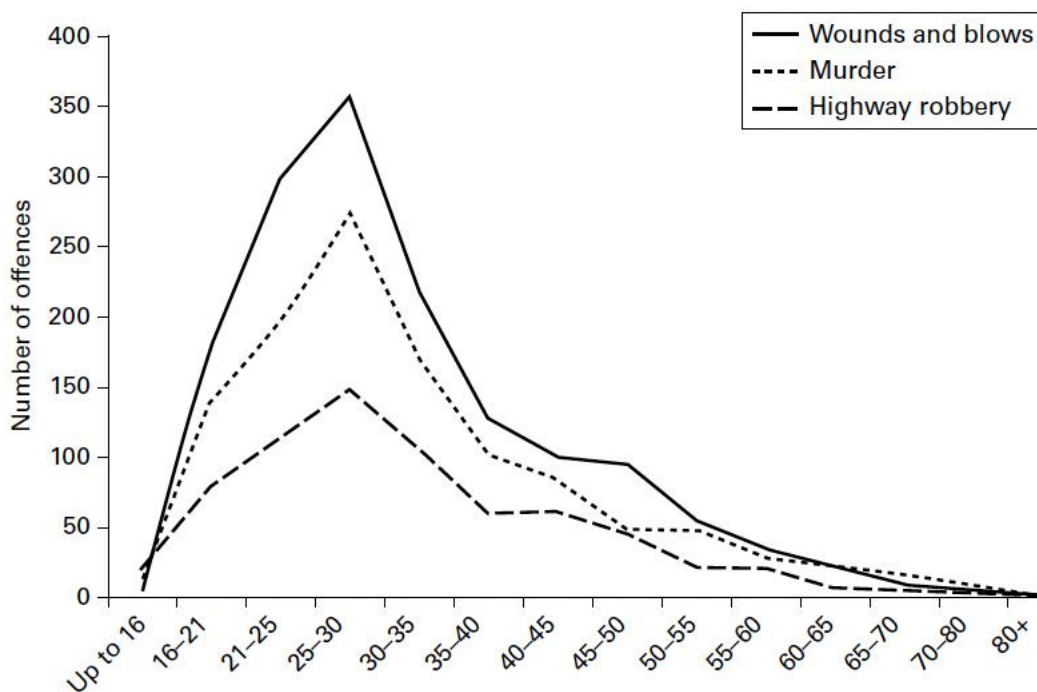
Dette kapittelet presenterer oppgavens teoretiske rammeverk. Kapittelet starter med å presentere ulike paradigmer knyttet til voldsforskningen før den presenterer overordnet kriminalstatistikk knyttet til voldsbruk sammenhengen mellom alder og kriminalitet som et bakteppe for oppgavens tematikk. Volden som fenomen vil drøftes og defineres og andre begrepsavklaringer vil også redegjøres for. Teoriene oppgaven baseres på er Hirschis kontrollteori, Bourdieus kapitalbegrep og Thorntons subkulturelle kapitalbegrep.

Vold har lenge vært av interesse innen det sosiologiske feltet. Volden som tema i sosiologien har vært med tema siden klassikerne, hvor Marx, Engels og Weber skrev om vold som sosiale prosesser og institusjoner (Walby, 2013). Temaet ble derimot mindre sentralt og mer fragmentert etter andre verdenskrig (Walby, 2013). Hvor volden som tema hadde stått ganske sentralt hos klassikerne ble volden nå er mer spesialisert felt, heller enn en sentral del av sosiologiens teoretiske «verktøykasse» (Walby, 2013). I følge Walby resulterte dette i at ontologisk og i disiplinen sosiologi ble volden sett på i primært to former. Den første måten volden ble sett på var i avvikssosiologien som sosiale avvik og kriminelle mellommenneskelige voldshandlinger. Den andre måten var statlig vold og mellom-statlig vold (Walby, 2013). Volden har dermed i større grad fått plass som en del av andre fenomener og kategorier som for eksempel som et instrument for å oppnå makt eller som et sosialt fenomen som kun gjelder dem som utfører kriminelle handlinger og lever i utkanten av samfunnets system. Det har likevel alltid vært dem som forsker på volden som et separat fenomen som ikke kan reduseres til å gjelde som «kun» en del av andre sosiale prosesser. Volden har dermed blitt synligere i feltet igjen (Walby, 2013).

2.1. Kriminalstatistikken og age-crime curve

I 2021 ble det, ifølge Statistisk Sentralbyrå, anmeldt 35 988 lovbrudd innen kategorien vold og mishandling (Statistisk Sentralbyrå, 2022). 31 216 av disse hadde personer som fornærmet. Tallet av anmeldelser av lovbrudd knyttet til vold og mishandling har ligget stabilt på rundt 35 000 i årene 2008 – 2021 (Statistisk Sentralbyrå, 2022). De aller siste årene har det skjedd en endring knyttet til aldersfordelingen blant dem som er siktet for voldshendelser. Fra 2019 til 2020 så man en endring i utøvelsen av vold. I aldersgruppen under kriminell lavalder på 15 år så man en dobling av antall siktelser for vold og mishandling fra 2015 til 2019. I 2019 fikk også 950 ulike personer i alderen 15-17 år anmeldelser for 1600 hendelser knyttet til vold og mishandling. Dette er en økning i 39 % av anmeldte forhold og en økning med 54 % knyttet til antall siktelser (Statistisk Sentralbyrå, 2020). Det er viktig å presisere er at det er tenkelig at det er store mørketall knyttet til voldsbruk og i kriminalstatistikken generelt, da mange ikke anmelder (Reneflot et al., 2020)

Disse kurvene passer godt sammen med den veletablerte age-crime-curve som brukes innen avvikssosiologien. Age-crime-curve er en distribusjonskurve over aldersfordelingen over mennesker som utfører kriminelle handlinger. Den ble først introdusert av Adolphe Quetelet i 1831 som undersøkte tre former for kriminelle handlinger i Frankrike mellom 1826 og 1829. Age crime curve viser at man er mest sannsynlig til å utføre kriminelle handlinger i ung alder og sveskes sannsynligheten jo eldre man blir. Kurven til Quetelet ser slik ut;

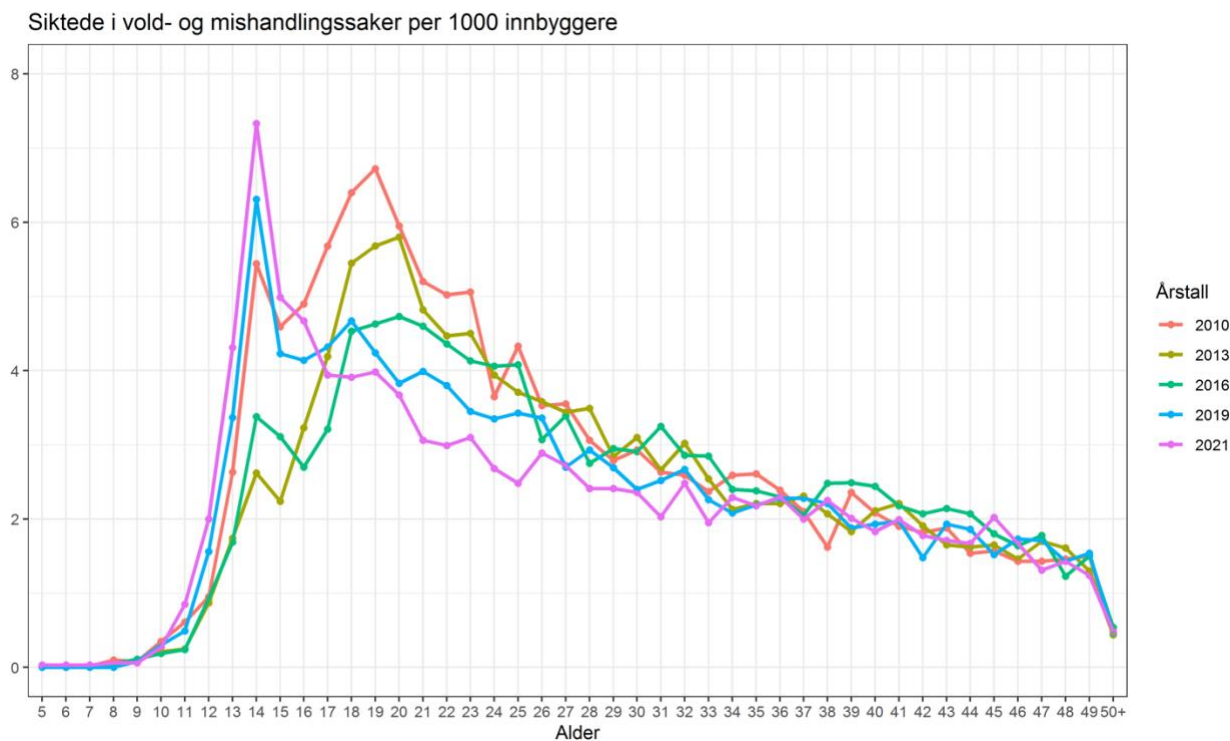

Figur 2.1 Age crime curve hentet fra (McAra & McVie, 2012 s. 538)

Denne kurven er også ifølge Hirschi og Gottfredson uforandret over en bred analyse av ulike sosiale faktorer som for eksempel demografiske grupper, kategorier av kriminelle handlinger og kjønn (Hirschi & Gottfredson, 1983). Kurven har også blitt utfordret og flere mener den ikke er relevant, blant annet Males og Brown som argumenterer for at det er spuriøs sammenheng mellom alder og kriminelle handlinger, hvor det er den bakenforliggende variabelen knyttet til fattigdom som ligger bak og forklarer toppen av kurven (Brown & Males, 2011). Dette er blitt mye diskutert og motbevist av blant annet Schulman, Steinberg og Piquero som viser at funnene til Hirschi og Gottfredson og age-crime-curve er relevante også i nyere tid (Schulman et al., 2013). Kurven er også relevant når man ser på anmeldelser i Norge knyttet til volds og

mishandlings lovbrudd. Se figur 2.2 under. Her ser man at antall siktede i vold og mishandlingssaker pr. 1000 innbygger i Norge følger tilnærmet samme kurve som age-crime-curve.

Figur 2.2 Siktede i vold og mishandlingssaker pr. 1000 innbygger, tall hentet fra Statistisk sentralbyrå (Statistisk sentralbyrå, u.å.).

Det er viktig å presisere at oppgaven ser på ungdommer som deltar i slåsskamper, det er ikke gitt at disse hendelsene anmeldes. Det kan være at de færreste av disse slåsskampene anmeldes og dermed blir en del av statistikken for lovbrudd i Norge.

2.2. Volden som fenomen og definisjon

Wieviorka presenterer tre overordnede måter samfunnsvitenskapen har studert volden som fenomen. Det første perspektivet er knyttet til det rent instrumentelle ved volden. Her refereres det til aktørens kalkuleringer og strategi. Volden blir dermed et instrument på vei til å oppnå et resultat (Wieviorka, 2014). Den andre vinklingen som voldssforskningen har tatt er vold som en reaksjon. Her blir volden, både individuell og som gruppe, en reaksjon på en situasjon. Som oftest er det en reaksjon på noe som oppfattes som en krise-situasjon. Volden blir da et resultat

av en ekstern kontekst som for aktøren og voldsutøveren har blitt uholdbar (Wieviorka, 2014). Det tredje perspektivet er voldsutøvelse som et aspekt ved en gitt kultur. Her ligger fokuset på volden som kulturelt fenomen, så ved å være en del av en gitt gruppe, et gitt samfunn eller en gitt kultur er man mer disponert for å utøve vold (Wieviorka, 2014). Denne oppgaven baseres på det andre og tredje perspektivet og undersøker vold som et kulturelt fenomen, men også hva som kan være situasjoner respondentene befinner seg i som resulterer i en reaksjon i form av vold.

En av utfordringene knyttet til voldsfenomenet er en klar definisjon på hva vold er, samt relasjonen volden har til andre sosiale aspekter. Et av problemene knyttet til en klar definisjon er spørsmål om hvorvidt det må inkluderes fysisk vold eller ikke. Begrepet vold er stort og brukes på veldig ulike måter, eksempelvis presenterer sosiologen Galtung som presenterer flere dimensjoner av vold. Galtung definerer vold som «violence is present when human beings are being influenced so that their actual somatic and mental realisations are below their potential realizations» (Galtung, 1969). Han avviser dermed volden som noe rent fysisk og noe som må være knyttet til skade på kropp eller helse. Han viser også til vold som noe som hindrer mennesket i hva de kunne fått. Volden blir dermed årsaken til hvorfor mennesket ikke når sitt fulle potensiale (Galtung, 1969). På denne måten kan sosiale systemer av ulikhet som hindrer mennesket i å oppnå det man kunne oppnådd, også være vold. Dette trenger ikke inkludere noe fysisk styrke. Ettersom oppgaven benytter slåsskamp som avhengig variabel velges det å trekke definisjonen i retningen av at det fysiske spiller en aktiv rolle.

Verdens helseorganisasjon (WHO) definerer vold som

The intentional use of physical force or power, threatened or actual, against oneself, another person, or against a group or community, that either results in or has a high likelihood of resulting in injury, death, psychological harm, maldevelopment or deprivation (Krug et al., 2002).

Her benyttes også makt som en del av definisjonen. WHO deler vold inn i tre deler; selvstyrt vold, interpersonlig vold og kollektiv vold. Selvstyrt vold omhandler vold som en person påfører seg selv. Dette vil si selvskadning og selvmordstanker, selvmordsforsøk osv. Kollektiv vold vil si sosial, politisk og økonomisk vold. Denne utøves ofte av stater eller store grupper og inkluderer krig, hatkriminalitet eller terroristangrep (Krug et al., 2002). Interpersonlig vold har to undergrupper; familie- og partnervold og samfunnsvold. Familie- og partnervold vil si vold som foregår mellom familiemedlemmer eller tilsvarende nære mennesker, ofte i hjemmet.

Samfunns vold omhandler vold mellom individer som ikke er i slekt og som kan kjenne hverandre, men dette er ikke nødvendig. Denne typen vold tar som oftest sted utenfor hjemmet (Krug et al., 2002). Oppgaven benytter antall ganger i slåsskamp som måling av voldsutøvelsen til ungdom. Dette inngår i interpersonlig vold.

Den vanlige definisjonen av vold og den som oftest brukes i dagligtalen er «*Vold er enhver bruk av fysisk makt for å skade andre*» (Isdal, 2012, s. 35). I denne definisjonen tas det høyde for at voldsutøveren har et ønske og en intensjon om å skade andre, noe som ikke er gitt at er tilfelle. Videre tar denne definisjonen kun for seg vold som fysisk skadende (Isdal, 2012).

Isdal skiller mellom ulike typer vold. Man har fysisk vold, seksuell vold, materiell vold, psykisk vold, latent vold og motvold (Isdal, 2012). Isdals definisjon inkluderer alle typene vold og defineres slik «*Vold er enhver handling rettet mot en annen person, som gjennom at denne handlingen skader, smerter, skremmer eller krenker, får den personen til å gjøre noe mot sin vilje eller slutte å gjøre noe den vil*» (Isdal, 2012, s. 36). Isdal argumenterer for at denne definisjonen legger til rette for volden som en funksjonell makthandling, samt at volden har et mål og påvirkning på andre mennesker.

Definisjonen knyttet til vold er veldig ulik basert på hvilke av disse posisjonene man definerer ut fra og det ligger mye makt i definisjoner. Dersom voldsutøveren skal sitte på definisjonsmakten vil volden nok defineres relativt bortforklarende. Dette grunnet at voldsutøveren har egeninteresser som å nedjustere alvorlighetsgraden knyttet til voldshandlingen (Isdal, 2012). På den andre siden har vi mennesket som utsettes for volden og voldshandlingene. Ifølge Isdal er offerets definisjon av voldshandlingene en mer sikker indikator på om noe kan defineres som vold eller ikke, men denne definisjonen vil høyst sannsynlig overskygges av følelsene som frykt, smerte og angst (Isdal, 2012). Denne definisjonen kan dermed bære preg av offerets egeninteresser som for eksempel å få noen dømt for en voldshandling. Dersom man skal se på vold som en form for kommunikasjon skal en voldshandling, ifølge Isdal, inneholde flere ting. Disse inkluderer en avsender (den som utøver voldshandlingen), en mottaker (den som får voldshandlingen rettet mot seg) og et budskap (voldshandlingen i seg selv). Disse delene er også relevant i definisjonen.

I denne oppgaven vil jeg benytte en versjon av Isdals tredje perspektiv knyttet til definering av vold. Det tredje perspektivet man kan ha knyttet til definisjon av vold er en utenforstående som kan observere og tolke handlingen i konteksten den finner sted. Denne personen sitter da også med makten til å tolke og bedømme hvilken hensikt voldsutøveren hadde, og hvilken påvirkning handlingen hadde for offeret (Isdal, 2012).

Selv ved å kartlegge hvor ofte ungdommer utøver vold gjennom Ungdata-undersøkelsen kan man ikke si noe om meningen av volden for voldsutøver eller for voldsofferet. Oppgaven ønsker primært å se på voldsutøverene og hvilke strukturer som kan påvirke hyppigheten bak volden. Isdal (2012) ser på volden som en funksjonell makthandling. Oppgaven baseres på selvrapportert bruk av vold, det er dermed vanskelig å si noe om voldsutøverens eventuelle maktposisjon ovenfor offeret.

Isdal argumenterer for at vold kan fungere både som et uttrykk for avmakt og et uttrykk for makt. Han argumenterer for at sammenhengen mellom avmakt og vold er at avmakten alltid kommer før sinnet og aggresjonen som ligger bak voldshandlingene. Avmakten kan ligge i at en føler man lever under forventninger eller betingelser man ikke kan gjøre noe med eller har makt til å endre. Avmakten kan være knyttet til underlegenhet eller en frykt for å miste eller svekke sin posisjon eller makt over andre (Isdal, 2012). Avmakt kan og forstås som en mangel på ting som forutsigbarhet, påvirkningsmulighet, det å bli sett, hørt og forstått (Isdal, 2012).

I spørsmålene knyttet til den avhengige variabelen i brukes ordet slåsskamp når man spør om man har utført vold. Det kan tenkes at dette kan være med på å ufarliggjøre fenomenet og ikke angripe eller anklage dem som slåss mye, da begrepet vold kan oppleves å ha en tyngre betydning. På den andre siden kan det også gjøre at respondentene tolker mindre alvorlige hendelser som lekeslåssing som slåsskamper og dermed blir regnet som voldsutøvere i oppgaven.

I oppgaven sees det kun på fysisk vold og interpersonlig vold, definisjonen til Isdal omgjøres derfor til å gjelde fysisk vold «*Vold er enhver fysisk handling rettet mot en annen person, som gjennom denne handlingen skader, smerter, skremmer eller krenker den utsatte*». Isdal betrakter fysisk vold som den mest grunnleggende voldsformen ettersom det er en voldsform som rammer ens fysiske kropp og kan resultere for død eller smerter. Det vil også ligge en fysisk trussel bak de andre formene for vold og fysisk vold kan også benyttes for å styrke effekten av de andre

voldstypene (Isdal, 2012). I oppgaven kan man ikke vite om respondentene som har svart at de har deltatt i slåsskamper har benyttet den fysiske volden for å styrke andre voldshandlinger, så det velges her å avgrense til kun den fysiske voldshandlingen for seg selv.

2.3. Begrepsavklaringer

Gjennom oppgaven vil ulike begreper benyttes, dette delkapittelet vil derfor inneholde begrepsavklaringer.

Ungdom: med ungdom i oppgaven refereres det til mennesker i aldersgruppen som spørreundersøkelsen er utført på. Dette vil si mennesker i en livssituasjon hvor de går på ungdomsskole eller videregående, altså cirka aldersspennet 13-19 år gammel.

Klasse: Klasse kan defineres på flere måter. Crompton (2008) presiserer at det er hovedsakelig tre tilnærminger når man definerer klasse. En er klasse som prestisje, status, kultur og livsstil, andre er klasse som strukturell inndeling etter sosial og økonomisk ulikhet og siste tilnærmingen hvor man ser på klasse som faktisk eller potensiell sosiale og politiske aktører (Crompton, 2008). I denne oppgaven fokuseres klassebegrepet som en sosial inndeling basert på strukturelle og sosiale faktorer som økonomi, sosial kapital og sosial status.

Sosiale avvik: Ifølge Skog kan sosiale avvik defineres utfra tre komponenter:

- 1 Det finnes en sosial norm som enten forbyr (proskriptiv norm) eller pålegger (preskriptiv norm) samfunnsmedlemmene noe.
- 2 Det finnes personer som bryter denne normen.
- 3 Det finnes noen som reagerer på normbruddet, forutsatt at det blir oppdaget, og reagerer med en eller annen form for negativ sanksjon (Skog, 2006 s. 17).

De sosiale avvikene handler i stor grad om grader, det vil være ulik grad på avvikene og dermed også ulike grader av sanksjonene. Sosiale avvik omhandler ikke bare handlinger, men kan også være personer. Dette kan være mennesker som har utført avvikende handlinger og fått et stempel som avviker som et resultat av disse handlingene (Skog, 2006).

2.4. Teorier

Det er her valgt å basere oppgavens teoretiske rammeverk på primært to teorier og videreutviklingen av disse. Disse inkluderer Travis Hirschi (1971) sin kontrollteori og videreutviklingen av denne, Bourdieus kapitalbegrep (1986) og Thorntons (2005) subkulturelle kapitalbegrep.

2.4.1. Kontrollteori

Kontrollteori er utviklet av Travis Hirschi (1971). Hovedaspektene ved teorien er båndene individer har til samfunnet. Teorien handler derfor like mye om hvorfor noen ikke blir kriminelle som hvorfor man blir kriminell og utfører avvikende handlinger (Hirschi, 1971). Båndene individet har til samfunnet forteller noe om hva man risikerer å miste dersom man avviker eller utfører avvikende handlinger (Hirschi, 1971). Kort sagt går det ut på at de med svake bånd til samfunnet rundt seg har lite å miste på å avvike og står dermed friere til det. De individene med sterkere bånd setter mer på spill og risikerer mer ved å avvike og blir dermed hindret fra det (Hirschi, 1971). Teorien består av fire aspekter, tilknytning, forpliktelse, involvering, og tro.

Tilknytning/hengivenhet:

Når man snakker om konformitet og å innrette seg etter normer så snakker man ofte om at man gjør dette for å tilpasse seg meningene til dem rundt (Hirschi, 1971). Normene i samfunnet er som en felles definisjon på hvordan man skal oppføre seg. På denne måten blir det å avvike fra normene og reglene i samfunnet å handle imot menneskene rundt sine ønsker og forventninger til en. Spørsmålet kan også snus og stilles hvor lite lyst har man til å skuffe dem rundt seg. Dersom man har en sterk tilknytning til menneskene rundt seg, så har man mindre sannsynlighet til å avvike og utføre kriminelle handlinger (Hirschi, 1971). Dette vil også bety det motsatte, har du en lav tilknytning til menneskene i samfunnet og ikke bryr deg like mye om hva de tenker om deg, er du fri til å avvike. En forutsetning for tilknytning og hengivenhet er en internalisering av samfunnets normer. Altså at man gjør samfunnets normer til sine egne. Graden av tilknytning er også sterkt påvirket av hvilke forhold man har til dem rundt seg fra før. Har man et veldig nært forhold til familie og venner har man mer å tape. Tilknytning omhandler også tilknytning til institusjoner som familie eller skole (Hirschi, 1971).

Tilknytning handler også om grad, det er nok ingen som enten kun bryr seg om hva andre tenker ei heller noen som ikke bryr seg i det hele tatt. Man har dermed alltid ulike grader av tilknytning (Hirschi, 1971).

Forpliktelse:

Forpliktelse omhandler i korte trekk hvordan samfunnet vårt er organisert. Ved å forplikte seg til samfunnets normer opparbeider man seg noen goder. Mange, bare ved å leve i et samfunn, opparbeider seg goder, fremtidsutsikter og omdømme som man ikke vil risikere å miste ved å avvike (Hirschi, 1971). Dette er også samfunnets måte å sikre seg at menneskene ikke avviker, ved å kunne tilby goder som utdanning, lønnsarbeid og annen «belønning». Samfunnet rundt oss lærer oss opp til å ville ha en utdanning, ønske å få oss en jobb og et ønske om å være en som bidrar til samfunnet. Ambisjoner spiller derfor en sentral rolle i forpliktelse. Tid er også en sentral del av forpliktelse. Dersom man har investert masse tid i en utdanning, så er dette forgjeves dersom man velger avvikende atferd og kan miste godene ved denne utdannelsen (Hirschi, 1971). Forpliktelse er også sterkt påvirket av hvilke goder man har i livet, har man mange eiendeler, høy sosial status og en god jobb har man mer å tape ved å avvike. Man forplikter seg dermed til konvensjonell oppførsel.

Involvering:

Mange mennesker har utarbeidet livet sitt i mangel på muligheten til å gjøre noe annet (Hirschi, 1971). Mange tenker nok «hadde jeg hatt nok tid hadde jeg fått til mye flere ting, vært sprekere, reist mer osv.». Involvering handler om at man ikke har tid til å avvike (Hirschi, 1971). Fra man er liten er livet relativt fullt av ting å gjøre. Allerede som barn har man fulle dager med barnehage, skole og fritidsaktiviteter. Etter grunnskolen er ferdig forventes det at man studerer eller starter å jobbe. Andre aspekter ved involvering er hvorvidt man driver med foreningsarbeid, sport eller andre fritidsaktiviteter. Det er dermed ikke mye tid og energi igjen å bruke på avvikende oppførsel (Hirschi, 1971). Man er for opptatt med å gjøre konvensjonelle handlinger at man ikke har tid eller mulighet til å verken tenke på eller utføre kriminelle handlinger (Hirschi, 1971).

Tro:

Tro er det siste aspektet ved Hirschi's kontrollteori. Tro handler om hvorvidt man er enig og tror på samfunnets normer. Det antas i kontrollteori at det er variasjon i hvor enig eller uenig hver person er i samfunnets regler. Dersom man er veldig enig, har man mindre årsak til å avvike fra dem. Det trenger dermed ikke nødvendigvis å ligge en klar motivasjon til å avvike bak handlingen (Hirschi, 1971). Dette vil si at jo mindre en person tror man bør etterleve normene, jo mer sannsynlig er det at vedkommende overtrer dem.

Alle disse fire aspektene henger tett sammen og påvirkes av hverandre. Dersom har en sterk tilknytning har man også en sterk sans av forpliktelse (Hirschi, 1971). Kontrollteori kan dermed oppsummeres ved at det ikke handler om hvorfor man avviker, men hvorfor man ikke avviker. Kriminalitet opptrer som en utenkelig handling ettersom man er opptatt av andre gjøremål, har en tro på normene og verdssystemet til samfunnet samt at man setter sitt forhold til andre mennesker på spill. Regnestykket blir derfor hvor mye har man å tape på å begå kriminalitet.

Hirschi videreutviklet kontrollteori noen tiår senere sammen med Michael Gottfredsson. Teorien bygger videre på det samme som kontrollteori, men legger fokus på selvkontroll. Avvikende oppførsel og lovbrudd er ifølge Hirschi og Gottfredsson styrt av menneskelige lyster og menneskets ønske om fravær av lidelse og oppnå glede (Hirschi & Gottfredson, 1994). Teorien bygger på lovbrudd som et utslag av menneskets rasjonelle valg. Dette vil ikke si at to mennesker som har samme mulighet til å bryte loven vil handle likt, for selv ved like ytre omstendigheter vil mennesker ha ulike selvkontroll og ulikt perspektiv på fordeler og ulemper (Hauge, 2002; Hirschi & Gottfredson, 1994).

Videreutviklingen av kontrollteorien bygger fortsatt på de samme prinsippene til kontrollteorien, ved at man forsøker å forklare hvorfor noen *ikke* utfører lovbrudd eller avvikende oppførsel. Selvkontroll er i videreutviklingen av teorien lagt inn som en mellomliggende variabel (Hauge, 2002; Hirschi & Gottfredson, 1994). Hirschi og Gottfredsson hevder at mennesker med høy grad av selvkontroll vil tenke langsiktige belønninger, heller enn kortsiktige belønninger gjennom lovbruttende atferd. Personer med høy selvkontroll vil da få en sterk tilknytning til samfunnet ettersom de prioriterer langsiktige vennsforhold, familieforhold og arbeidsforhold (Hirschi & Gottfredson, 1994). Mennesker med høy grad av selvkontroll vil da være forsiktige og

kalkulerende i større grad enn dem som har lav selvkontroll og ønsker raske belønninger (Hirschi & Gottfredson, 1994).

Om et menneske ender opp med høy grad eller lav grad av selvkontroll vil være et resultat av oppdragelsen (Hirschi & Gottfredson, 1994). Hirschi og Gottfredsson hevder at deres undersøkelser viser at barn som er vokst opp hos for eksempel foreldre som er kriminelle, mødre som jobber utenfor hjemmet eller familier med mange barn ha mindre grad av selvkontroll og dermed oftere tyr til kriminell oppførsel (Hirschi & Gottfredson, 1994). Videre legger Hirschi og Gottfredsson mye fokus på rase og kjønn, da de hevder at man oppdras ulikt på bakgrunn av disse faktorene (Hirschi & Gottfredson, 1994). Kriminell og avvikende handlinger er dermed et resultat av mangelfull sosialisering som fører til lav selvkontroll. Hirschi og Gottfredsson legger vekt på at faktorene som gir lav eller høy grad av selvkontroll oppdages så tidlig i oppdragelsen kan det synes at dette er en tilværelse som individet ikke kommer seg ut av, men at de styres i all hovedsak av kombinasjonen mellom lav selvkontroll og muligheter til å avvike (Hirschi & Gottfredson, 1994). Dette er ulikt Hirschis kontrollteori hvor man kan oppnå sterke bånd til samfunnet igjen og dermed ha mindre sannsynlighet til å avvike igjen. (Hirschi, 1971).

2.4.2. Kapital

Bourdieu (1986) mente kapitalbegrepet brukt i økonomien og i dagligtalen var mangelfullt. Han utviklet dermed sitt begrep på kapital til å omhandle tre former. Kapital blir akkumulert gjennom arbeid og tar tid å opparbeide seg (Bourdieu, 1986). Kapital er derfor i korte trekk en ressurs som kan investeres, akkumuleres og forøke seg selv. Bourdieu argumenterer for at uten utvidelse av kapital kan man ikke forstå samfunnet og den sosiale verdens strukturer og funksjoner. Han utvidet derfor begrepet til å gjelde økonomisk kapital, kulturell kapital og sosial kapital (Bourdieu, 1986). Alle kapitalformene kan omgjøres til andre kapitalformer. Hvordan kapitalen kan benyttes og omgjøres er avhengig av hvilket felt den benyttes i (Bourdieu, 1986).

For at aktøren skal kunne vise til sin posisjon i det hierarkiske systemet og ens klasseposisjon, snakker Bourdieu til det sosiale rommet. Her blir aktører plassert i rommet basert på deres mengde kapital. Det sosiale rommet kan sammenlignes med et kart eller et overordnet perspektiv aktørene ser den sosiale verden. Bourdieu beskriver det også som en akse, hvor den vertikale aksene viser mengde kapital og den horisontale viser type kapital aktøren innehar (Bourdieu, 2008). I det sosiale rommet finner man det Bourdieu kaller felt.

Felt kan ikke sammenlignes med sosiale systemer. Bourdieu presiserer at sosiale systemer er lukket, mens felt ikke er dette (Bourdieu, 2008). Med felt mener Bourdieu hver enkelt del av det sosiale rommet. Feltene er strukturert etter kapitalen i feltet og har en feltspesifikk logikk (Bourdieu, 2008).

We cannot define a field without at the same time defining the capital that is at work in it. [...] Capital is a form of power that is effective within a certain space, where it produces effects – in particular effects of differentiation – and the differentiation linked to the unequal distribution of capital is the principle structuring of field. (Bourdieu, 2021 s.16).

Kulturell kapital kan eksistere i tre former. Kroppsliggjort kulturell kapital, objektivert kulturell kapital og institusjonalisert kulturell kapital (Bourdieu, 1986). Kroppsliggjort kulturell kapital kan beskrives som langvarige disposisjoner av kropp og sinn. Den kroppsliggjorte kulturelle kapitalen blir dermed en del av mennesket gjennom ens habitus. Akkumuleringen av den kroppsliggjorte kulturelle kapitalen skjer gjennom å delta i kulturen i samfunnet (Bourdieu, 1986). Kulturell kapital kan opparbeides, i ulik grad, uten at man går inn for det bevisst. Opparbeidelsen av kapitalformen skjer ofte ubevisst gjennom sosiale interaksjoner. Grunnet det sosiale aspektet ved kulturell kapital kan det også fungere som symbolsk kapital. Dette grunnet at det er ulikt i ulike kulturer og samfunn hva som gir høy kulturell kapital (Bourdieu, 1986). Kulturell kapital er derfor også avhengig av økonomisk kapital og hvilke ressurser aktøren har tilgjengelig for å opparbeide seg den kroppsliggjorte kulturelle kapitalen (Bourdieu, 1986). Hvis du er vokst opp i en familie som leser masse bøker, har råd til piano-timer og hvor foreldrene hører mye på klassisk musikk er du mer sannsynlig til å opparbeide deg høy kulturell kapital enn de som ikke hadde samme ressurser.

Den objektiverte kulturelle kapitalen kan komme i form av malerier, bøker, instrumenter eller monumenter (Bourdieu, 1986). Disse kan overføres til økonomisk kapital gjennom salg. Kulturelle goder kan dermed opparbeides både økonomisk gjennom kjøp og symbolsk gjennom deltakelse. Bourdieu forklarer det slik at for å kunne utføre arbeid må man ha både tilgang til maskinen, men også vite hvordan man best mulig bruker den (Bourdieu, 1986).

Den institusjonaliserte kulturelle kapitalen kommer i form av akademiske prestasjoner eller arbeid. Den institusjonaliserte kulturelle kapitalen er den formen kulturell kapital som ikke begrenses av aktørens kroppslige eller biologiske muligheter og begrensninger (Bourdieu, 1986).

Med et akademisk vitnemål eller kvalifikasjon mener Bourdieu at man innehar et bevis på at man er kulturelt kompetent og innehar en kulturell kapital som gir aktøren en konstant, lovlig, garantert verdi som respekteres (Bourdieu, 1986). Den institusjonaliserte kulturelle kapitalen kan da også eksistere uansett hvilken kulturell kapital aktøren har i utgangspunktet. Bourdieu hevder at den institusjonelle kulturelle kapitalen har en form for autonomi (Bourdieu, 1986). Den institusjonaliserte kulturelle kapitalen kan omgjøres til økonomisk kapital gjennom å kvalifisere til andre jobber eller til sosial kapital gjennom å kunne skape samtale mellom mennesker (Bourdieu, 1986).

Sosial kapital er de faktiske eller potensielle ressursene som ligger i et sosialt nettverk (Bourdieu, 1986). Dette nettverket kan bestå av både institusjonaliserte bekjenskaper som kollegaer eller sosiale bekjenskaper som venner og familie. De sosiale relasjonene kan også bidra i den sosiale kapitalen ved å være institusjonalisert gjennom et familienavn, navnet på en skole eller lignende (Bourdieu, 1986). Den sosiale kapitalen handler i stor grad om at man er en del av en gruppe og hvilke ressurser som ligger innad i denne. Volumet av den sosiale kapitalen er dermed vurdert etter størrelsen og betydningen på aktørens omgangskrets og bekjenskaper.

Sosial kapital kan omgjøres til økonomisk kapital og kulturell kapital, men den står sjeldent alene. Dette begrunner Bourdieu med at sosial kapital ofte er relativt homogent, altså ens bekjenskaper er ganske lik seg selv og man får en slags multiplisering av ens egne kapitalformer (Bourdieu, 1986). Ressursene og avkastningen knyttet til sosial kapital er også avhengig av solidariteten som gjør den mulig. Altså at man må være del av en gruppe og oppfølge «kravene» til medlemskap i denne (Bourdieu, 1986). Nettverk krever dermed mer aktiv investering fra aktøren, både bevisst og ubevisst. Den sosiale kapitalen må man jobbe for både ubevisst og bevisst, men den kan også gi en makt og mulighet til å være med på å endre eller utvikle en gruppes regler og krav til medlemmene (Bourdieu, 1986). Hvis man har et godt rykte og en høy sosial kapital kan man gjerne få mye muligheter og ressurser og man ansees gjerne som en person som er enkel å like og som folk vil være rundt. Dette kan være et godt bidrag i omgjøringen til andre kapitalformer (Bourdieu, 1986).

Alle kapitalformene påvirkes av hverandre og er ofte sterkt påvirket av reproduksjon. Reproduksjon av kapitalformer skjer gjennom at man opparbeider seg en viss kapital gjennom oppvekst og familie som igjen påvirker hvilke andre bekjenskaper, utdanning og arbeid man får (Bourdieu, 1986).

2.4.3. Subkulturell kapital

Kapitalbegrepet til Bourdieu er blitt videreutviklet av flere. I oppgaven skal det benyttes Sarah Thorntons videreutvikling av begrepet kapital til å også gjelde subkulturell kapital. En subkultur defineres av Gelder som

Subcultures are groups of people that are in some way represented as non-normative and/or marginal through their particular interest and practices, through what they are what they do and where they do it. They may represent *themselves* in this way, since subcultures are usually well aware of their differences, bemoaning them, relishing them, exploiting them, and so on. But they may also be represented like this by others, who in response can bring an entire apparatus of social classification and regulation to bear upon them (Gelder, 2005, s. 1).

Subkulturell kapital bygger videre på kapitalbegrepet, men med fokus på subkulturer. Sarah Thornton utviklet konseptet subkulturell kapital basert på klubbkulturen i Storbritannia på 90-tallet (Thornton, 2005). Subkulturell kapital gir status til eieren gjennom tilskuerens holdninger og meninger (Thornton, 2005). Dette grunnet at subkulturell kapital kommer fra å være nettopp en subkultur eller en motsetning til majoriteten. Subkulturell kapital kan, på samme måte som kulturell kapital bli objektivert og kroppsliggjort. Objektivert subkulturell kapital kan være spesielle klesmerker, hårsveis eller den «riktige» telefonen og så videre. Subkulturell kapital kan bli kroppsliggjort gjennom bruk av riktig språk, i form av å være oppdatert på «slang» og andre måter å prate på (Thornton, 2005). En viktig presisering her er også å bruke det språket i riktig og passende mengde, overbruk av dette så får man ikke innpass (Thornton, 2005). Subkulturell kapital kan ikke like enkelt omgjøres til økonomisk kapital som kulturell kapital, men det er flere yrker knyttet til subkulturell kapital. Thornton trekker frem blant annet DJ, klesdesigner og musikkjournalist (Thornton, 2005). Det kan også tenkes at subkulturell kapital kan omgjøres til økonomisk kapital via kriminelle karrierer, som gjengkriminalitet, «dealing» av rusmidler eller stjeling.

Selv om subkulturell kapital kan konverteres til økonomisk kapital så er det ikke like forhåndsbestemt av klasse som kulturell kapital i Bourdieus teori (Bourdieu, 2008; Thornton, 2005). Klasse er fortsatt et aspekt av kapitalbegrepet, men man søker en subkultur som en motstand mot foreldre og storsamfunnets kultur. Subkulturell kapital kan være med på å fyre opp i en motstandsbevegelse mot og en frigjøring fra foreldres klassebegrensninger og privilegier (Thornton, 2005). Et eksempel her kan være en ungdom fra en øvre middelklasse familie som i stedet for å følge i farens fotspor og begynner på studier, velger å ta avstand fra deres kultur og blir DJ.

Alder er også en sentral del av subkulturell kapital, da det brukes ofte som en måte å vise at man er annerledes enn den voksne befolkningen (Thornton, 2005). I tillegg til alder spiller kjønn en sentral rolle innen subkulturell kapital. Ifølge Thornton bruker jenter mer tid og knytter mer av identiteten sin til å prestere på skolen (Thornton, 2005). Gutter søker i større grad subkulturell kapital og benytter mer tid på å opparbeide seg denne. Dette vil likevel ikke si at jenter ikke opptjener kapital i subkulturen, men de aksepterer i større grad sin lave rang i hierarkiet. De forsvarer gjerne smaken sin og anerkjenner hvordan den ikke gir de noe subkulturell kapital dette kan gjøres for eksempel med setningen «det er dritt, men jeg liker det» (Thornton, 2005). Subkulturell kapital brukes også som valuta som legitimerer og korrelerer med ulik status blant kjønnene. Jentene i subkulturen vil i følge Thornton ikke blir «en av gutta» (Thornton, 2005). Men hvordan man klassifiserer seg selv er det mest sentrale. Bourdieu, sitert i Thornton sier «nothing classifies somebody more than the way he or she classifies» (Thornton, 2005, s. 189).

2.5 Hypoteser

Problemstillingen besvares gjennom 5 hypoteser. Norske mediehus maler et bilde av at ungdom er mer voldelige nå enn tidligere og at vi ser en skremmende økning av voldshendelser blant norsk ungdom. Hypotese 1 er derfor «*Det har vært en økning i antall slåsskamper i årene 2010-2021*». Kontrollteori hevder at dersom individet har en sterk tilknytning til samfunnet rundt seg er man mindre sannsynlig til å utføre avvikende handlinger eller delta i kriminalitet. Hypotese 2 er derfor som følger: «*ungdommer med en svak tilknytning til samfunnet, deltar oftere i slåsskamp enn de med sterke bånd til samfunnet*». Bourdieu hevder at ens kapital viser ens posisjon i det sosiale rommet og sjansene individet har for å oppnå suksess (Bourdieu, 2008). Har ungdommenes økonomiske, sosiale og kulturelle kapital påvirkning på om man avviker og

deltar i slåsskamper og avviker man mer dersom man har lav kapital? Dette knyttes da opp mot ungdommenes sosioøkonomiske status og bakgrunn. Hypotese 3 blir derfor «*ungdom med lav sosioøkonomisk status slåss oftere enn dem med høy sosioøkonomisk status*».

Subkulturell kapital er Thorntons (2005) videreutvikling av Bourdieus kapital (Bourdieu, 1986) og omhandler kapital ulike subkulturer. I lys av Thorntons subkulturell kapital-begrep vil det undersøkes om noen velger å slåss i forsøk på å øke sin subkulturelle kapital som en erstatning eller tillegg for manglende kapitalformer ellers. Thornton (2005) hevder at gutter er mer opptatt av å oppnå subkulturell kapital enn jenter og subkulturell kapital kan dermed være en inngang for å undersøke forskjellen mellom gutter og jenter da og tidligere forskning viser også at voldsutøvelse typisk er et domene for gutter heller enn jenter (Frøyland et al., 2020; Frøyland & Soest, 2020; Frøyland & von Soest, 2018). Hypotese 4 blir dermed «*gutter deltar oftere i slåsskamper enn jenter*».

I studien utført av Frøyland og Von Soest i 2018 ble det ikke funnet noe sammenheng mellom stoffbruk, psykisk helse og vold. Men ved å inkludere dem i analysen så man en signifikant endring i styrken på forholdet mellom vold og undersøkelsesår. Dutton og Karakanta viste i 2013 at en av risikofaktorene knyttet til voldsutøvelse var blant annet dårlig psykisk helse (Dutton & Karakanta, 2013). Tidligere forskning er tvetydig om hvorvidt det er en sammenheng mellom psykisk helse og voldsutøvelse og videre utforskning er derfor nødvendig. Hypotese 5 blir derfor «*dårlig psykisk helse øker risikoen for å delta i flere slåsskamper*».

3. Metode

Dette kapittelet skal gå gjennom oppgavens design og datagrunnlag. Videre presenteres avhengig og uavhengige variabler og deskriptiv statistikk. Deretter følger en redegjørelse av metodene benyttet i oppgaven og forutsetningene for disse. Frafallsanalyse og kvalitetskriterier presenteres før etiske perspektiver drøftes. Kapittelet avsluttes med en drøfting av mulige begrensninger ved studien.

(En del av) de data som er benyttet her er hentet fra "Ungdata, 2010-2021". Undersøkelsen er finansiert av Helsedirektoratet. Data i anonymisert form er stilt til disposisjon av Velferdsforskningsinstituttet NOVA gjennom NSD – Norsk senter for forskningsdata AS.

Verken Velferdsforskningsinstituttet NOVA, Helsedirektoratet eller NSD er ansvarlig for analysen av dataene, eller de tolkninger som er gjort her (Frøyland, 2019).

3.1. Design

Ettersom oppgavens tematikk og problemstilling omhandler sensitive tema som vold og potensielt kriminelle handlinger på en ung gruppe respondenter er det her valgt å gjennomføre et kvantitativt design. Dette er grunnet at man ved et kvantitativt design kan utforske temaet i større andel av befolkningen, samt at man kan få landsdekkende tall. Flere fordeler ved et kvantitativt design er muligheten til å se tidstrender. Ved et kvantitativt design kan man også større mulighet til å generalisere funnene til å gjelde populasjonen. Begrensninger ved studien og ved designet drøftes under 3.10 mulige begrensninger ved studien.

3.2. Datagrunnlag – Ungdata

Datagrunnlaget i oppgaven er datasettet Ungdata 2010-2021. Ungdata er en bestillingsundersøkelse som utføres i kommuner og fylkeskommuner i Norge hvert år (Frøyland, 2019). Tidsdesignet på datasettet er en (gjentatt) tverrsnittsundersøkelse. Undersøkelsen ønsker å dekke flere områder i ungdoms liv. Dette inkluderer forhold til venner og familie, skole, fritidsaktiviteter, helse, rus og kriminalitet (Frøyland, 2019). Mange kommuner og institusjoner har i flere år samlet inn egne data for å måle og få oversikt over ungdommens livssituasjon, men disse undersøkelsene har vært noe tilfeldig kartlagt og med egne spørreskjema. Det har dermed vært vanskelig å trekke store linjer basert på denne dataen. Dette gjør at nytteverdien ved tidligere data ikke er like høy. Målet ved Ungdataundersøkelsen er å få økt mulighetene man kan benytte dataen til og sikre en mer samordnet innsamling av data (Frøyland, 2017). Det er Velferdsforskningsinstituttet NOVA som er faglig ansvarlig for undersøkelsen (Frøyland, 2017). Bestiller av undersøkelsen velger selv hvem som tar undersøkelsen (Frøyland, 2017). Dette fører til at det er varierende antall respondenter i datasettet. Det er også noen kommuner og fylker som ikke bestiller undersøkelsen like ofte og til like mange, man risikerer derfor et skeivt utvalg. Det forekommer også kommuner som bestiller undersøkelsen oftere (Frøyland, 2017). Et eksempel er Askim som har bestilt undersøkelsen hyppigere enn det NOVA anbefaler (NOVA, 2022).

Undersøkelsen utføres på skolen i skoletiden, det er derfor kun respondenter som har møtt opp på skolen som blir representert i utvalget (Frøyland, 2017). Ettersom respondentene er målt på

ungdomsskole og videregående er aldersgruppen på respondentene er primært i 13-19 år. Det kan tenkes at det er noen avvik, for eksempel elever som har startet på skolen senere enn vanlig eller at noen har flyktningbakgrunn som gjør at man faller innenfor en annen aldersgruppe enn hva som tradisjonelt sett går på ungdoms- og videregående skole. Ettersom undersøkelsen utføres en gang i året, kan respondentene ha svart på undersøkelsen flere ganger dersom de bor i en kommune som bestiller undersøkelsen flere ganger enn anbefalt. Disse kan da ha blitt målt ved flere anledninger. For eksempel en gang i 8. klasse, en gang i 9. klasse og så videre. Majoriteten av respondentene er målt en gang på ungdomsskolen og en gang på videregående ettersom undersøkelsen normalt bestilles hvert tredje år.

Undersøkelsen er en (gjentatt) tverrsnittsundersøkelse (Frøyland, 2017). Tverrsnittstudier gir et øyeblikksbilde av situasjonen. I en tverrsnittstudie måler man respondentene på ett tidspunkt, en gang. Utgangspunktet for analysen blir da et øyeblikksbilde hvor vi kan sammenligne enhetene som innehar de samme egenskapene (Skog, 2021).

Ettersom age-crime-curve, som gjennomgått under kapittel 2.2. kriminalstatistikk og age-crime-curve er lik uavhengig av ulike sosiale faktorer er det blitt diskutert hvilke design det er behov for i studier innad avvikssosiologien. Hvor da tverrsnittstudier er blitt ansett som det eneste nødvendige designet (Hirschi & Gottfredson, 1983). Hirschi og Gottfredson argumenterer for at age-crime-curve gjør at det ikke er like nødvendig med longitudinelle studier knyttet til årsakene til kriminalitet. Dette begrunner de i at funn i longitudinelle studier er like som i tverrsnittstudier (Hirschi & Gottfredson, 1983). Hirschi og Gottfredson argumenterer for at avvik i tidlig alder fortsatt er avvik og hevder at alder ikke interagerer med noen kjent årsaks variabel i effekten på kriminalitet (Hirschi & Gottfredson, 1983). Derfor er identifisering av årsaker til kriminalitet i en alder også tilstrekkelig for å identifisere dem i andre aldre. Dermed er det lite grunnlag for å utøve longitudinelle studier av kriminalitet (Hirschi & Gottfredson, 1983). Dette har blitt kritisert av blant annet Greenberg og Farrington, som begge mener at forskning på kriminell ungdom drar fordel av begge designformene (Farrington, 1986; Greenberg, 1985). I forskning i nyere tid er begge designene like relevante (Shulman et al., 2013).

3.2.1. Planlegging og innsamling av Ungdata

Ungdata er et samarbeid mellom Velferdsforskningsinstituttet NOVA og syv regionale kompetansesenter innen rus, KoRus. Undersøkelsen og prosjektet finansieres av helsedirektoratet gjennom Statsbudsjettet (Frøyland, 2019). Undersøkelsen gjennomføres i hovedsak av KoRus og kommunene som har bestilt undersøkelsen (Frøyland, 2017). Ungdataundersøkelsen utføres på skolen, i skoletiden og består av en grunnmodul som er obligatorisk og ulike sett med valgfrie, forhåndsdefinerte spørsmål som bestiller av undersøkelsen kan velge fra (Frøyland, 2017). Eksempler på moduler kommunene kan velge fra er rusmiddelbruk, helse og trivsel, kropp og seksualitet, kriminalitet og overgrep eller fritid (Frøyland, 2017). Bestiller kan også komme med egenkomponerte spørsmål (Frøyland, 2017). Det er en målsetning å holde spørreskjemaet så likt som mulig for å ha større muligheter til å undersøke tidstrender i fenomenene som kartlegges (Frøyland, 2017). Ifølge Frøyland revideres spørreskjemaene hvert tredje år, da hentes det inn innspill fra aktørene som er delaktig i undersøkelsens gjennomføring, dem som finansierer, andre offentlige instanser og ungdommene selv. Spørreskjemaet revideres deretter (Frøyland, 2017).

3.2.2. Utvalg

Ettersom undersøkelsen gjennomføres på skolen og i skoletiden består utvalget av ungdommer som har møtt opp på skolen på gitte tidspunkt spørreundersøkelsen innhentes (Frøyland, 2017). Dette kan resultere i at man mister verdifull informasjon blant de elevene som ikke er like ofte på skolen eller ikke på skolen i det hele tatt. Dette drøftes ytterligere under 3.10 begrensninger ved studien. Ettersom dette er en bestillingsundersøkelse, er det ulik representasjon av kommunene. Ungdommene som bor i disse kommuner som bestiller undersøkelsen flere ganger enn anbefalt, blir derfor også bedre representert på nasjonalt nivå. Dette vil i praksis si at dersom ungdom fra en kommune befinner seg i slåsskamp betydelig oftere enn ungdom i en mindre representert kommune så kan dette være med på å dra det nasjonale snittet for hele utvalget opp (Frøyland, 2017).

Ettersom utvalget ikke blir trukket ved en sannsynlighetsutvelgelse kan dette påvirke validitet og reliabilitet (Skog, 2021). Majoriteten av kommunene er representert i alle årsbølgene.

Konklusjonen Ungdata har gjort fra tidligere analyser er at materialet har god representativitet for hele landet. Samt at de årlige variasjonene ikke har stor påvirkning på materialet (Frøyland, 2017). Kommunesammenslåingen i 2020 kan ha påvirket dette, dersom for eksempel

ungdommene i Klæbu er målt i årsbølge 1 og 2, Klæbu kommune ble slått sammen med Trondheim i 2020, og det kan dermed være at ungdommene i Klæbu er målt også i årsbølge 3 men deres tilhørighet har blitt konvertert til Trondheim kommune. Noen av kommunene som for eksempel Asker, Bærum og Kongsvinger er kun representert i bølge 2 og 3. Men dette gjelder et fåtall av kommunene.

Utvalget i oppgaven består av ulik mengde respondenter i de ulike modellene. Modell 1 og modell 3 består begge av 443 984 respondenter og modell 2 og modell 4 består av 328 568 respondenter.

3.3. Presentasjon av variabler

3.3.1. Avhengig variabel

Ettersom oppgaven ønsker å undersøke ungdoms voldsbruk er det her valgt å sette sammen flere variabler til en avhengig variabel. I datasettet Ungdata 2010-2021 er det tre variabler som måler slåsskamp, *atfpro3*, *atfpro22* og *atfpro25* (Frøyland, 2017). Alle spørsmålene er også stilt på engelsk.

Atfpro3 er inkludert under grunnmodulen og var med i undersøkelsen i 2010, 2011, 2012 og 2013 (Frøyland, 2017). Etter dette ble spørsmålet revidert og erstattet av to andre spørsmål (Frøyland, 2017). *Atfpro3* er stilt slik «Hvor mange ganger har du vært med på, eller gjort noe av dette det siste året – de siste 12 månedene?... Vært i slåsskamp hvor du har brukt slag eller spark» (Frøyland, 2017). Med svaralternativene «1. Ingen ganger», «2. 1 gang», «3. 2-5 ganger», «4. 6-10 ganger» og «5. 11 ganger eller mer» (Frøyland, 2017).

Variabelen vurderes til høy begrepsvaliditet ettersom det er tydelig for respondenten hva de skal svare på. Dette er et sensitivt spørsmål som omhandler straffbare handlinger og det kan tenkes at respondenter overrapporterer for å «tøffe seg» eller underrapporterer i frykt for sanksjoner på handlingene sine. Dette kan være aspekter som er med på å svekke validiteten. Dette drøftes ytterligere under kapittel 3.7.1 reliabilitet. Videre kan det styrke validiteten ved at svaralternativet «vet ikke» ikke er inkludert, på denne måten «tvinger» man respondentene til å ta stilling til spørsmålet og ikke velge den enkle veien ut. Så selv om man kan hoppe over spørsmålet må man ta noe stilling til spørsmålet. I de årene denne variabelen ble målt var det

også inkludert en variabel som spurte om frekvensen man har vært i slåsskamp hvor man brukte våpen (Frøyland, 2017). Denne variabelen er senere slettet fra datasettet av Ungdata. Men ettersom den var med i undersøkelsen i alle bølgene så kan man risikere at respondentene tolket slåsskamp annerledes når de først fikk spørsmålet med våpen også uten (Frøyland, 2017, 2019; Frøyland et al., 2020). Dette kan være med å påvirke antallet rapporterte tilfeller av slåsskamp på variablene benyttet i oppgaven.

Fra 2014 og frem til 2019 ble *atfpro3* erstattet av *atfpro22*. *Atfpro22* blir da inkludert under grunnmodulen (Frøyland, 2017). Spørsmålet er stilt slik «Hvor mange ganger har du vært med på, eller gjort noe av dette det siste året – de siste 12 månedene?... Vært i slåsskamp (uten våpen» (Frøyland, 2017). Spørsmålet blir stilt med svaralternativene «1. Ingen ganger», «2. 1 gang», «3. 2-5 ganger», «4. 6-10 ganger» og «5. 11 ganger eller mer» (Frøyland, 2017). Også ved dette spørsmålet vurderes validiteten til høy, da den deler mange av de samme aspektene som drøftet over med *atfpro3*.

I 2017 ble det utført en ytterligere revidering av spørreskjemaet til Ungdata (Frøyland, 2017). *Atfpro25* ble målt i årene 2017 til 2021. Også dette spørsmålet var en del av den obligatoriske grunnmodulen (Frøyland, 2017). Her var spørsmålet stilt slik «Hvor mange ganger har du vært med på, eller gjort noe av dette det siste året – de siste 12 månedene?... Vært i slåsskamp» (Frøyland, 2017). Med svaralternativene «1. Ingen ganger», «2. 1 gang», «3. 2-5 ganger», «4. 6-10 ganger» og «5. 11 ganger eller mer» (Frøyland, 2017). Variabelen vurderes på samme grunnlag som *atfpro3* og *atfpro22* til høy validitet. Variablenes bruk av ordet slåsskamp kan likevel bidra til å svekke validiteten. Ordet slåsskamp kan bety veldig ulike ting for respondentene. Bruken av ordet slåsskamp kan være med på å ufarliggjøre begrepet og volden og gi flere respondenter ønske om å svare ærlig. Det kan også gjøre at respondentene forstår spørsmålet som at det er snakk om lekeslåssing eller lignende.

Variablene *atfpro22* og *atfpro25* overlapper i årene 2017, 2018 og 2019. Variablene måler det samme fenomenet, hvor ofte man slåss, det kan dermed tenkes at respondentene er blitt målt på det samme to ganger i 3 år. Dette kan føre til uriktige tall, at det kan se ut som det er flere respondenter som slåss ofte enn det som er realiteten fordi de samme menneskene blir målt to

ganger. Det er derfor valgt å slette de doble observasjonene og kun beholde respondentene én gang. Når man gjør dette, forsvinner det 37 289 respondenter. Etersom man har en tellevariabel, blir variabelen kodet om til den faktiske verdien i kategorien Alternativet «ingen ganger» blir kodet om til verdien 0, «1 gang» får verdien 1, «2 - 5 ganger» får verdien 3.5, «6 – 10 ganger» blir kodet om til 8 og «11 ganger eller mer» får verdien 11. Med bakgrunn i svarkategorien var det ikke noe naturlig midtpunkt for alternativer 2-5 ganger, annet enn et tall som ikke er helt (3.5). Dette vil ikke ha noen påvirkning på analysen, da vi ikke vet det reelle antallet slåsskamper respondenten har vært i, da deres estimat baserer seg på et intervall. Denne variabelen blir hetende *slåsskamptelle* og benyttes i de negative binomiske regresjonene. I de lineære regresjonene er variabelen beholdt slik som den er i spørreskjemaet.

Det er noen år som skiller seg ut knyttet til variabelen. Som tabellen viser er det høyere frekvens av slåsskamp i årene 2013, 2017, 2019 og 2021.

Tabell 3.1 Sammensatt svarfordeling på alle mål på antall slåsskamper i perioden 2010-2021

Slåsskamp	Årstall for undersøkelsen												Total
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	
Ingen ganger	13138	8892	19935	69450	38029	60058	58118	84731	54816	93806	21143	113267	635383
1 gang	2524	1398	2502	8140	3788	6285	6062	10850	7553	11146	2310	11686	74244
2-5 ganger	1090	991	1586	5007	2189	3864	3610	6662	4733	7162	1266	6592	44752
6-10 ganger	264	188	324	893	366	627	550	1027	803	1147	202	1083	7474
11 ganger eller mer	342	229	367	1170	382	677	572	1189	890	1351	306	1607	9082
Total	17358	11698	24714	84660	44754	71511	68912	104459	68795	114612	25227	134235	770935

Spørsmålene som er presentert over tabell 3.1 utgjør det sammensatte målet *slåsskamp* som er avhengig variabel. Tabell 3.1 utgjør de totale antall slåsskamper respondentene svarer at de har vært i på alle de tre slåsskampspørsmålene, slått sammen.

3.3.2. Uavhengige variabler

Dette delkapittelet vil gjennomgå de uavhengige variablene brukt i modellene. For å teste Hirschis kontrollteori og måle tilknytningen til samfunnet er det valgt ut variablene *skoletrivsel*, *fremtid* og *organisasjonsmedlemskap*. Variablene knyttet til kapital er her en skala knyttet til *sosioøkonomisk status (SØS)*. Subkulturell kapital måles med variabelen *statusvold*. Andre variabler er *gutt*, *alkohol*, *hasjbruk* og *klasse*. Videre er det også valgt å inkludere *sosiale medier*, *fritid ute med venner*, *utsattforvold*, psykisk helse med variablene *ensomhet* og *nedstemthet* for å forsøke å etterprøve og fylle hull i tidligere forskning. Det er også valgt å se på *sentralitetsindeks* og *årsbølger*.

År

Variabelen år måler årstallet undersøkelsen er utført. Verdiene på variabelen er derfor «2010», «2011», «2012», «2013», «2014», «2015», «2016», «2017», «2018», «2019», «2020» og «2021» (Frøyland, 2017). Variabelen er objektiv så den vurderes til høy validitet. I analysen er det valgt å kode årstallene om til årsbølger ved bruk av Ungdata sine versjoner av spørreskjemaet. Dette er gjort for å sikre at majoriteten av kommunene er med i utvalget, da kommunene primært stiller en gang i hver versjon av undersøkelsen (Frøyland, 2017). Variabelen er dermed kodet om til 2010-2013 som bølge 1, med verdien 1. 2014- 2017 er bølge 2, da med verdien 2. 2018-2021 er bølge 3 med verdien 3. I modell to er det kun inkludert bølge 2 og 3, variabelen, *årsbølger2*, er derfor kodet slik at 2010-2013 kodes vekk, 2014-2017 får verdi 1 og 2018-2021 får verdi 2.

Kjønn

Spørsmålsteksten i spørreskjemaet er formulert slik «Er du gutt eller jente?» med svaralternativene «gutt» og «jente» (Frøyland, 2017). Variabelen vurderes til høy validitet ettersom kjønn antas å være et objektivt spørsmål. Det er her snakk om en ung gruppe respondenter. Validiteten kan svekkes av at man ikke har inkludert et tredje svaralternativ. Det er ikke gitt at alle respondentene identifiserer seg i et binært kjønnsperspektiv. Et tredje svaralternativ, «annet», kunne vært med på å øke validiteten. I oppgaven er variabelen kodet slik at gutt har verdi 1 og jente har fått verdien 0.

Skoletrivsel

Skoletrivsel måles her med variabelen *skole1* hvor respondentene er blitt spurt om de trives på skolen. Spørsmålet er stilt slik «Jeg trives på skolen» med svaralternativene «1. Helt enig», «2. Litt enig», «3. Litt uenig» og «4. Helt uenig» (Frøyland, 2017). Variabelen vurderes til høy validitet grunnet at respondentene tar stilling til en konkret påstand, og kan vurdere denne på en skala. Man kan derfor argumentere for lite rom for misforståelser. I oppgaven er variabelen snudd, dette for at en økning på variabelen skal representere en økning i trivsel, heller enn en økning i mistrivsel. Spørsmålet er kun stilt i årene 2014-2021 og inkluderes derfor kun i modell 2 og 4.

Organisasjonsmedlemskap

Det velges her også å se på om ungdommene deltar på noe organisert aktivitet på fritiden. Dette måles gjennom medlemskap til ulike organisasjoner som idrettsklubber, lag og foreninger. Spørsmålet er stilt i spørreskjemaet «Er du, eller har du tidligere vært med i noen organisasjoner, klubber, lag eller foreninger – etter at du fylte 10 år?» med svaralternativene «1. Ja, jeg er med nå», «2. Nei, men jeg har vært med tidligere» og «3. Nei jeg har aldri vært med» (Frøyland, 2017). Variabelen vurderes til høy validitet, dette kan svekkes av at det ikke er presisert eksempler på organisasjoner, klubber og så videre. Det kan dermed tenkes at ikke alle ungdommene forstår hva som inngår i dette. I analysen er jeg mest interessert i dem som aktivt deltar i organiserte fritidsaktiviteter når undersøkelsen ble tatt. Variabelen er derfor kodet slik at verdi 1 har fått verdi 1 og verdi 2 og 3 har fått verdi 0.

Psykisk helse

Psykisk helse måles i oppgaven av flere variabler. En som måler egen opplevelse av ensomhet og en som måler selvrapportert følelse av ulykkelighet, tristhet og depresjon. Variablene som inngår i psykisk helse presenteres under.

Ensomhet

Målingen av ensomhet blir i spørreskjemaet utført slik «Har du den siste uka vært plaget av noe av dette: - Følt deg ensom». Svaralternativene er da «1- Ikke plaget i det hele tatt», «2- Lite plaget», «3- Ganske mye plaget» og «4- Veldig mye plaget» (Frøyland, 2017). I undersøkelsene i

2010 hadde svaralternativene til spørsmålene om psykiske helseplager motsatt rekkefølge, men man fant da et høyt nivå av depressive plager, svaralternativene ble derfor snudd da man antok dette var en spørreskjemaeffekt (Frøyland, 2017). Ensomhet er derfor målt med to variabler i datasettet *depr7* og *depr7_2010*. Her er det valgt å snu *depr7_2010* slik at den blir lik *depr7* og sette dem sammen til én variabel. Variabelen vurderes til å ha høy validitet da den er utført på et stort utvalg. Validiteten kan svekkes av at det er en subjektiv variabel basert på selvrapportering.

Nedstemthet

Psykiske helseplager som tristhet, ulykke og depresjon måles i undersøkelsen med spørsmålet «Har du den siste uka vært plaget av noe av dette: - Følt deg ulykkelig, trist eller deprimert». Svaralternativene er da «1- Ikke plaget i det hele tatt», «2- Lite plaget», «3- Ganske mye plaget» og «4- Veldig mye plaget» (Frøyland, 2017). På samme måte som ensomhet variabelen er denne målt med to variabler *depr3* og *depr3_2010*. Dette er av samme grunnlag som ensomhet og er blitt løst i oppgaven på samme måte ved å snu *depr_2010* variabelen og sette dem sammen til en variabel. Variabelen vurderes til høy validitet på bakgrunn av utvalgsstørrelsen. Validiteten kan svekkes av variabelens subjektive art. Den kan også svekkes av at underrapportering av at man ønsker å fremstå som lykkeligere enn man er eller overrapportering ved at det ønskes å fremstå mindre lykkelig enn man er.

Sosioøkonomisk status

Sosioøkonomisk status er her målt ved en skala konstruert av Ungdata. Ettersom respondentene er unge, er sosioøkonomisk status definert ut fra foreldre og families ressurser. Skalaen er konstruert basert på tre aspekter knyttet til familiens samlede sosioøkonomiske status. Dette er foreldrenes utdanning, antall bøker i hjemmet og familiens velstandsnivå. Variabelen er kun målt i årsbølge 2 og 3, og velges derfor å inkludere i kun modell 2 og 4. Variabelen blir omtalt som *SØS* i modellene.

Foreldres utdanning

Spørsmålene knyttet til foreldres utdanning er spørsmålet formulert slik «Har faren og moren din utdanning på universitet eller høyskole? Sett ett kryss for mor og ett kryss for far. Hvis du ikke har kontakt med én eller begge av foreldrene dine, hopper du over spørsmålet som gjelder denne forelderen.» Spørsmålet ble stilt to ganger en for «Far» og en for «Mor» med svaralternativene «ja» og «nei» (Frøyland, 2017). Ungdata rapporterer at cirka 15% hoppet over spørsmålet, trolig grunnet at de ikke vet hvilken utdanning foreldrene har. Fordelingen av utdanning rapportert av respondentene tilsier at 65% rapporterer at far har høyere utdanning og 71% at mor har høyere utdanning (Bakken et al., 2016). Dette er mye høyere enn SSBs tall på befolkningens utdanningsnivå fra 2020. Her har 39,9% av kvinner og 30,8% av menn høyere utdanning (Nygård, 2021). Dette kan tyde på at en del av respondentene overrapporterer.

En grunn til dette kan være at de ikke vet, for å øke validiteten på dette spørsmålet kunne man inkludert svaralternativet «vet ikke». Ungdata rapporterer at andelen som oppgir at foreldrene har høyere utdanning går ned når respondentene går gjennom ungdomsskolen. Andelen som ikke svarer på spørsmålet, går også ned samt at dem som svarer nei går opp. Bakken et al. tror dette kan skyldes at ungdom blir mer bevist foreldrenes utdanning gjennom ungdomsskolen eller at det prates mer om hjemme når respondentene skal starte å ta utdanningsvalg selv og velge retning på videregående (Bakken et al., 2016). Skalaen går fra 0 til 3, hvor respondenter som har rapportert at begge foreldrene har høyere utdanning får verdien 3 og dem som har rapportert at kun mor eller kun far har høyere utdanning får verdien 1.5. Dem som har svart nei på begge får verdien 0. Ungdata har også vurdert dem som hoppet over spørsmålet til verdien 0 for å få flest mulig respondenter med i analysen. Dette begrunnes ved at disse ungdommene er ganske lik de som rapporterer at ingen av foreldrene har høyere utdanning (Bakken et al., 2016). Dette kan bidra til å svekke validiteten. Siden omkodingen er gjort i produksjonen av datasettet før det ble tilgjengeliggjort har jeg dessverre ikke mulighet til å endre på omkodingen, da de opprinnelige variablene ikke er tilgjengelige.

Ettersom det er noe usikkerhet knyttet til målingen av foreldres utdanning har Ungdata utført noen analyser hvor de ser på sammenhengen mellom foreldres utdanning og respondentenes skolekarakterer (Bakken et al., 2016). Karakterer blir ikke målt i grunnpakken til ungdataundersøkelsene, så det er bare undersøkt med et fåtall av respondentene. Hypotesen var at dersom foreldres utdanningsvariabelen måler det man vil den skal måle så skal man se forskjeller i karakterer hos ungdommene (Bakken et al., 2016). Det vist i tidligere forskning fra NOVA at man ser en tydelig sammenheng mellom foreldres utdanning og barnas karakterer. Analysene viste en sammenheng mellom karakterer og foreldres utdanning, med en korrelasjon på $r=0.27$ (Bakken et al., 2016). Ungdata konkluderer derfor med at spørsmålet til en viss grad måler foreldres utdanning, men at en på beregne at det er en noe støy knyttet til målet (Bakken et al., 2016).

Bøker i hjemmet

Den andre dimensjonen i skalaen knyttet til sosioøkonomisk status er antall bøker i hjemmet (Bakken et al., 2016). Bakken et al. rapporterer at det er tre årsaker til at dette er en del av skalaen. Første årsak er at bøker ofte er relativt dyrt samt at man kan tro at antall bøker i hjemmet kan representere en form for kulturell kapital. Den andre årsaken er at resultatene viser en del variasjon knyttet til hvor mange bøker respondentene rapporterer. Siste årsak er at man ser at bøker i hjemmet korrelerer med karakterer. Hvor analysene deres viser at mellom dem som ikke har bøker hjemme og dem som har mer enn 1000 bøker skiller det i gjennomsnitt 1,2 karakterpoeng (Bakken et al., 2016). Spørsmålet blir stilt slik «Hvor mange bøker tror du det er hjemme hos dere? NB: En meter bøker tilsvarer omtrent 50 bøker» med svaralternativene «1. ingen», «2. Mindre enn 20», «3. 20-100», «4. 100-500», «5. 500-1000» og «6. Mer enn 1000» (Frøyland, 2017). Validiteten knyttet til variabelen kan svekkes av at bøker ikke nødvendigvis kjøpes fysisk lenger, da mange leser digitalt. Validiteten kan også svekkes av at ungdommene ikke nødvendigvis har oversikt over hvor mange bøker, ei heller hvor mange meter med bøker som finnes i hjemmet og dermed anslår et svar. Det er ikke tydelig hvorfor disse intervallene er valgt, da det er en ujevn avstand mellom dem.

På spørsmålet viser Ungdata at 57% svarer at de har mer enn 100 bøker hjemme, 23% rapporterer mer enn 500, 12% rapporterer færre en 20 bøker mens 31% rapporterer mellom 20 og 100 bøker hjemme (Bakken et al., 2016). I skalaen knyttet til sosioøkonomisk bakgrunn er antall bøker også målt fra 0 til 3. Det fordeles slik at 0 er «ingen bøker», 1,5 er mellom 100 og 500 bøker mens verdien 3 er for dem som har mer enn 1000 bøker (Bakken et al., 2016).

Familiens velstandsnivå

Siste aspektet knyttet til målingen av sosioøkonomisk bakgrunn er velstandsnivået i familien. Her blir respondentene spurt om materielle goder i familien. Det er fire spørsmål knyttet til materielle goder. Respondenten blir spurt om familien har bil, om respondenten selv har eget soverom, hvor mange datamaskiner familien har og hvor mange ganger de har vært på ferie det siste året (Frøyland, 2017).

Bakken et al. viser til en artikkel av Wardle, Robb og Johnson fra 2002, som har vist at det å fange opp sosioøkonomisk tilstand i familien gjennom å se på spørsmål knyttet til tilgang til ulike ressurser gir nokså valide mål (Bakken et al., 2016). Spørsmålene som inngår i dette målet, er formulert slik; «Har familien din bil?» med svaralternativene «1. Nei», «2. Ja, én» og «3. Ja, to eller flere» (Frøyland, 2017). Spørsmålet rundt soverom er stilt slik «Har du eget soverom» her er svaralternativene «1. Ja» og «2. Nei» (Frøyland, 2017). Videre måles ferie med spørsmålet «Hvor mange ganger har du reist et sted på ferie med familien din i løpet av det siste året?» her er alternativene «1. Ingen ganger», «2. Én gang», «3. To ganger», og «4. Mer enn to ganger» (Frøyland, 2017). Det siste spørsmålet knyttet til familiens velstandsnivå måler antall datamaskiner i familien med spørsmålet «Hvor mange datamaskiner har familien din?». Her er alternativene «1. Ingen», «2. Én», «3. To» og «4. Tre eller flere» (Bakken et al., 2016). Spørsmålene vurderes til høy validitet ettersom det veldig objektive mål, samt at det måler aspekter som er «enkle» å huske, som for eksempel hvor mange ferier man har vært på. Hvordan disse spørsmålene er kodet inn i skalaen til sosioøkonomisk status, vises i tabellen under;

Tabell 3.2 Familiens velstand i skalaen sosioøkonomisk status hentet fra: (Bakken et al., 2016, s. 26).

Spørsmål	Svaralternativer	Poeng	Svarprosent
Har familien din bil?	Nei	0	4
	Ja, en	2	29
	Ja, to eller flere	3	67
Har du eget soverom?	Ja	3	95
	Nei	0	5
Hvor mange ganger har du reist et sted på ferie med familien din i løpet av det siste året?	Ingen ganger	0	12
	En gang	1	24
	To ganger	2	23
	Mer enn to ganger	3	41
Hvor mange datamaskiner har familien din?	Ingen	0	0.7
	En	1	4
	To	2	13
	Tre eller flere	3	82

Gjennom å konstruere en skala som et sammensatt mål på sosioøkonomisk status, kan man anta at man får en styrket validitet, da potensielle målefeil blir mindre betydningsfulle som en del av et større mål. I oppgaven beholdes skalaen slik den er konstruert her. Dette vil si at respondentene som ender med verdien 3 er de som har rapportert høyeste verdi på alle aspektene i skalaen. På samme måte har de som har verdien 0 på alle aspektene også verdien 0 på skalaen. Det er satt inn et kriterium på at respondentene må ha gyldig verdi på minimum 2 av 3 av delene i skalaen for å inkluderes (Bakken et al., 2016). Variabelen vurderes til høy validitet ettersom det er et sammensatt mål. Variabelen knyttet til sosioøkonomisk status er kun målt i årsbølge 2 og 3 og inkluderes derfor i kun modell 2 og 4.

Status ved voldsbruk

Status i vennemiljøet ved voldsbruk blir målt med spørsmålet «Hva er viktig for å få status i ditt vennemiljø? Å være god til å slåss» med svaralternativene «1. Øker statusen mye», «2. Øker statusen litt», «3. Har ingen betydning», «4. Minker statusen litt» og «5. Minker statusen mye» (Frøyland, 2017). Dette spørsmålet ble slettet fra grunnmodulen til Ungdata når man gikk fra versjon 1 (2010-2013) til versjon 2 og 3 (2014-2021) (Frøyland, 2017). Det ansees som et viktig mål for oppgaven og med begrunnelse i teorien om subkulturell kapital velges det å ta den med i oppgaven likevel. For å sikre at det respondentene som ikke er blitt stilt spørsmålet ikke kastes ut av analysen er det her valgt å kode alle missing-verdiene på status-variabelen til 0 for så å konstruere en variabel hvor de som ikke har fått spørsmålet kodes til verdien 1 og de som har fått stilt spørsmålet får verdien 0. På denne måten vil denne dummyen vise om det er forskjeller i vold blant de som har blitt stilt spørsmålet om status i vennemiljøet knyttet til slåssing. Status-variabelen vil da måle effekten for dem som har blitt stilt spørsmålet. I oppgaven er variabelen snudd slik at høy verdi tilsier at det å være god til å slåss gir høy status. Variabelens validitet vurderes til høy da det er tydelig for respondenten hva de skal svare på. Etersom spørsmålet er stilt i årsbølge 1 inkluderes den kun i modell 1.

Rusbruk

Rusbruk måles her med spørsmålet «Hvor mange ganger har du vært med på, eller gjort noe av dette det siste året- de siste 12 månedene? Brukt hasj eller marihuana?» med svaralternativene «1. ingen ganger», «2. 1 gang», «3. 2-5 ganger», «4. 6-10 ganger» og «5. 11 ganger eller mer» (Frøyland, 2017). Variabelens validitet kan svekkes av at den måler bruk av illegale rusmidler. Man risikerer dermed at noen respondenter underrapporterer og at noen overrapporterer for å «tøffe» seg. Dette drøftes ytterligere under kapittel 3.7.1 reliabilitet.

Alkoholbruk

Alkoholinntaket er målt med variabelen *alko1*. Variabelen måler hvor ofte respondentene inntar alkohol. Spørsmålet i undersøkelsen blir formulert slik «Hender det at du drikker noen form for alkohol?» med svaralternativene «1. Aldri», «2. Har bare smakt noen få ganger», «3. Av og til, men ikke så ofte som månedlig», «4. Nokså jevnt, 1-3 ganger i måneden», «5. hver uke»

(Frøyland, 2017). Variabelen vurderes på bakgrunn av det store utvalget til høy validitet. For å unngå skeivfordeling på variabelen er den i oppgaven kodet slik at svaralternativet 1 får verdien 0 «aldri», 2 og 3 får verdien 1 «noen ganger» og svaralternativene 4 og 5 får verdien 2 «regelmessig».

Ettersom variabelen, for mange av respondentene, måler ulovlig aktivitet. Da majoriteten av respondentene er under 18 år, kan det tenkes av mange underrapporterer eller overrapporterer for å «tøffe seg». Dette drøftes ytterligere under delkapittel 3.7.1 Reliabilitet. En nyttig presisering er at hvor ofte en drikker alkohol ikke er et mål på hvor mye man drikker. Man vet dermed ikke om ungdommene har tatt et glass vin eller vært fulle. Pedersen og Bakken har utført en studie som viser at ungdom som drikker ofte har et mindre skadelig forhold til alkohol og drikker også mindre (Pedersen & Bakken, 2016).

Fremtidsutsikter

I oppgaven sees det også på hvordan ungdommene ser på fremtiden. Derfor inkluderes variabelen *Framtid3* som måler tanker om fremtiden. Spørsmålet er stilt slik «Hvordan tror du at din framtid vil bli? Tror du at du vil komme til å få et godt og lykkelig liv?» med svar alternativene «1. Ja», «2. Nei» og «3. Vet ikke» (Frøyland, 2017). I oppgaven kodes variabelen om til at «ja» har verdien 1 og «nei» og «vet ikke» får verdien 0. Variabelen vurderes til å ha høy validitet ettersom det er utført på et stort utvalg og det er et klart formulert spørsmål med lite rom for feiltolkning.

Sosial mediebruk

Sosiale medier måles gjennom variabelen *media12*. Her er spørsmålet «Tenk på en gjennomsnittsdag. Hvor lang tid bruker du på følgende: Sosiale medier (Facebook, Instagram eller lignende)» med svar alternativene «1. Ikke noe tid», «2. Under 30 minutter», «3. 30 minutter- 1 time», «4. 1-2 timer», «5. 2-3 timer» og «6. Mer enn 3 timer» (Frøyland, 2017). Validiteten vurderes til høy da respondentene har mange intervaller å velge mellom. Det er likevel ikke gitt at alle ungdommene har god oversikt over hvor mye de bruker sosiale medier på en gjennomsnittsdag. Dette kan være med på å svekke validiteten.

Fritid ute med venner

Variabelen som måler fritidsaktiviteter er blant annet *fritid9*, som måler hvor ofte respondentene har brukt tiden ute sammen med venner. Spørsmålet er stilt slik: «Her er nevnt en del aktiviteter som du kan bruke fritida di til. Tenk tilbake på siste uke, de siste 7 dager. Hvor mange ganger har du... Brukt størstedelen av kvelden ute sammen med vener/kamerater?» med svaralternativene «1. Ingen ganger», «2. 1 gang», «3. 2-5 ganger», «6 ganger eller mer» (Frøyland, 2017). Variabelen vurderes til høy validitet da det er utført på et stort utvalg. Det er også lite rom for misforståelser, samt at det måler antall ganger innen en kort periode. Man kan dermed anta at det er enklere for respondentene å ha kontroll på hvor mange ganger de har gjort handlingen. Det er ikke tydelig om respondentene er med eller uten voksentsyn når de benytter kvelden ute sammen med venner. I tidligere forskning er det tolket som at det ikke er med voksentsyn, dette baseres på implisitte antakelser om hva som er mest vanlig i slike situasjoner (Frøyland et al., 2020).

Sentralitetsindeks

I Ungdata måles ikke by, kun kommune (Frøyland, 2017). Det velges derfor i oppgaven å konstruere en sentralitetsindeks av kommunevariabelen i datasettet basert på SSBs standard sentralitetsindeks. Dette er da en indeks med en verdi for hver kommune som viser dens sentralitet (Høydahl, 2017). For å beregne kommunens sentralitet brukes mål på reisetid til arbeidsplasser og servicefunksjoner, som skole, matbutikk, helsetjenester også videre, fra de bebodde grunnkretsene. Antallet arbeidsplasser eller servicefunksjoner vektet, dette vil si at de som er nær bostedet teller mer enn de som er lengre vekke (Høydahl, 2017).

Indeksen består av to del-indekser; hvor mange arbeidsplasser kan dem som er bosatt i hver enkelt grunnkrets nå med bil på 90 minutter og hvor mange servicefunksjoner kan en nå i løpet av 90 minutter med bil (Høydahl, 2017). 90 minutt er valgt grunnet at reisevaneundersøkelsen viser at under 1% på landsbasis har en lengre pendling til arbeid enn dette (Høydahl, 2017). Her blir så gjennomsnittet for hver kommune kalkulert basert på folketallet i grunnkretsene for begge del-indeksene. Deretter kombineres de to indeksene med 2/3 vekt på tilgang til arbeidsplasser og 1/3 vekt knyttet til tilgang til servicefunksjoner. Indeksen kombineres ved å dele alle verdier på høyeste verdi så begge del-indeksene får verdier mellom 0 og 1 (Høydahl, 2017). Deretter brukes en logaritmisk skala hvor verdiene for tilgang til arbeidsplasser blåser opp forskjellene blant de

minst sentrale kommunene og krymper forskjellene mellom de mest sentrale kommunene (Høydahl, 2017). Dette resulterer i at kommunene ligger mellom 0.295 og 1, dette blir så ganget med 1000 for å unngå desimaler. Kommunene blir da plassert på en skala mellom Utsira (295) og Oslo (1000). Den minst sentrale kommunen vil få verdien 0, men dette er primært teoretisk mulig ettersom dette vil si at kommunen ikke har tilgang til noen arbeidsplasser eller servicefunksjoner innen 90 minutter med bil (Høydahl, 2017).

Dette resulterer i en kontinuerlig skala. Disse blir så gruppert inn i 6 nivåer. Antall mennesker i hver gruppe er et viktig aspekt. SSB tar derfor utgangspunkt i en normalfordeling av innbyggerne slik at man får flest i de midterste gruppene. Men de presiserer at ingen av gruppene blir så små at det kan føre til analyseusikkerhet (Høydahl, 2017). Nivå 1 består av kommuner med en skår på mellom 930-1000, nivå 2: 870-929, Nivå 3: 770-869, Nivå 4: 650-769, Nivå 5: 550-649 og Nivå 6: 295-549. Eksempler på kommuner i de ulike nivåene kan være nivå 1: Oslo, Bærum osv. Nivå 2: Bergen, Stavanger, Trondheim. Nivå 3: Tromsø, Bodø, Haugesund. Nivå 4: Alta, Sogndal og Voss. Nivå 5: Oppdal, Bømlo og Trysil. På nivå 6, de minst sentrale kommunene er det kommuner som Åfjord, Vinje og Utsira (Høydahl, 2017).

I oppgaven er det data som inkluderer de nye kommunenumrene fra 2020 (NOVA, 2022). Først kodes derfor de gamle kommunenumrene om til de nye. Deretter setter kommunene sammen i en sentralitetsindeks som etterfølger SSB sin standard.

Utsatt for vold og trusler

Det er tre variabler i datasettet som måler hvorvidt respondentene er blitt utsatt for vold eller trusler om vold. *Vold1* er målt med spørsmålet «Har du i løpet av de siste 12 månedene blitt utsatt for noe av det følgende? ...Jeg har blitt utsatt for trusler om vold». *Vold2* og *vold3* er stilt på samme måte med spesifiseringen «...jeg har blitt slått uten å få synlige merker» og *vold3* «...Jeg har fått sår eller skade på grunn av vold uten av jeg trengte legebehandling». Alle spørsmålene har svaralternativene «1. Ingen ganger», «2. 1 gang», «3. 2-5 ganger» og «4. 6 ganger eller mer» (Frøyland, 2017). Variablene vurderes til å ha høy validitet, men denne kan svekkes av frykt for å rapportere trusler eller vold, spesielt dersom volden er utført av noen i nær relasjon. Dette kan heve terskelen for å rapportere sanne verdier.

Ettersom variablene alle måler relativt like aspekter velges det å sette dem sammen til en skala. Det sjekkes derfor Pearsons R korrelasjon, hvor alle har en korrelasjon på over 0.3 men under 0.6 som regnes som tilstrekkelig (Mehmetoglu & Jacobsen, 2017; Skog, 2021). Faktoranalysen, viser at faktor 1 har en egenverdi på over 1. Dette viser at variablene alle måler kun ett generelt begrep (Mehmetoglu & Jacobsen, 2017; Skog, 2021). Reliabilitetsmålet Chronbacks alpha er på 0.72 som er over anbefalte grenseverdien på 0.7 (Mehmetoglu & Jacobsen, 2017; Skog, 2021). Med bakgrunn i suksessfulle tester velges det å sette variablene sammen til en skala kalt *utsattforvold*.

Klasse

I ungdomdata måler man ikke alder, men klassetrinn. Variabelen blir målt med spørsmålet «hvilket klassetrinn går du i?» med svaralternativene «8. trinn», «9.trinn», «10.trinn». «Vg1», «Vg2», «Vg3» (Frøyland, 2017). Dette er et objektivt mål og variabelen vurderes derfor til å ha høy validitet. Majoriteten av respondentene er da i aldersspennet 13-19 år. Det kan likevel være ulike grunner til at man er eldre enn 19 år, for eksempel at man har tatt friår mellom ungdomsskolen og videregående, man går i velkomst eller innføringsklasse og tar skolen på nytt i Norge.

Tabell 3.3 Deskriptiv statistikk over variablene inkludert i oppgaven.

	N	Min	Max	Mean	SD
slåsskamp	443 984	1	5	1.268	.689
årsbølger	443 984	1	3	2.125	.728
alkohol	443 984	0	2	.729	.734
hasjbruk	443 984	1	5	1.145	.617
ensomhet	443 984	1	4	1.801	.988
nedstemthet	443 984	1	4	1.923	.980
Fritid ute med venner	443 984	1	4	2.041	.932

sentralitetsindeks	443 984	1	6	2.547	1.110
klasse	443 984	1	6	3.045	1.537
utsattforvold	443 984	3	12	3.522	1.316
statusslåss	443 984	0	5	.576	1.210
Skoletrivsel*	328 568	1	4	3.550	0.684
Sosiale medier bruk*	328 568	1	6	4.098	1.495
SØS*	328 568	0	3	2.095	0.541
Årsbølger2*	328 568	1	2	1.450	0.541
Slåsskamptellevariabel	443 984	0	11	0.462	1.511
	N	Antall 1	Antall 0	Prosent 1	Prosent 0
Gutt	443 984	214 566	229 418	48.33	51.67
Fremtid	443 984	316 689	127 295	71.33	28.67
Organisasjonsmedlemsskap	443 984	258 075	185 909	58.13	41.87
Statusslåsskampspørsmål	443 984	352 225	91 759	79.33	20.67

* Kun målt i årsbølge 2 og 3 og har derfor et lavere antall respondenter. Inkluderes derfor kun i modell 2 og modell 4.

Tabell 3.4 viser deskriptiv statistikk for variablene inkludert i modellene i oppgaven.

3.4. Metode

Metoden utført i oppgaven er en «ordinary least squares» (OLS) lineær regresjon. Det velges her å ha to modeller, da noen av variablene i analysen ikke er målt i alle årstallene, men er viktig for teorien. Dette gjelder sosiale medier og skoletrivsel. For å sikre at man kan se tidseffekten velges det derfor å ha modell 1 hvor disse ikke er inkludert, men alle årene undersøkelsen er utført er

med. Modell 2 vil da inneholde variablene sosiale medier og skoletrivsel, men ikke årene 2010-2013, i analysen kalt bølge 1. Den avhengige variabelen i analysen, slåsskamp, oppfyller kravene til lineær regresjon, da den har 5 kategorier og kan behandles som kontinuerlig, men er skeivfordelt, der 82.42% av respondentene har verdi 1, ingen slåsskamper (NOVA, 2022).

Ettersom avhengig variabel er skeivfordelt samt måler antall ganger en hendelse har skjedd velges det her og å inkludere en negativ binomisk regresjon som en form for robusthetstest. Metoden her vil gjennomgås under kapittel 3.6 Robusthetstest med negativ binomisk regresjon. All databehandling er utført i statistikkprogrammet Stata.

3.5. Forutsetninger for lineær regresjon

Den lineære regresjonen bygger på noen forutsetninger, dette for at man kan stole på at estimatene modellene viser er valide (Skog, 2021). Disse vil bli presentert og modellenes forutsetninger vil også drøftes her.

3.5.1. Lineraritetsforutsetningen og korrekt spesifikasjon av modellene

I en lineær regresjon antas det at forholdet mellom X og Y kan fremstilles med en tilnærmet rett linje. Ideelt sett skal forholdet fremstilles med en rett linje, men i samfunnsvitenskap er dette vanskelig å oppdrive, det er derfor tilstrekkelig om modellene gir en tilnærmet lineær sammenheng (Skog, 2021). Dette vil si at endringene i Y skal være konstante når X øker med 1 verdi, dette skal være konstant uavhengig av om X øker fra 1 til 2 eller fra 5 til 6 (Mehmetoglu & Jacobsen, 2017). Dersom denne forutsetningen ikke er tilfredsstillende oppfylt risikerer man feile koeffisienter, standardfeil som påvirker p-verdiene og signifikansnivået (Mehmetoglu & Jacobsen, 2017). Dette kan resultere i at tolkningen kan bli feil og man kan anta uriktige konklusjoner om sammenhengen mellom variablene i modellene (Skog, 2021).

For å utforske linearitetsforutsetningen benyttes linktest. Linktesten gir en regresjon med to variabler, hvor *hat* viser den predikerte lineære verdien og gir et bilde på om det er en god modell og en god prediksjon av Y. *_Hatsq* er den kvadrerte *_hat*. På linktesten ønskes en signifikant *_hat* og en ikke-signifikant *hatsq* (Mehmetoglu & Jacobsen, 2017). Modell 1 gir et resultat med signifikant *_hat* og signifikant *_hatsq*. Modell 2 gir samme resultat med en signifikant *_hat* og en signifikant *_hatsq*.

Selv om det ønskes en signifikant $_hat$ er det den signifikante $_hatsq$ som er mest problematisk og gir grunnlag for å tro at modellene ikke nødvendigvis er gode predikatorer for den avhengige variabelen slåsskamp. Ettersom resultatet gir en signifikant $_hatsq$ antyder det at modellene ikke møter linearitetsforutsetningen og at man har kurvelineær sammenheng mellom en eller flere av variablene. Det kan også tyde på at man har noen utelatte variabler i modellen.

En forutsetning for en god modell er at alle relevante variabler er inkludert og at modellene er korrekt spesifisert. Mehmetoglu og Jacobsen presiserer at dette i størst grad er et teoretisk spørsmål, men man kan utføre Ramsay's regression specification error test for omitted variabler eller ovtest for å se om modellene tilstrekkelig spesifisert (Mehmetoglu & Jacobsen, 2017). Det at modellene består testene betyr ikke at det automatisk er en god modell, men det gir et bilde om modellen har bestått en minimal og statistisk terskel for at dataene er tilpasset til modellen (Mehmetoglu & Jacobsen, 2017). Dette kan bety at det er uavhengige variabler som ikke er inkludert og som kunne gjort modellen bedre. I ovtesten er nullhypotesen at man ikke har noen utelatte variabler og det ønskes det ikke-signifikante funn. Ov-testen på modell 1 gir et signifikant resultat og tyder på at det er noen utelatte variabler. Modell 2 gir også et signifikant funn. Funnene tilsier at man har utelatte variabler i begge modellene.

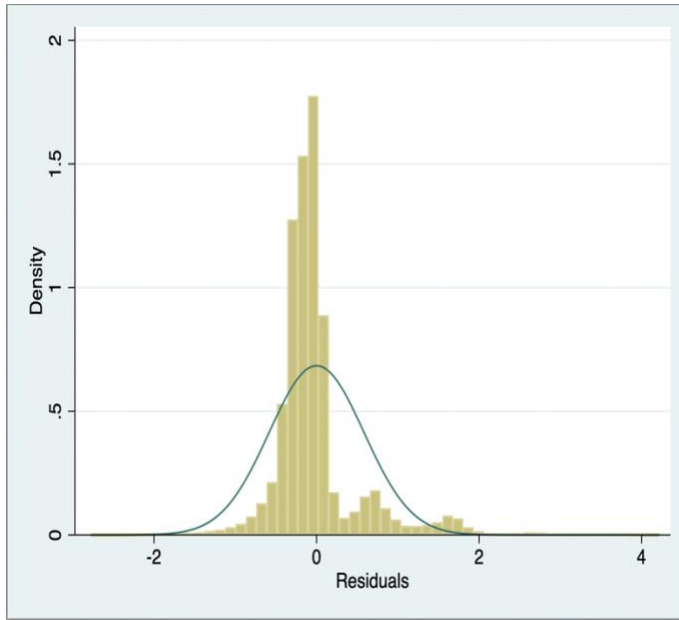
Variablene benyttet i modellene er begrunnet i teori og tidligere forskning, jeg vil derfor argumentere for at variablene i modellene ikke er irrelevante. Funnene på ov-testen kan også bety at det er noe i modellen som mangler, som for eksempel polynomer eller samspillsledd. Dette er testet uten noen bedre resultater på Ov-testen. Dette er blitt utforsket ytterligere med Augmentet component plus residual plot (acprplot) med en locally weighted scatterplot smoothing (lowess kurve). Dette ble utført på kontinuerlige variabler men viser ingen kurvelinearitet i lowess kurvene, men ved bruk av polynomer tyder det på kurvelinearitet. Dette grunnet at alle nevnte variabler får signifikante resultater i både andregradsledd og tredjegradsledd.

3.5.2. Residualene er homoskedastiske, normalfordelt og fravær av autokorrelasjon

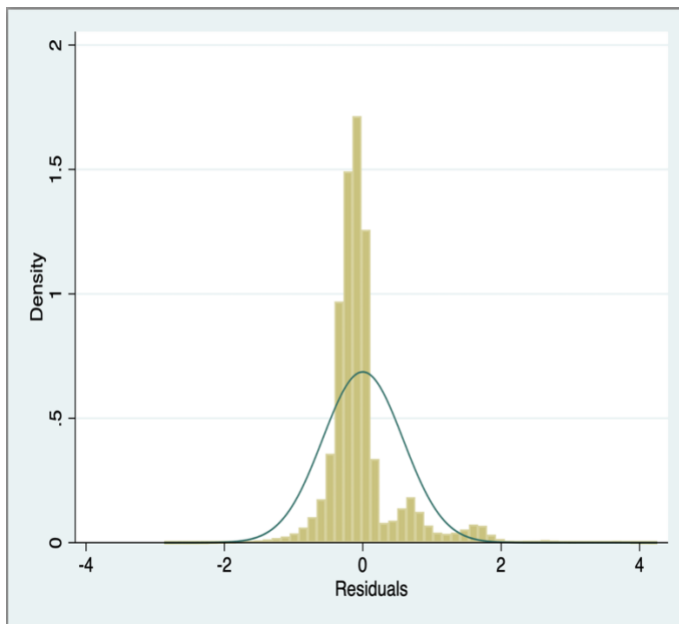
I regresjonen ønskes det lik varians rundt regresjonslinjen og at residualene har konstant varians (Mehmetoglu & Jacobsen, 2017). Det er derfor en forutsetning av residualene er homoskedastiske. Dette er en forutsetning slik at prediksjonene i modellen er like presise uavhengig om man har høy eller lav verdi på den avhengige variabelen. Får man

heteroskedastiske residualer kan standardfeilene være feil i modellen. Man får derfor riktige parameterestimater, men ikke et riktig bilde av hvor nøyaktige disse er (Skog, 2021). Det utføres derfor en Breuch og Pagan/Cook og Weisenberg test. Her ønskes det ikke signifikante funn (Mehmetoglu & Jacobsen, 2017). Modell 1 gir signifikante funn og man kan anta at modellen har et problem knyttet til heteroskedastisitet. Modell 2 gir også signifikante funn. Testene tyder på at modellene har heteroskedastiske residualer. Dette er ikke uvanlig når man har kurvelineære sammenhenger. Dette kan potensielt sett løses ved en logaritmisk omkodning av variablene (Skog, 2021). Denne løsningen er testet på begge modellene og løser ikke problemene knyttet til forutsetningene. Det velges derfor å fortsette uten logaritmiske omkodinger. Det presiseres av Skog at dersom antallet observasjoner (N) er stort trenger ikke heteroskedastisitet være et problem (Skog, 2021). I begge modellene her har man et stort antall respondenter.

I en OLS regresjon ønsker man at residualene skal være normalfordelte slik at beregningen av signifikanssannsynlighetene skal bli korrekte. Dette skjer fordi parameterestimatet ikke følger t-fordelingen ved fravær av normalfordelte residualer (Skog, 2021). Det er særlig «uteliggere» som er problematiske. Dette er observasjoner som ligger langt fra regresjonslinjen sammenlignet med de andre observasjonene (Skog, 2021). I modell 1 får man tilnærmet normalfordelte residualer, se figur 3.1. Det samme gjelder modell 2, se figur 3.2. Ideelt sett skal en normalfordeling ha en skewness verdi på 0 og en kurtosis på 3 (Mehmetoglu & Jacobsen, 2017). I modell 1 får man residualer med en skewness på 2.35 og en kurtosis på 12.49. Modell 2 gir en skewness på 2.33 og en kurtosis på 12.39.

Figur 3.1 Residualer til modell 1

Figur 3.2 Residualer til modell 2

Selv om forutsetningen for normalfordelte residualer ikke er oppfylt antas det at det ikke fører til store problemer med modellene. Skog presiserer at ikke-normalfordelte residualer ikke går utover estimatene, eller standardfeilene. Det kan påvirke signifikanstestene, men kun dersom N er liten (Mehmetoglu & Jacobsen, 2017; Skog, 2021). I begge modellene her er det et stort

utvalg, det antas derfor at dette ikke er et stort problem. Det er også få som er utenfor intervallet på 95% av de normalfordelte observasjonene, selv om det er en ujevn fordeling av residualene i denne gruppen.

Forutsetningen om fravær av autokorrelasjon handler i korte trekk om at residualene skal være uavhengige av hverandre. Autokorrelasjon er derfor i hovedsak et problem knyttet til tidsseriedata. Korrelasjon av mellom residualene opptrer som oftest i flernivå-analyser eller tidsseriedata. Det ønskes et fravær av autokorrelasjon fordi i en lineær regresjon antas det at dersom residualene er positive for en respondent, kan man ikke på samme grunnlag si at det er det for en annen respondent (Skog, 2021). Det antas i oppgaven designet på undersøkelsen, tverrsnitt, resulterer i at det ikke er et autokorrelasjonsproblem. Det er likevel viktig å presisere at noen av respondentene kan ha blitt målt i flere av bølgene. Man risikerer derfor at samme respondent er blitt målt da de gikk i 8. klasse i 2010 og igjen da de gikk i 2. klasse på videregående i 2014. I oppgaven antas det at man ikke har et problem med autokorrelasjon basert på at det er en bestillingsundersøkelse med tverrsnittsdesign. Det er derfor lite sannsynlig at samme respondentene er blitt målt ved flere anledninger.

3.5.3. Multikolaritet

Multikolaritet er dersom to uavhengige variabler korrelerer med hverandre. Fraværet av multikolaritet er en forutsetning for lineær regresjon fordi dersom to uavhengige variabler har en Pearsons R korrelasjon på over 0.8 risikerer man at disse variablene «stjeler» forklaringskraft fra hverandre og koeffisientene ikke lenger gir det riktige bildet. Dersom det er et problem med multikolaritet kan man risikere å få problemer med for lave standardfeil (Mehmetoglu & Jacobsen, 2017). Dette undersøkes ved hjelp av «variance inflation factor» (VIF) og toleranseverdier. Ifølge Mehmetoglu og Jacobsen (2017) er ønsket resultat her en vif på under 5 og toleranseverdien ($1/vif$) over 0.2.

Resultatene for begge modellene er at det er ingen av variablene som har en VIF som er over 5 og under 0.2 i toleranseverdi. Dette er med unntak av variabelen knyttet til hvorvidt det gir høy status å være god til å slåss og variabelen med spørsmålet. Høy multikolaritet mellom disse er et resultat av at de i praksis måler det samme, men er kodet slik at man ikke mister respondenter i analysen, dette drøftes i kapittel 3.3.2 uavhengige variabler. Det antas derfor at modellene ikke har problemer knyttet til multikolaritet.

3.5.4. Uavhengig variabel og residual er ukorrelert

For å oppfylle forutsetningene for lineære regresjoner må de uavhengige variablene og residualene ikke korrelere. Dersom dette ikke er oppfylt risikerer man å få for høye eller for lave parameterestimer for X sin effekt på Y (Skog, 2021). Skog presiserer at det ikke er katastrofalt en av forutsetningene ikke er oppfylt. Forutsetningen om at residualene og den uavhengige variabelen skal være ukorrelert er mer problematisk (Skog, 2021). Dette vil si at det ikke skal være bakenforliggende årsaker som påvirker Y som også er korrelert med årsaksfaktoren i modellen. Dette vil øke sjansen for spuriøse sammenhenger. Problemet ligger ikke i at man mangler årsaksfaktorer i modellene, det vil man, ifølge Skog, alltid gjøre. Problemet oppstår kun dersom en årsaksfaktor som også korrelerer med X mangler i modellen (Skog, 2021). Dette problemet løses i hovedsak av at begge modellene er multiple lineære regresjoner og det kontrolleres derfor for mulige konfunderende faktorer. Variabelutvelgelsen er også basert på oppgavens teoretiske rammeverk. Det utelukkes likevel ikke at det fortsatt kan mangle relevante variabler i modellene som det ikke er kontrollert for.

3.5.5. Målefeil i avhengig eller uavhengig variabel

Målefeil i avhengig eller uavhengig variabel kan påvirke analyseresultatet. Målefeil går i korte trekk ut på at det er en differanse mellom variabelens observerte verdi og sanne verdi. Man kan skille mellom systematiske og usystematiske målefeil. Skog presiserer at usystematiske målefeil kan gå i begge retninger, vi kan oppleve både for høye og for lave verdier. I gjennomsnitt kan man derfor anta at usystematiske målefeil er lik 0 (Skog, 2021). Systematiske feil går ut på for eksempel at respondentene ikke forstår spørsmålet eller husker feil. Det kan også være at respondentene ubevisst eller bevisst gir et uriktig bilde av seg selv og dermed underrapporterer eller overrapporterer (Skog, 2021). Dette kan skyldes social desirability bias, og at man ønsker å fremstille seg i et bedre lys enn realiteten. Dette drøftes ytterligere under reliabilitet.

Usystematiske målefeil kan skyldes ulike ting som for eksempel tidspunktet undersøkelsen foretas. Et eksempel er ved kartlegging av hvor ofte respondentene trener, noen uker trener personen kanskje 4 ganger, andre uker trener de ikke i det hele tatt. Resultatet er derfor avhengig av når de blir spurt (Skog, 2021).

Ved usystematiske målefeil i avhengig variabel resulterer det i en residual som består av to komponenter. Residualen fra regresjonen og den usystematiske målefeilen (Skog, 2021). En OLS

regresjon vil kunne gi rette estimater, selv med usystematiske målefeil. Den eneste risikoen ved disse målefeilene i avhengig variabel er at residualene blir noe større og som en konsekvens av dette kan man få større standardfeil. Dette kan gjøre det noe vanskeligere å påvise en reel sammenheng (Skog, 2021). Ved usystematiske målefeil i uavhengige variabler kan det være større konsekvenser. Her vil residualene bestå av den opprinnelige residualen i tillegg til målefeilen i X (Skog, 2021). Residualen vil derfor ikke lenger være uavhengig av X ettersom målefeilen også er en del av X (Skog, 2021). Forutsetningen om uavhengige residualene og variabler er dermed ikke lenger oppfylt. Konsekvensen av usystematiske målefeil i X kan dermed gi uriktige estimater, standardfeil og signifikanstest (Skog, 2021).

3.5.6. Ikke tilfredsstillende forutsetninger

Ingen av de lineære regresjonsmodellene i oppgaven oppfylder forutsetningene til lineær regresjon tilfredsstillende. Dette kan føre til en rekke problemer, som gale estimater, gal standardfeil og gal signifikanstest. Som beskrevet over er det forsøkt en rekke løsninger, men ingen har forbedret modellene. Ettersom utvalget er stort, er ikke problemene knyttet til normalfordelte residualer eller usystematiske målefeil i slåsskampvariabelen (Y) avgjørende på signifikanstesten eller standardfeilene. Men de resterende forutsetningene kan føre til at prediksjonene i modellene blir uriktig og presenterer et feil bilde av virkeligheten. Dette kan øke sjansene for type 1 og type 2 feil.

Skog (2021) presiserer at den mest sentrale forutsetningen fra en substansiell vinkel er at restleddet og uavhengig variabel skal være ukorrelert. Denne forutsetningen løses ved multipl regressjon og kan i modellene benyttet i oppgaven antas å være oppfylt. De resterende forutsetningene tyder på at OLS-regresjon ikke er beste analysemetoden til datasettet benyttet i metoden. Det er derfor valgt å kjøre en negativ binomisk regresjon som en robusthetstest av modellene.

3.6. Robusthetstest med negativ binomisk regresjon

Ettersom forutsetningene for lineær regresjon ikke er helt tilfredsstillende oppfylt, og løsningene på disse ikke gir bedre resultater på modellene, velges det å inkludere en robusthetstest med en negativ binomisk regresjon. Jeg bruker her de samme uavhengige variablene som i modell 1 og modell 2 for å se om negativ binomisk regresjon gir cirka de samme mønstrene. Avhengig variabel er, som tidligere nevnt, kodet om slik at verdiene representerer antall ganger slåsskamp

har vært utført. Dette vil si at de respondentene som har svar svaralternativet «ingen ganger» får verdien 0, «1 gang» får verdien 1, «2 - 5 ganger» får verdien 3.5, «6 – 10 ganger» blir kodet om til 8 og «11 ganger eller mer» får verdien 11.

Ved skeivfordelte tellevariabler kan man benytte poisson eller negativ binomisk regresjon (Mehmetoglu & Jakobsen, 2022). I oppgaven brukes negativ binomisk regresjon fordi standardavviket er større enn gjennomsnittet i avhengig variabel (Mehmetoglu & Jakobsen, 2022) En negativ binomisk regresjon har et ekstra parameter, sammenlignet med poisson modeller, som justerer variansen uavhengig av gjennomsnittet (Mehmetoglu & Jakobsen, 2022). Dette vil si at formelen for varians i en negativ binomisk modell er $\mu + \alpha\mu^2$ (Hilbe, 2011).

Det kjøres først en tom modell for å sjekke at negativ binomisk regresjon er den beste metoden for variabelen samt sjekke om variabelen er skeivfordelt (overdispersion). Dersom alpha blir 0, vil ikke modellen konvergere (Mehmetoglu & Jakobsen, 2022). Dersom alpha er nærme null vil statistikken produsert være tilnærmet lik uavhengig av om en benytter en poisson eller en negativ binomisk regresjon (Hilbe, 2011; Mehmetoglu & Jakobsen, 2022). Den tomme modellen på slåsskamp-variabelen viser en koeffisient på -.6799969, eksponenten til konstantleddets koeffisient viser gjennomsnittet $\exp(-.6799969) = 0.5066$ og standardavviket er på 1.611412 og $\alpha = 8.84725$. Med bakgrunn i at standardavviket er større enn gjennomsnittet og alphaverdien er klart over 0 konkluderes det at det er hensiktsmessig med en negativ binomisk regresjon (Hilbe, 2011).

I oppgaven oppgis de negative binomiske modellene i incident rate ratios (IRR). IRR er eksponenten til koeffisientene. Dette vil si at for en kontinuerlig variabel er forholdet lik insidensraten for en gitt verdi av X delt på verdien for en enhets lavere verdi av X (Mehmetoglu & Jakobsen, 2022). Ved bruk av dummyvariabler viser IRR frekvensen av dummyen delt på resten av variabelen. En IRR på 1.000 er lik en koeffisient på 0. En IRR på over 1 tilsvarer en positiv koeffisient og en IRR på under 1 tilsvarer en negativ koeffisient (Mehmetoglu & Jakobsen, 2022). Dette vil si at IRR viser forholdet mellom antall slåsskamper for respondentene med ulik verdi på X.

3.7. Frafallsanalyse

Datasettet benyttet i oppgaven består av 793 879 observasjoner. I modellene benyttet i oppgaven er dette tilnærmet halvert. Da modell 1 har 443 984 respondenter og modell 2 har 328 568 respondenter. Det tyder derfor på at det er veldig stort frafall i modellene. Ettersom dette er en bestillingsundersøkelse er det ikke alle som bestiller alle spørsmålene samtidig. For å få størst mulig utvalg i modellene i oppgaven er det valgt å ha fokus på variabler som er målt i alle årene og som en del av grunnpakken. Frafallet er blitt undersøkt ytterligere og man ser en forskjell i prioritering og bestilling av undersøkelsen blant kommunene. Dette kan skyldes økonomiske prioriteringer som at utførelse av undersøkelsen krever ressurser og flere pakker krever mer.

Respondentene har også mulighet til å hoppe over spørsmål dersom de ikke ønsker å svare eller ikke vet svaret (Frøyland, 2017). Respondentene som har hoppet over spørsmålene og de som ikke har fått stilt spørsmålet blir begge registrert som missing i datasettet og det er dermed ikke mulig å skille mellom dem som velger å ikke svare og dem som ikke har fått muligheten til å svare. Missing på en eller flere av variablene betyr at respondentene ikke er med i analysen, da de må ha svart på alle spørsmålene for å inkluderes. I utarbeidelsen av modellene er variablene valgt ut med bakgrunn i teori og at de innehar et høyt antall respondenter for å sikre flest mulig observasjoner i modellene. Det vises derfor at det kun er rundt halvparten av respondentene som har gyldige svar på alle variablene inkludert i modellene. Dette er et høyt frafall, som kan skyldes systematisk frafall ved ulik prioritering i kommunene eller usystematisk frafall ved at respondentene ikke ønsker eller ikke kan svare på spørsmålene. Dette kan påvirke resultatene, datasettet er likevel utfyllende og stort nok til å benytte og modellene inneholder, også etter frafallet, svært mange respondenter.

3.8. Kvalitetskriterier

3.8.1. Reliabilitet

Reliabilitet vil, i generell betydning si noe om gjentatte målinger med samme måleinstrument vil gi oss det samme resultatet (Ringdal, 2018). Et aspekt ved studien som kan være med på å svekke reliabiliteten er utvalgsprosessen. For det første er dette en bestillingsundersøkelse fra kommunene, dette resulterer i at noen få kommuner bestiller undersøkelsen oftere enn andre og er dermed bedre representert (Frøyland, 2017).

Utvalget til undersøkelsen består av unge respondenter. Man kan derfor risikere at ikke alle vet hva dette er, hva det skal brukes til eller hvorfor de må svare på dette. Dette er også en undersøkelse hvor foreldre må samtykke på vegne av respondentene på ungdomstrinnet og respondentene må selv samtykke på videregående. Undersøkelsen utføres, som tidligere nevnt, også i skoletiden, mange kan dermed føle et press for å delta. Det er dermed ikke gitt at alle tar undersøkelsen seriøst og svarer ærlig. NOVA har derfor valgt å utføre en filrens (Frøyland, 2017). Ungdata har i den forbindelse valgt ut syv grupper spørsmål for å luke ut useriøse respondenter (Frøyland, 2017). Denne «vaskeprosessen» ekskluderer de åpenbart useriøse respondentene, men man har ingen garanti for å fange opp alle (Frøyland, 2017).

Vaskeprosessen utføres på to måter. Den første er at man sjekker om ungdommene svarer maksimumsverdien, som på for eksempel på avhengig variabel om slåsskamp er «11 ganger eller mer», på alle spørsmålene i samme spørsmålsgruppe. Et eksempel her er dersom en ungdom svarer «11 ganger eller oftere» på alle spørsmålene i modulen knyttet til kriminalitet vil de bli vurdert som useriøse respondenter (Frøyland, 2017). Den andre måten denne «vaskeprosessen» blir utført er ved å undersøke svarene i sammenheng med hverandre. Dersom en ungdom har svart veldig høyt på depressive aspekter samtidig som de har svart at de trives svært godt med alle sider av livet sitt, vil de også bli vurdert som useriøse respondenter (Frøyland, 2017).

Dersom man blir ansett som en useriøs respondent så blir svarene slettet på de kategoriene hvor man har slått ut på indikatorene, men svarene knyttet til andre kategorier består (Frøyland, 2017). Dette kan svekke dataene da det kan være respondenter har utført handlingene knyttet til alle spørsmålene i kriminalitetsmodulen 11 ganger eller fler, men blir slettet grunnet en vurdering som «useriøs».

Målet med denne «vaskeprosessen» er å kun benytte seriøse respondenter i analysene (Ungdata, u.å.-a). Når man ser på det generelle bildet så ser man at svært få respondenter slår ut på indikatorene laget av Ungdata (Frøyland, 2017). Det er likevel noen karakteristikk knyttet til dem som slår ut, de største prosentandelene finner man hos gutter og blant respondenter på ungdomskolen. I følge Ungdata fjernes 1.6% av gutters svar, 0.6% av jenters svar, 1.2% av respondenter på ungdomsskolen og 0.1% av svar fra respondenter på videregående (Frøyland, 2017).

Respondentene har også fått mulighet til å vurdere seg selv og egenrapportere hvorvidt de har svart ærlig på spørreundersøkelsen. Fra 2017-2021 er det lagt til en modul med evaluering av skjemaet, slik kan respondentene gi et bilde på hvordan de opplevde undersøkelsen. I denne modulen er spørsmålet «Jeg svarte ærlig på spørsmålene» blitt inkludert, med svaralternativene «1- stemmer svært godt», «2-stemmer nokså godt» «3-stemmer nokså dårlig» og «4 – stemmer svært dårlig» (Frøyland, 2017). Resultatene viser at over årene hvor spørsmålet har vært inkludert er det 4035 respondenter som har valgt verdi 4, stemmer svært dårlig at man har svart ærlig på spørsmålene. Det er her tatt en vurdering om man skal fjerne disse respondentene eller ikke og respondentene beholdes. Dette begrunnes i at ungdommene kan ha svart ærlig samt de respondentene som gir åpenbare useriøse svar lukes ut gjennom Ungdata sin filrenseprosess.

Ettersom oppgaven undersøker sensitive problemstillinger og har unge respondenter kan det tenkes at en del av respondentene feilrapporterer. Man risikerer derfor å ha både et spesifisitetsproblem og et sensitivitetsproblem. Spesifisitet går ut på spørsmålenes evne til å unngå å fange opp de som ikke har egenskapen og dermed unngå falske positive (Skog, 2021). Sensitivitet måler spørsmålenes evne til å fange opp kun dem som reelt har egenskapen man spør etter. Sensitivitet er derfor en måling for å unngå falske negative (Skog, 2021).

I spørsmålene knyttet til variablene i oppgaven kan det tenkes at ungdommene enten overrapporterer for å «tøffe seg» eller at ungdommene underrapporterer i frykt for sanksjoner knyttet til ulovlige eller lite sosialt akseptable handlinger. Man kan derfor ha et problem knyttet til både falske negative og falske positive. Det er derfor valgt som en del av prosjektet knyttet til Ungdata å inkludere et falskt rusmiddel i håp om å fange opp useriøse respondenter på kriminelle handlinger, som illegal rusmiddelbruk. Det er derfor valgt å inkludere «zetacyllin «kanel»» i undersøkelsen i årene 2010-2016 for å sjekke overrapportering og dermed falske positive (Frøyland, 2017). Pape og Storvoll har undersøkt dette og fant at 95% av dem som rapporterte bruk av det falske rusmiddelet «Zetacyllin», bedre kjent som «kanel» også rapporterte bruk av andre illegale rusmidler (Pape & Storvoll, 2006). I denne oppgaven ble det vurdert å fjerne respondentene som har rapportert bruk av «Zetacyllin - «kanel», men det er valgt i å ikke fjerne disse. Dette grunnet at ungdom som benytter seg av illegale rusmidler er ikke nødvendigvis detaljorientert på rusmidlene. Man kan tenke at fordi man har prøvd mange typer rus så har man «sikkert» prøvd dette også.

Med alle disse aspektene tatt i betraktning vurderes reliabiliteten til høy. I utgangspunktet fordi datasettet er stort. Man får dermed et representativt bilde på unges situasjon. Dette gjelder alle år undersøkelsen er foretatt. Datasettet er også en av få datasett som måler aspekter i norsk ungdoms liv så grundig og i hele landet.

3.8.2. Validitet

Validitet omhandler gyldighet og om vi måler det vi ønsker å måle (Skog, 2021). Det er ulike former for validitet, intern validitet, ekstern validitet, begrepsvaliditet og konklusjonsvaliditet (Skog, 2021). Begrepsvaliditeten omhandler om man måler det man ønsker å måle ved å stille de spørsmålene man stiller. Dette drøftes også under hver uavhengig variabel. I begrepsvaliditet ligger også spørsmål om utvalget av observasjonsenheter og om dette er riktig trukket. Her må det også tas hensyn til hvem som er utvalget og hva vil man måle (Skog, 2021). Ungdata undersøker ungdom og livene deres, og tilpasser også spørsmålene til målgruppen (Frøyland, 2017). Begrepsvaliditeten antas derfor å være høy.

Konklusjonsvaliditet er om effekten eller korrelasjonen man ser i analysen er reel eller et resultat av tilfeldigheter. Her benyttes signifikanttestingen for å undersøke om det er et problem knyttet til konklusjonsvaliditet. Feilmarginene blir mindre jo større statistisk materiale som er tilgjengelig (Skog, 2021). Skog viser til at hvis man firedobler antall observasjoner så halveres feilmarginene (Skog, 2021). Spesifikasjonsfeil kan også være med på å svekke konklusjonsvaliditeten, dette har blitt redegjort for under kapittel 3.5 forutsetninger for lineær regresjon. Konklusjonsvaliditeten kan svekkes av at forutsetningene for lineær regresjon ikke er oppfylt.

Intern validitet omhandler den kausale fortolkningen av dataene (Skog, 2021). Dette inkluderer mellomliggende og bakenforliggende variabler. Er det slik at det er A som frembringer B eller kan det være noe annet som frembringer B? Dette gjør at man risikerer spuriøs korrelasjon og at effekten ligger i mellomliggende variabler (Skog, 2021). Variablene i oppgaven er valgt ut med teoretisk begrunnelse, men det er fortsatt mulig at det er noen bakenforliggende eller mellomliggende variabler som det ikke tas høyde for å forklare fenomenet ungdom som voldsutøvere i årene 2010-2021. Dette tas hensyn til og drøftes ytterligere under kapittel 5.0 Diskusjon.

3.8.3. Generaliserbarhet

Signifikansnivået for oppgaven settes til 0.05. Funn som har en p-verdi på under 0.05 ansees som statistisk signifikante i oppgaven og kan dermed generaliseres til å gjelde andre utvalg eller den øvrige populasjonen (Ringdal, 2018).

3.8.4. Vekting

Ettersom pandemien påvirket datainnsamlingen i 2020 har Ungdata anbefalt at man veker tallene fra 2020 for at de ikke skal bli underrepresentert i et treårs intervall, som er det Ungdata benytter når de presenterer nasjonale tall (Ungdata, u.å.). Ungdata hadde planlagt å samle inn data i perioden 24 februar til 17 april 2020. Nedstengingen 12 mars satte derfor stopp for mye av innsamlingen. Det ble også vedtatt at undersøkelsen ikke skulle gjenopptas selv når skolene åpnet igjen, i stedet ble det tilbudt at alle kommunene som skulle ta undersøkelsen i 2020 ble tilbudt den i 2021 (Ungdata, u.å.). Det var planlagt at undersøkelsen på ungdomstrinnet skulle bli gjennomført i 118 kommuner og i 62 kommuner på videregående skole i løpet av 2020. Det endte med at 28 kommuner på ungdomstrinnet og 12 kommuner på videregående ikke gjennomførte undersøkelsen. Dette gjaldt små kommuner og dermed utgjorde populasjonen bare 10% av den totale ungdomspopulasjonen i antall (Ungdata, u.å.). Totalt sett ble det samlet inn data for cirka halvparten av det som var det planlagte brutto-utvalget (Ungdata, u.å.). Ungdata har anbefalt en vekting på kommunenivå hvor kommunene med svarprosent på halvparten av det planlagte kan vektes slik at en ungdom teller som to i dataene (Ungdata, u.å.).

I oppgaven ble det tatt en vurdering på om man skal vekte tallene fra 2020 eller ikke. Jeg landet på å ikke vekte tallene da jeg ikke benytter treårs intervaller, men benytter alle årene datasettet er samlet inn. Dette grunnet at ved å bruke et så stort utvalg er sannsynligheten for at det skal påvirke resultatene og analysen er liten.

3.9. Etiske perspektiver

Ungdata er en anonym undersøkelse utført på ungdom på ungdomsskole og videregående. Identifisering av respondenter er ikke mulig i datasettet benyttet i oppgaven. Når det gjelder de yngste respondentene, altså de under 18 år, har foresatt samtykket på vegne av dem og man har blitt informert fra skolen to uker før. Man har da fått mulighet til å ikke delta i undersøkelsen ved å kontakte skolen. De foresatte for elevene over 18 er også informert, men her er det ungdommen

selv som samtykker (Frøyland, 2017). Videre har ungdommene også mulighet til å hoppe over spørsmål dersom de ikke ønsker å svare på det spørsmålet, da blir verdien kodet som «missing» i datasettet (Frøyland, 2017).

I oppgaven undersøkes det en sensitiv problemstilling knyttet til straffbare handlinger, som vold. Det kan forekomme at noen respondenter synes det er ubehagelig å svare på spørsmål knyttet til vold og voldsutøvelse. Undersøkelsen er utført i skoletid og med lærere eller andre fag-/omsorgspersoner til stede. Ungdommene skal dermed ha noen å snakke med dersom de opplever spørsmålene som ubehagelige. Det at spørsmålene utføres ved et spørreskjema på papir eller på PC kan også gjøre dette lettere. Ungdommene får da ta seg tid til spørsmålene og kan føle mindre press til å svare raskt enn hvis de hadde blitt intervjuet.

3.10. Mulige begrensninger ved studien

Ettersom datainnsamlingen er utført med tverrsnitt som forskningsdesign kan dette ha diverse begrensninger, hvor generaliserbarhet kan være en av dem. Årsaken til at enhetene benyttet i analysen er like eller ulike knyttet til Y trenger ikke være av samme grunn som at de er like eller ulike i sammenheng med X. Man risikerer dermed spuriøse sammenhenger, ved at det kan være en bakenforliggende årsak som gjør at ser en korrelasjon mellom X og Y (Skog, 2021) Det er i oppgaven forsøkt å kontrollere for denne eventuelle feilkilden ved hjelp av kontrollvariabler.

Videre kan en begrensning ved studien være tidsperspektivet. Ettersom undersøkelsen er utført en gang i året og alle spørsmålene på samme tidspunkt, kan vi ikke med sikkerhet vite rekkefølgen på X og Y. Vi kan dermed ikke vite hva av X og Y som kommer først. Man kan dermed risikere resultatet i oppgaven i realiteten viser at Y påvirker X og ikke X påvirker Y (Skog, 2021). Det kan godt være at det er det faktum at respondentene slåss og utøver vold som er årsaken til at de ikke er sterkt tilknyttet det øvrige samfunnet. Her er det også valgt å ta noen bevisste valg under variabelutvelgelsen for å begrense den eventuelle feilkilden, da ved å også velge variabler som måler eksogene forhold, som årstall og klassetrinn.

Undersøkelsen utføres i skoletid og man risikerer da å ikke ha et representativt utvalg. Det blir dermed ikke-sannsynlighetsutvelgelse når man trekker utvalget som kan begrense funnenes generaliserbarhet (Ringdal, 2018). I datasettet ser man at det er flest som deltar på ungdomstrinnet og færrest respondenter på Vg2 og Vg3 (NOVA, 2022). Dette kan føre til

skeivheter da ungdommer i aldersgruppen 13-16 år er bedre representert enn ungdommer i aldersgruppen 18-19 år. Videre får man kun målt de ungdommene som er på skolen da undersøkelsen utføres. Dette kan resultere i at de respondentene som sliter med oppmøte på skolen ikke er like godt representert. Man ser blant annet at mange som skårer høyt på problematferd også skårer høyt på skulking, man kan dermed anta at det er en del frafall på de respondentene som utfører vold (NOVA, 2022). Men ved store utvalg kan man anta at frafallet er tilfeldig, og ikke skal ha store innvirkninger på resultatet (Skog, 2021).

Mange av variablene er basert på selvrapporing og det kan dermed være noe usikkerhet knyttet til nøyaktigheten til svarene. En ytterligere begrensning ved studien er knyttet til valget av kvantitativt design. Det er dermed vanskelig å få sagt noe klart om meningen bak handlingene til ungdommene.

4. Resultater

I dette kapittelet tolkes alle modellene i oppgaven. Modell 1 og modell 2 med lineær regresjon samt modell 3 og 4 med negativ binomisk regresjon. Resultatene presentert her videreføres til kapittel 5 Diskusjon hvor de drøftes opp mot oppgavens teoretiske rammeverk fra kapittel 2 Teori.

4.1. Modell 1 lineær regresjon med avhengig variabel *slåsskamp*

Tabell 4.1 viser en multipl lineær regresjonsanalyse med *slåsskamp* som avhengig variabel og de uavhengige variablene som er målt i alle årsbølgene i datasettet.

Tabell 4.1 Lineær regresjon med avhengig variabel *slåsskamp*

slåsskamp	Coef.	St.Err.	t	p	Conf.	Interval	Sig
Gutt	.227	.002	118.03	0	.223	.231	***
Årsbølger Årsbølge 1 (2010-2013)							
2. Årsbølge 2014-2017	-.03	.011	-2.64	.008	-.052	-.008	***
3. Årsbølge 2018-2021	-.01	.011	-0.87	.385	-.032	.012	

Fremtid 0=nei 1=ja	-.022	.002	-10.32	0	-.027	-.018	***
Organisasjonsmedlemskap 0=nei 1=ja	-.037	.002	-19.65	0	-.04	-.033	***
alkohol	.076	.002	49.31	0	.073	.079	***
hasjbruk	.093	.002	59.83	0	.09	.097	***
ensomhet	-.004	.001	-3.05	.002	-.007	-.001	***
nedstemthet	.012	.001	9.16	0	.01	.015	***
Fritid ute med venner	.049	.001	48.13	0	.047	.051	***
Sentralitetsindeks 1							
2	-.002	.003	-0.64	.524	-.007	.003	
3	.011	.003	4.27	0	.006	.016	***
4	.018	.003	6.07	0	.012	.024	***
5	.041	.005	8.13	0	.031	.051	***
6	.249	.128	1.95	.051	-.001	.499	
Klasse 8. trinn							
9. trinn	-.065	.003	-22.88	0	-.07	-.059	***
10. trinn	-.134	.003	-46.72	0	-.14	-.129	***
Vg1	-.2	.003	-64.89	0	-.206	-.194	***
Vg2	-.246	.004	-69.10	0	-.253	-.239	***
Vg3	-.294	.004	-67.79	0	-.303	-.286	***
statuslås	.096	.002	45.89	0	.092	.1	***
statuslås-kampspørsmål	.277	.013	21.62	0	.252	.302	***
utsattforvold	.189	.001	257.66	0	.187	.19	***
Constant	.117	.008	14.92	0	.102	.132	***
Mean dependent var		1.269	SD dependent var			0.689	

R-squared	0.246	Number of obs	443 984
F-test	6288.088	Prob > F	0.000
Akaike crit. (AIC)	804278.913	Bayesian crit. (BIC)	804542.998

*** $p < .01$, ** $p < .05$

Alle koeffisientene i modellene viser effekten på antall slåsskamper kontrollert for de andre variablene i modellen. Modell 1 viser en økning i når man går fra å være jente til gutt. Koeffisienten viser en økning på 0.227. Funnene knyttet til årssbølger tyder på en nedgang av antall slåsskamper fra årssbølge 1 (2010-2013). Koeffisienten knyttet til årssbølge 2 viser en nedgang på 0.03 sammenlignet med referansekategorien årssbølge 1. Prediksjonene er også statistisk signifikant forskjellig fra referansekategorien. Prediksjonene for årssbølge 3 (2018-2021) er ikke signifikante, men tyder også på en nedgang sammenlignet med referansekategorien. Her med en koeffisient på -0.01.

Variabelen *fremtid* viser at dersom man har troen på at man kommer til å få et godt og lykkelig liv synker frekvensen av slåsskamper. Dette kan tyde på at dem som ser lyst på fremtiden slåss respondentene mindre, effekten her er på -0.022. Er man medlem av et lag, klubb, forening eller organisasjon synker slåssingen med 0.37. Jo oftere man drikker alkohol, jo oftere slåss man også. Her er det en positiv effekt på 0.076. Dette tyder på at de som drikker alkohol ofte også slåss oftere enn dem som ikke drikker. Man ser også en positiv effekt knyttet til bruk av hasj og slåssing. Her er det en effekt på 0.93.

Ensomhet variabelen viser at dersom man mye plaget av følelser av ensomhet øker synker frekvensen av slåsskamper, her med 0.004. Koeffisienten til nedstemthet viser at om respondentene er mye plaget med følelser som ulykkelig, trist eller deprimert har en liten positiv effekt på slåssing med en koeffisient på 0.012. Man ser også en økning av slåssing med 0.049 jo oftere respondentene tilbringer hele eller store deler av kvelden ute sammen med venner.

Sentralitetsindeksen kan tyde på at respondentene som bor lite sentralt slåss oftere enn dem som bor veldig sentralt. Sentralitetsindeksen har her sentralitet 1 som referansekategori, dette vil si kommuner som har kort reisevei til arbeidsplasser og servicetjenester. Referansekategorien 1 er

de mest sentrale kommunene, kommuner som inkluderes her er for eksempel Oslo, Moss, Bærum, Asker, Oslo og Drammen. Sentralitetsindeks 2 viser en nedgang på 0.002 sammenlignet med referansekategorien 1. Funnet er ikke signifikant forskjellig fra referansekategorien. Dette kan skyldes at det ikke er så stor forskjell mellom sentraliteten i kategori 1 og 2, da begge kategoriene består av store/mellom-store kommuner i Norge. Sentralitetsindeks 2 representerer kommuner som for eksempel Sarpsborg, Fredrikstad, Bergen og Tønsberg. Når det gjelder sentralitetsindeks 3 tyder det på at respondentene i kommuner som for eksempel Tromsø, Ålesund og Fjell slåss mer enn dem i referansekategorien, effekten er her på 0.011. Man ser samme tendensene knyttet til sentralitetsindeks 4 med en økning på 0.018 og sentralitetsindeks 5 med en økning på 0.041. Sentralitetsindeks 4 representerer kommuner som for eksempel Hammerfest, Volda og Ulstein, mens sentralitetsindeks 5 representerer kommuner som for eksempel Selbu, Austrheim og Reuma. Prediksjonene knyttet til sentralitetsindeks 3, 4 og 5 er statistisk signifikant forskjellig fra referansekategorien.

Sentralitetsindeks 6, som består av kommuner som for eksempel Vang, Frøya og Vinje viser en økning med en koeffisient på 0.249 sammenlignet med referansekategorien. Funnet er ikke statistisk signifikant, da det har en p-verdi på 0.051 og signifikansnivået i oppgaven er satt til 0.05 eller 5%. Her kan det forekomme type 1 eller type 2 feil. Type 1 feil omfatter falske positive, dette vil si at man forkaster en sann nullhypotese. Type to feil er det motsatte, at man unnlater å forkaste en usann nullhypotese, og dermed risikerer falske negative (Skog, 2021).

Modell 1 kan tyde på at respondentene slåss sjeldnere jo eldre man blir eller når man fullfører et klasstrinn. Variabelen knyttet til klasse viser at respondentene i 9. trinn slåss sjeldnere enn dem på 8.trinn. Her er koeffisienten -0.065. 10. trinn viser en nedgang på 0.134, vg1 viser en nedgang med 0.2, vg2 har en nedgang med -0.246 og vg3 har en nedgang på -0.294, alle sammenlignet med referansekategorien 8. trinn. Alle kategoriene knyttet til klasstrinn er statistisk signifikant forskjellig fra referansekategorien.

Dersom man er blitt utsatt for vold eller trusler om vold øker slåsskampene med 0.189.

I spørsmålet om det å være god til å slåss gir status i vennegjengen er det valgt å inkludere en dummy for å vise effekten. Ettersom spørsmålet kun ble stilt i perioden 2010-2013 mister man mange respondenter ved å inkludere variabelen. Som tidligere nevnt er det her valgt å ha en

variabel som måler de som har blitt stilt spørsmålet og en variabel for dem som ikke er blitt stilt spørsmålet knyttet til status ved voldsbruk.

Statusslåss variabelen måler om det gir sosial status å være god til å slåss. Her ser man at dersom respondentene mener det gir sosial status å slåss jo oftere slåss de. Her med en koeffisient på 0.096. Ettersom dette spørsmålet kun var inkludert i årsbølge 1 2010-2013 er det kun 140 489 respondenter derfor er det valgt å inkludere en variabel *statusslåsskampspørsmål* som viser om det er forskjeller i vold blant de som er blitt stilt spørsmålet eller ikke. Her er det en effekt på 0.277. For å undersøke forskjellene knyttet til voldsbruk blant dem som er blitt stilt spørsmålet om status knyttet til voldsbruk og dem som ikke har blitt stilt det undersøkes betakoeffisientene. Betakoeffisientene er standardiserte og viser antall standardavvik fra koeffisientene ved en økning av X (Skog, 2021). Betakoeffisienten for statusslåss er på 0.169 og betakoeffisienten for statusslåsskampspørsmål er på 0.163. Det er med andre ord ikke stor forskjell i voldsbruk mellom dem som er blitt stilt spørsmålet og dem som ikke har blitt stilt det spørsmålet.

Modellen har en R-squared på 24,6%. Dette vil si at modell 1 forklarer 24,6% av variansen av ungdoms slåsskamper. Majoriteten av funnene er signifikante på 0.000 nivå, dette tilsier at en kan generalisere funnene til å gjelde populasjonen og ikke bare utvalget.

4.2. Modell 2 lineær regresjon med avhengig variabel *slåsskamp*

Som tidligere nevnt er det i modell to bare med årsbølge 2 og årsbølge 3. Dette for å inkludere variablene skoletrivsel, sosiale medie-bruk og sosioøkonomisk bakgrunn da de ikke er målt i 2010-2013 men er viktige ut fra teorien. Det er valgt å dele de opp i to modeller slik at man kan få et bedre bilde av tidsperspektivet i modell 1 og at man ikke mister respondentene målt i 2010-2013. Tabell 4.2 viser derfor en lineær regresjon med avhengig variabel *slåsskamp* og de uavhengige variablene som er målt i årsbølge 2 og 3, altså årene 2014 til 2021.

Tabell 4.2 Lineær regresjon med avhengig variabel *slåsskamp* i årene 2014-2021

slåsskamp	Coef.	St.Err.	t	p	Conf.	Interval	Sig
Gutt	.246	.002	109.05	0	.241	.25	***

Årsbølger2 Årsbølge 2 2014-2017

3. Årsbølge	.018	.002	8.45	0	.014	.022	***
fremtid _{0=nei 1=ja}	-.006	.002	-2.51	.012	-.011	-.001	**
organisasjonsmedlemskap _{0=nei 1=ja}	-.02	.002	-9.31	0	-.025	-.016	***
alkohol	.075	.002	42.47	0	.071	.078	***
hasjbruk	.084	.002	49.22	0	.081	.088	***
ensomhet	-.011	.001	-7.57	0	-.014	-.008	***
nedstemthet	0	.002	0.08	.936	-.003	.003	
Fritid ute med venner	.046	.001	38.70	0	.043	.048	***
Klasse 8. trinn							
9. trinn	-.079	.003	-24.14	0	-.085	-.073	***
10. trinn	-.147	.003	-44.08	0	-.154	-.141	***
Vg1	-.205	.004	-58.36	0	-.212	-.198	***
Vg2	-.255	.004	-64.63	0	-.262	-.247	***
Vg3	-.299	.005	-63.34	0	-.308	-.29	***
skoletrivsel	-.061	.002	-36.38	0	-.064	-.057	***
Sosiale mediebruk	.016	.001	21.75	0	.015	.018	***
Sentralitetsindeks 1							
2	-.007	.003	-2.17	.03	-.013	-.001	**
3	-.002	.003	-0.82	.414	-.008	.003	
4	.004	.003	1.20	.231	-.003	.011	
5	.029	.006	5.34	0	.019	.04	***
6	.212	.124	1.70	.088	-.032	.455	*
søs	-.057	.002	-28.66	0	-.06	-.053	***

utsattforvold	.185	.001	222.01	0	.184	.187	***
Constant	.685	.01	66.61	0	.665	.705	***

Mean dependent var		1.261	SD dependent var		0.676		
R-squared		0.256	Number of obs		328 568		
F-test		4927.194	Prob > F		0.000		
Akaike crit. (AIC)		577487.390	Bayesian crit. (BIC)		577744.250		

*** $p < .01$, ** $p < .05$

Modell 2 viser en økning i frekvensen av slåsskamper dersom man er gutt sammenlignet med jenter. Her ser man en koeffisient på 0.246. Årsbølgene viser en økning av slåsskamper i årsbølge tre (2018-2021) sammenlignet med referansekategori som her er årsbølge 2 (2014-2017). Funnene er også statistisk signifikant forskjellige fra referansekategori. Koeffisienten her er 0.018.

Videre ser man at de som tenker positivt om fremtiden sin slåss mindre enn dem som ikke tenker positivt om fremtiden sin. Her er det en nedgang med 0.006. Er man medlem i en organisasjon synker slåssingen med 0.02. Dersom man benytter rusmidler som alkohol og hasj ofte så øker slåsskampene, her med 0.075 for alkohol og 0.084 ved hyppig bruk av hasj.

Man ser en nedgang i slåsskamper, jo mer plaget man er av følelser av ensomhet. Her med en effekt på -0.011. Det kan tyde på at nedstemthet ikke påvirker slåssingen, da man har en koeffisient på 0 og et ikke-signifikant funn. Fritid ute med venner gir en økning med 0.046 i slåsskamper. Dette tyder på at respondentene som ofte tilbringer hele eller store deler av kveldene ute sammen med venner slåss mer enn dem som ikke gjør det.

Når man ser på klasstrinn så er det en signifikant nedgang i klasstrinnene sammenlignet med referansekategori som her er 8. trinn. Man ser en nedgang på -0.079 i 9. trinn sammenlignet med 8. trinn. Videre er effekten størst på Vg3, her med en koeffisient på -0.299 sammenlignet

med referansekategori 8. trinn. Dette tyder på at respondentene slåss mindre når de går opp i klassetrinn. En økning i trivsel på skolen gir en nedgang i slåsskamper på 0.061. Bruker man sosiale medier lenge i løpet av en dag øker slåssingen med 0.016.

Sentralitetsindeksen har her sentralitet 1 som referansekategori, dette vil si kommuner som har kort reisevei til arbeidsplasser og servicetjenester. Referansekategori 1 er de mest sentrale kommunene, kommuner som inkluderes her er for eksempel Oslo, Moss, Bærum, Asker, Oslo og Drammen. Her ser man at respondentene i sentralitetsindeks 2 har statistisk signifikante forskjeller sammenlignet med referansekategori. Respondentene i sentralitetsindeks 2 slåss mindre enn dem i referansekategori, med en effekt på -0.007. Dette vil si at i kommuner som for eksempel Sarpsborg, Fredrikstad, Bergen og Tønsberg slåss respondentene mindre enn i referansekategori sentralitetsindeks 1. Dette gjelder også dem i sentralitetsindeks 3, med en effekt på -0.002, funnet her er ikke statistisk signifikant forskjellig fra referansekategori. I sentralitetsindeks 3 er det kommuner som for eksempel Tromsø, Ålesund og Fjell. Videre i sentralitetsindeks 4 viser koeffisienten, på 0.004, en økning som viser at respondentene i sentralitetsindeks 4 slåss oftere enn dem i referansekategori. Funnet er ikke signifikant. I sentralitetsindeks 4 er det kommuner som for eksempel Hammerfest, Volda og Ulstein.

Videre øker koeffisientene i sentralitetsindeks 5 og 6 også, da med 0.029 for 5 og 0.212 for 6. Men det er kun sentralitetsindeks 5 som er statistisk signifikant forskjellig fra referansekategori. Sentralitetsindeks 5 representerer kommuner som for eksempel Selbu, Austrheim og Rauma og sentralitetsindeks 6 representerer kommuner som for eksempel Vang, Frøya og Vinje.

Høyere sosioøkonomisk status gir en nedgang i slåssing, her er koeffisienten 0.057. Dette vil si at dem som har en eller begge foreldre med høyere utdanning, flere bøker i hjemmet og materielle goder som for eksempel eget rom, flere biler og datamaskiner slåss mindre enn dem som ikke skårer like høyt på skalaen knyttet til sosioøkonomisk status. Dersom man har blitt utsatt for vold eller trusler om vold øker slåssingen med 0.185.

R-squared viser at modellen viser 25,6 % av variansen knyttet til slåsskamper blant ungdom i Norge. Alle funnene, med unntak av nedstemthet og sentralitetsindeks 3,4 og 6, er signifikante og kan generaliseres til å gjelde populasjonen og ikke kun utvalget benyttet i oppgaven.

Signifikansnivået kan være feilaktig som problematisert under kapittel 3.5 forutsetninger for lineær regresjon.

4.3. Modell 3 negativ binomisk regresjon med avhengig variabel *slåsskampstelle*

Tabell 4.3 viser en negativ binomisk regresjon som en robusthetstest av modell 1, her er det derfor inkludert de samme uavhengige variablene. Dette vil si variablene som er målt i alle årsbølger. Avhengig variabel er her omgjort til den reelle verdien i kategoriene. Dette vil si at alternativet «ingen ganger» blir kodet om til verdien 0, «1 gang» får verdien 1, «2 - 5 ganger» får verdien 3.5, «6 – 10 ganger» blir kodet om til 8 og «11 ganger eller mer» får verdien 11.

Tabell 4.3 Negativ binomisk regresjon med avhengig variabel *slåsskampstelle*

slåsskampstelle	IRR	St.Err.	t	p	Conf.	Interval	Sig
Gutt	3.858	.038	136.58	0	3.784	3.934	***
Årsbølger ₁ (2010-2013)							
2. årsbølge	.722	.04	-5.96	0	.648	.803	***
3. årsbølge	.808	.044	-3.89	0	.725	.899	***
Fremtid _{0=nei 1=ja}	.85	.009	-15.72	0	.833	.868	***
Organisasjonsmedlemskap _{0=nei 1=ja}	.803	.007	-24.17	0	.789	.818	***
alkohol	1.416	.01	47.63	0	1.396	1.437	***
hasjbruk	1.246	.008	33.87	0	1.23	1.261	***
ensomhet	1.025	.006	3.90	0	1.012	1.037	***
nedstemthet	1.118	.007	17.29	0	1.104	1.133	***
Fritid ute med venner	1.267	.006	49.93	0	1.256	1.279	***
Sentralitetsindeks ₁							
2	.949	.012	-4.06	0	.925	.973	***
3	.995	.013	-0.42	.674	.97	1.02	

4	1.017	.015	1.16	.244	.989	1.046	
5	1.164	.028	6.34	0	1.11	1.22	***
6	2.969	1.567	2.06	.039	1.055	8.354	**
Klasse 8. trinn							
9. trinn	.768	.01	-20.27	0	.749	.788	***
10.trinn	.541	.007	-45.25	0	.527	.556	***
Vg1	.376	.006	-65.37	0	.366	.388	***
Vg2	.29	.005	-69.50	0	.28	.3	***
Vg3	.212	.005	-67.78	0	.203	.222	***
utsattforvold	1.508	.005	130.36	0	1.499	1.517	***
statusslåss	1.434	.014	35.86	0	1.406	1.463	***
statusslåsskampspørsmål	3.453	.217	19.70	0	3.052	3.906	***
Constant	.007	0	-122.65	0	.007	.008	***
Inalpha	1.423	.006			1.411	1.436	
alpha	4.150	0.0264			4.099	4.202	
<hr/>							
Mean dependent var		0.463	SD dependent var			1.511	
Pseudo r-squared		0.103	Number of obs			443 984	
Chi-square		67850.508	Prob > chi2			0.000	
Akaike crit. (AIC)		592883.602	Bayesian crit. (BIC)			593158.691	
<hr/>							

*** $p < .01$, ** $p < .05$

Modell 3 er en negativ binomisk regresjon målt i IRR eller incidence rate ratios. En IRR på 1 er, som tidligere nevnt, det samme som en koeffisient på 0. En IRR under 1 viser en negativ sammenheng mens en IRR på over 1 er en positiv koeffisient (Hilbe, 2011; Mehmetoglu &

Jakobsen, 2022). Avhengig variabel her er *slåsskamptelle* hvor verdiene representerer antall slåsskamper respondentene har deltatt i. Ved en dummyvariabel viser IRR frekvensen av dummyen delt på resten av variabelen eller referansekategori og for en kontinuerlig variabel viser IRR insidensraten for en gitt verdi av X delt på verdien for en enhets lavere verdi av X (Mehmetoglu & Jakobsen, 2022).

Gutt er en dummyvariabel med verdi 1 dersom du er gutt og verdi 0 dersom du er jente. En IRR på 3.858 viser derfor at respondentene som er gutt har deltatt i 3.8 flere slåsskamper enn jenter. Dette tilsvarer en effekt på 386%.

Videre tyder modellen på at man ser en nedgang av antall slåsskamper med IRR på 0.722 på årsbølge 2 og 0.808 på årsbølge 3. Dette vil si at respondentene i årsbølge 2 har vært i 27,8% færre slåsskamper enn dem i referansekategorien årsbølge 1. De i årsbølge 3 har deltatt i 19,2% færre slåsskamper enn dem i referansekategorien.

Videre viser modellen at dersom man har tro på at man vil få et godt og lykkelig liv, altså har verdien 1 på fremtidsvariabelen har man 15% færre slåsskamper enn dem som ikke har tro på fremtiden. Det samme gjelder dem som er medlem av en organisasjon, de har deltatt i 19,7% færre slåsskamper enn dem som ikke er medlem av en organisasjon og har verdi 0 på variabelen.

Når det gjelder alkoholbruk viser variabelen *alkohol* at respondentene som drikker regelmessig har deltatt i 41,6% flere slåsskamper enn dem som ikke drikker. Dette gjelder også ved ytterligere økning av 1 på alkoholvariabelen. Samme tendensene vises på hasjbruk variabelen. Dem som benytter hasj oftere, har deltatt i 24,6% flere slåsskamper enn dem som har en enhets lavere verdi på variabelen. Dersom man ofte kjenner på følelser av ensomhet har man deltatt i 2,5% flere slåsskamper enn dem med en enhet lavere verdi på ensomhetsvariabelen. Kjenner man ofte på nedstemthet har man deltatt i 11,8% flere slåsskamper enn dem med en enhet lavere verdi på nedstemthet variabelen. Dersom man tilbringer store eller hele kvelden ute sammen med venner viser fritid-variabelen at man har deltatt i 26,1% flere slåsskamper enn dem som ikke er like ofte ute.

Sentralitetsindeksen viser at dem som bor i sentralitet 2 har deltatt i 5% færre slåsskamper enn dem i referansekategorien 1. Det samme gjelder dem som bor i sentralitet 3, her er det også en IRR på 0.995 som tilsvarer 5% færre slåsskamper. Det er kun funnet knyttet til sentralitet 2 som

er statistisk signifikant forskjellig fra referansekategorien. Sentralitet 4 er ikke signifikant, men viser at respondentene her har deltatt i 1,7% flere slåsskamper enn dem i referansekategorien. Videre ser man at respondentene i sentralitet 5 har deltatt i 16,4% flere slåsskamper enn dem i sentralitet 1. Dersom man bor i en kommune som havner på sentralitet 6 i sentralitetsindeksen har man deltatt i 2,96 ganger flere slåsskamper enn dem i sentralitet 1.

Variabelen *klasse* måler hvilket klassetrinn respondentene går i når undersøkelsen tas. Denne viser en stabil nedgang i antall slåsskamper respondentene har deltatt i for hvert klassetrinn man øker. Her ser man at respondentene som går i 9. trinn slåss 23,2% færre ganger enn dem i 8. trinn. Tiendeklassingene slåss 45,9% færre ganger enn åttendeklassingene. Videre ser også nedgang i antall slåsskamper når man at når man beveger seg til videregående. Respondentene på Vg1 slåss 62,4% færre ganger enn åttendeklassingene. Dem som går i 2. klasse på videregående, vg2 slåss hele 71% færre ganger enn dem som går i 8. trinn. De på siste året på videregående, vg3 slåss 78,8% færre ganger enn dem i referansekategorien 8. trinn. Alle prediksjonene er statistisk signifikant forskjellige fra referansekategorien.

Utsattforvold har en IRR på 1.508 dette vil si at dersom man er blitt utsatt for vold eller trusler om vold ofte har man deltatt i 50% flere slåsskamper enn dem som har en enhets lavere verdi. Dette vil si at dem som har blitt utsatt for vold eller trusler 1 gang har deltatt i 50% flere slåsskamper enn dem som aldri har blitt utsatt. Dersom man mener det gir høy status å være god til å slåss har man deltatt i 43,4% flere slåsskamper enn respondentene med en enhets lavere verdi på *statusslåss*. *Statusslåsskampspørsmål* viser effekten av spørsmålet knyttet til sosial status og slåsskamper. Denne viser at dersom man ikke har blitt stilt spørsmålet, altså har verdi 1 på variabelen, så har man 3.4 ganger så høy sannsynlighet til å delta i en slåsskamp enn dem som ble stilt spørsmålet om status og slåsskamper i årsbølge 1.

Alle funnene utenom dem knyttet til sentralitet 3 og 4 på sentralitetsindeksen er statistisk signifikante.

I negativ binomisk regresjon er det McFaddens Pseudo R^2 , denne kan ikke tolkes på samme måte som forklaringsgrad eller R^2 i lineære regresjoner. Ifølge Mehmetoglu og Jacobsen presiserer at McFaddens pseudo R^2 behandler sannsynligheten for den tomme modellen som en total sum av kvadrater og log-sannsynligheten for den fulle modellen som summen av kvadrerte feil.

Forholdet mellom disse sannsynlighetene forteller om den fulle modellen er en forbedring i

forhold til den tomme modellen (Mehmetoglu & Jakobsen, 2022). I modell 3 viser Pseudo R² en verdi på 0.103, dette vil si at den fulle modellen forklarer Y-variabelen slåsskamptelle 10.3% bedre sammenlignet med en tom modell. Dersom alpha-verdien er over 0 viser det at det er hensiktsmessig å ha en negativ binomisk regresjon (Mehmetoglu & Jakobsen, 2022), da alpha i modell 3 er på 4.15.

4.4. Modell 4 negativ binomisk regresjon med avhengig variabel *slåsskamptelle*

Tabell 4.4 viser en negativ binomisk regresjon som en robusthetstest av modell 2. Her er det *slåsskamptelle* som er avhengig variabel med uavhengige variabler målt i årene 2014-2021.

Tabell 4.4 Negativ binomisk regresjon med avhengig variabel *slåsskamptelle* i årene 2014 til 2021

slåsskamptelle	IRR	St.Err.	t	p	Conf	Interval	Sig
Gutt	4.626	.056	127.03	0	4.518	4.737	***
Årsbølger2 Årsbølge2 2014-2017							
3. årsbølge	1.11	.012	9.92	0	1.088	1.134	***
fremtid _{0=nei 1=ja}	.916	.011	-7.23	0	.894	.938	***
organisasjonsmedlemskap _{0=nei 1=ja}	.852	.009	-14.88	0	.834	.87	***
alkohol	1.435	.012	42.07	0	1.411	1.459	***
hasjbruk	1.207	.009	26.04	0	1.19	1.224	***
ensomhet	.987	.007	-1.79	.074	.973	1.001	
nedstemthet	1.072	.008	9.20	0	1.056	1.088	***
Fritid ute med venner	1.248	.007	39.09	0	1.234	1.262	***
Klasse 8.trinn							
9. trinn	.717	.011	-21.62	0	.695	.739	***
10.trinn	.486	.008	-44.40	0	.471	.502	***

Vg1	.349	.006	-60.25	0	.337	.361	***
Vg2	.264	.005	-66.14	0	.254	.275	***
Vg3	.202	.005	-63.47	0	.192	.212	***
skoletrivsel	.775	.006	-33.57	0	.763	.786	***
Sosiale medier bruk	1.092	.004	24.13	0	1.084	1.1	***
Sentralitetsindeks 1							
2	.949	.015	-3.34	.001	.921	.979	***
3	.95	.015	-3.32	.001	.922	.979	***
4	.977	.017	-1.36	.175	.945	1.01	
5	1.131	.03	4.57	0	1.073	1.192	***
6	2.297	1.202	1.59	.112	.824	6.409	
søs	.735	.007	-31.77	0	.722	.75	***
utsattforvold	1.5	.005	112.65	0	1.489	1.51	***
Constant	.066	.003	-56.52	0	.06	.073	***
lnalpha	1.357	.008			1.342	1.372	
alpha	3.884	.0294			3.827	3.942	

Mean dependent var	0.445	SD dependent var	1.466
Pseudo r-squared	0.114	Number of obs	328 568
Chi-square	54472.209	Prob > chi2	0.000
Akaike crit. (AIC)	424866.649	Bayesian crit. (BIC)	425134.212

*** $p < .01$, ** $p < .05$

Modell 4 er i likhet med modell 3 en negativ binomisk regresjon som en robusthetstest av tilsvarende modell, modell 2, utført med OLS regresjon. Hensikten med å inkludere negativ

binomiske modeller er for å se om man får tilnærmet likt mønster i resultatene ettersom avhengig variabel er en tellevariabel. Modell 4 inkluderer kun årsbølge 2 og 3, altså årene 2014-2017 og årene 2018-2021. Dette er for å inkludere variabelen skoletrivsel og sosiale medier bruk, da disse kun er målt i gitte perioder.

Dersom man er gutt har man deltatt i 4.6 ganger så mange slåsskamper som respondentene som er jente. Årsbølge-variabelen viser at dem som er målt i årsbølge 3 (2018-2021) har deltatt i 11% flere slåsskamper enn dem i referansekategorien, årsbølge 2 (2014-2017). Funnet er statistisk signifikant. Videre viser modellen at dersom man har verdi 1 på fremtid-variabelen, altså har troen på at man kommer til å få et godt liv i fremtiden har deltatt på 8.4% færre slåsskamper enn dem som ikke har tro på at de kommer til å få en fin fremtid. Er man medlem av en organisasjon har man deltatt i 14,8% færre slåsskamper enn dem som har verdi 0 og ikke er medlem av en organisasjon.

Rusmiddelbruk viser en økning i antall slåsskamper respondentene har deltatt i. Dersom man drikker alkohol regelmessig, har verdi 1 på alkohol-variabelen, har man deltatt i 43,5% flere slåsskamper enn dem som aldri har drukket alkohol, altså har verdi 0 på alkohol-variabelen. Det samme gjelder dem som har verdi 2 på alkohol-variabelen, har deltatt i 43,5% flere slåsskamper enn dem som har verdi 1 på alkohol-variabelen. Hasjbruk har en IRR på 1.207 som viser at dem som benytter seg av hasj har deltatt i 20,7% flere slåsskamper enn dem som ikke har benyttet hasj. Variabelen her fungerer på samme måte som ved alkohol at for hvert hakk opp man går på hasj-variabelen øker antallet slåsskamper man har deltatt i med 20,7% sammenlignet med respondentene på en enhet lavere verdi på hasj-variabelen.

For hver enhet økning av ensomhet har man deltatt i 1,3% færre slåsskamper enn dem med en enhet lavere verdi. Dette vil si at dersom man er litt plaget av følelser av ensomhet har man deltatt i 1,3% færre slåsskamper enn dem som ikke er plaget i det hele tatt. Prediksjonene er ikke signifikante. Er man mye plaget av følelser av nedstemthet har man deltatt i 7,2% flere slåsskamper enn dem som ikke er plaget. Dette tyder på at respondenter som kjenner seg nedstemt deltar i flere slåsskamper enn dem som ikke sliter med slike følelser. Fritid ute med venner måler hvor ofte man tilbringer hele eller store deler av dagen ute med venner. Er man ofte ute sammen med venner på kvelden har man deltatt i 24,8% flere slåsskamper enn respondentene i en enhet lavere på variabelen.

Klasse er målt likt som i modellene over, også her er 8. trinn satt som referansekategori. Alle prediksjonene er statistisk signifikant forskjellig fra referansekategorien og viser en stabil nedgang i frekvensen av slåsskamper man har deltatt i ved økning av klassetrinn. 9. trinn har deltatt på 28,3% færre slåsskamper enn 8. trinn. 10. trinn har deltatt på 51,4% færre slåsskamper enn 8. trinn. Videregående viser samme tendensene. Her har respondentene som går på Vg1 deltatt i 65,1% færre slåsskamper, vg2 har deltatt i 73,6% færre slåsskamper og vg3 har deltatt i 79,8% færre slåsskamper enn respondentene i referansekategorien 8. trinn.

For hvert hakk mot «helt enig» på påstanden «jeg trives på skolen», som skoletrivsel måler har man deltatt i 22,5% færre slåsskamper enn respondentene i kategorien som er en enhet lavere på *skoletrivsel*. Dette vil si at dem som har svart «litt uenig» har deltatt i 22,5% færre slåsskamper enn dem som har svart «helt uenig» i undersøkelsen. For hver enhet økning på tid brukt på sosiale medier deltar respondentene i 9,2% flere slåsskamper.

Sentralitetsindeksen har i denne modellen også sentralitet 1 som referansekategori. Denne variabelen viser at dersom man bor i en kommune med sentralitet 2 eller 3 har man deltatt i 0,5% færre slåsskamper enn dem i sentralitet 1. Er respondentene bosatt i en kommune som er på verdi 4 på sentralitetsindeksen har man deltatt i 2,3% færre slåsskamper enn dem i referansekategorien. Sentralitet 5 viser at respondentene i disse kommunene har deltatt i 13,1% flere slåsskamper enn dem i sentralitet 1. Respondentene i sentralitet 6 har deltatt i 2,3 ganger flere slåsskamper enn dem i referansekategori, sentralitet 1. Prediksjonene knyttet til sentralitet 4 og 6 er ikke signifikant forskjellige fra referansekategorien.

Dem med høy sosioøkonomisk status deltar i 26,5% færre slåsskamper enn dem med lavere sosioøkonomisk status. For hver økning knyttet til om man har blitt utsatt for vold eller trusler om vold har man øker frekvensen slåsskamper man har deltatt i med 50% sammenlignet med respondentene som har rapportert en enhets lavere verdi på variablene i indeksen.

Alle prediksjonene i modellen er statistisk signifikante, med unntak av ensomhet-variabelen.

Modell 4 har en McFaddens Pseudo R^2 på 0.114. Modellen forklarer da 11,4% av *slåsskamptelle* når man inkluderer uavhengige variabler sammenlignet med en tom modell. Alpha i modellen er godt over 0, 3.884, det er dermed hensiktsmessig å ha en negativ binomisk modell (Mehmetoglu & Jakobsen, 2022).

5. Diskusjon

I dette kapittelet drøftes funnene i lys av oppgavens teoretiske rammeverk og tidligere forskning. Oppgaven undersøker sosiale avvik og hvor mange ganger respondentene har deltatt i slåsskamper. Ved å delta i en slåsskamp har respondentene allerede utført et sosialt avvik, diskusjonen i dette kapittelet vil derfor bestå av å benytte teorien til å forklare hvorfor de deltar i slåsskamper. Kapittelet vil besvare og drøfte problemstilling og hypoteser.

Hypotese 1 var «*Det har vært en økning i antall slåsskamper i årene 2010-2021*». Dette måles i modellene ved å se utviklingen på den eksogene variabelen som måler årsbølger. Modell 1 viser en nedgang i årsbølge 2 og 3 sammenlignet med årsbølge 1 kontrollert for de andre variablene i modellen. Modell 2 viser en nedgang i antall slåsskamper i årsbølge 3 sammenlignet med referansekategorien, som her er årsbølge 2. Dette tyder på at det har skjedd en nedgang i antall slåsskamper fra 2010 til 2021, men at respondentene i årsbølge 2 altså 2014-2017 har deltatt i færrest slåsskamper og at man ser en økning i tallene mot 2021. Ved å se på tabell 3.1 avhengig variabel ser man også at årene i årsbølge 2 har færre som har høy verdi på avhengig variabel og færre som har deltatt i flere slåsskamper sammenlignet med de andre årsbølgene.

Ettersom forutsetningene for lineære regresjoner ikke er oppfylt på modell 1 og modell 2 er det også utført en robusthetstest med negativ binomisk regresjon. Dette er, siden avhengig variabel er så skeivfordelt, for å utforske om man ser tilnærmet samme mønster som i de lineære regresjonene ved å benytte en annen metode. I de negative binomiske regresjonene ser man samme tendensene som i de lineære modellene. I modellen med alle årsbølgene, modell 3, ser man en nedgang i antall slåsskamper respondentene har deltatt i. Modellen viser at respondentene målt i årsbølge 2 har deltatt i 27,8% og dem i årsbølge 3 har deltatt i 19,2% færre slåsskamper enn dem i referansekategorien årsbølge 1. Dette tyder altså på en nedgang i antall slåsskamper blant respondentene. Modellen som ikke har årene 2010-2013, modell 4 viser at dem målt i årsbølge 3 har deltatt i 11% flere slåsskamper enn dem målt i årene 2014-2017. Den negative binomiske regresjonen viser dermed samme mønster som de lineære regresjonene.

Alle funnene er signifikante og hypotese 1 «*Det har vært en økning i antall slåsskamper i årene 2010-2021*» kan avkrefte. Dataene fra Ungdata 2010-2021 tyder på en nedgang i antall slåsskamper. Som redegjort for innledningsvis ser at antall voldsanmeldelser mot mindreårige

har økt med rundt 40% i årene fra 2016 til 2020 (Vik & Ordning, 2021). Det kan dermed tyde på at det ikke skjer flere slåsskamper, men de er mer synlige eller at de anmeldes i større grad enn tidligere år. Hvorfor man ser en nedgang av slåsskamper kan være ulike grunner. Utfra teoriene i oppgaven kan det være at dagens ungdom har sterkere bånd til samfunnet og taper mer på å avvike enn det man gjorde tidligere.

Hypotese 2 tilsier at «*ungdommer med en svak tilknytning til samfunnet, slåss oftere enn de med sterke bånd til samfunnet*». Dette måles med variablene *skoletrivsel*, *organisasjonsmedlemskap* og *fremtid*. Båndene til samfunnet går, ifølge Hirschi ut på tilknytning, forpliktelse, involvering og tro (Hirschi, 1971). Tilknytning omhandler tilknytning til institusjonene, som for eksempel skolen, og menneskene rundt seg (Hirschi, 1971). I oppgaven sees det på skoletrivsel som en måte å måle tilknytning til institusjonen skole. Skoletrivsel er kun målt i årsbølge 2 og 3 og er derfor kun inkludert i modell 2 og modell 4. Funnene knyttet til skoletrivsel viser at dersom respondentene er enig i påstanden «jeg trives på skolen» ser man en nedgang i slåssing. Dette viser modell 2, modell 4 viser også samme mønster hvor respondenter med høy trivsel på skole har deltatt i 22,5% færre slåsskamper. Begge funnene er statistisk signifikante.

Forpliktelse og involvering er viktige deler av Hirschis kontrollteori. I oppgaven måles forpliktelse gjennom variabelen *fremtid* og involvering gjennom *organisasjonsmedlemskap*. Fremtid måler hvorvidt respondentene tror de kommer til å få et godt og lykkelig liv. Her er verdien 1 ja, og verdien 0 nei/vet ikke. Hirschi hevder at man opparbeider seg fremtidsgoder ved å forplikte seg til samfunnet, hvorav ambisjoner spiller en sentral rolle (Hirschi, 1971). Dersom man ikke har troen på en fin fremtid med et godt og lykkelig liv, ser man ikke nødvendigvis vitsen med å forplikte seg ytterligere til samfunnet. Skal man følge Hirschis kontrollteori kan respondentene som har svart at de ikke har troen på at de skal få et lykkelig liv avvike og delta i slåsskamper ettersom man kan argumentere for at de ikke mister fremtidsgodene. Resultatene viser at hvis man har tro på at man skal få et godt og lykkelig liv synker frekvensen av slåsskamper. Dette mønsteret er gjennomgående i alle modellene. En nedgang på 0.22 i modell 1 og en nedgang på 0.006 i modell 2. Dette kan tyde på at fremtid spiller mindre rolle i forklaring av slåsskamper i årene 2014-2021, som modell 2 er basert på sammenlignet med årene 2010-2021, som modell 1 er basert på. De negative binomiske modellene viser at tro på en god fremtid

resulterer i at respondentene har deltatt i henholdsvis 15, modell 3 og 8,4, modell 4, prosent færre slåsskamper enn dem som ikke har troen på en god fremtid. Alle funnene er signifikante.

Hirschi hevder at dersom man er involvert i konvensjonelle aktiviteter har man ikke tid til å avvike (Hirschi, 1971). Dette er rett og slett fordi man er for opptatt med andre ting at man ikke har tid til eller mulighet til å utføre kriminelle handlinger (Hirschi, 1971).

Organisasjonsmedlemskap måler medlemskap i organisasjoner, klubber, lag eller foreninger (Frøyland, 2017). Her det lagt fokus på dem som er medlem på tidspunktet undersøkelsen er utført, de som har svart «ja» har dermed verdi 1 mens svaralternativene nei og ja, jeg har vært med tidligere er gitt verdi 0. Resultatene i de lineære modellene tyder på at dersom man er medlem av en organisasjon synker sannsynligheten for å delta i slåsskamper. Her med en koeffisient på -0.037 i modell 1 og en koeffisient på -0.02 i modell 2. Det kan dermed se ut som, i likhet med *fremtid*, at *organisasjonsmedlemskap* har en større effekt når man inkluderer alle undersøkelsens år enn ved kun inkludering av årene 2014-2021. I de negative binomiske modellene vises samme mønsteret. Her med en nedgang i antall slåsskamper på 19,7% i modell 3 og en nedgang på 14,8% i modell 4. Alle funnene er signifikante.

Alle funnene knyttet til variablene for å måle respondentenes tilknytning til samfunnet viser at dersom man er tilknyttet en organisasjon, trives på skolen og har troen på en god fremtid er sannsynligheten for å delta i slåsskamp lavere. Hypotese 2 «*ungdommer med en svak tilknytning til samfunnet, deltar oftere i slåsskamp enn de med sterke bånd til samfunnet*» medfører riktighet. Nullhypotesen forkastes og hypotese 2 beholdes.

Hypotese 3 er «*ungdom med lav sosioøkonomisk status slåss oftere enn dem med høy sosioøkonomisk status*». Sosioøkonomisk status måles i oppgaven ved bruk av skalaen SØS. Dette er en skala satt sammen av aspekter som kan representere to av tre deler av Bourdieus kapitalbegrep. Dette gjelder da økonomisk og kulturell kapital. Skalaen knyttet til sosioøkonomisk status måler tre deler av respondentenes liv. Dette er i tråd med Bourdieus teori ettersom han konstaterer at ens egen kapital i stor grad handler om reproduksjon av families kapital og oppvekstvilkår (Bourdieu, 1986). Dette er foreldrenes utdanning, bøker i hjemmet og familiens velstandsnivå gjennom materielle goder. Materielle goder er her spørsmål knyttet til om familien har bil, om respondenten har eget rom, hvor mange ganger man har dratt på ferie med familien det siste året og hvor mange datamaskiner familien har (Bakken et al., 2016).

Sosioøkonomisk status måler i all hovedsak husstanden og foreldrenes sosioøkonomiske status ettersom respondentene er i aldersgruppen 13-19 år. Det antas at de bor hjemme hos enten foreldre eller omsorgspersoner da dette ikke er spurt om i spørreundersøkelsen Ungdata. Skalaen knyttet til Sosioøkonomisk status går fra 0-3 og er kun inkludert i modell 2 og 4 grunnet at den ikke er målt i årsbølge 1 og ved å inkludere den i modell 1 og 3 vil man derfor miste mange respondenter.

Resultatene knyttet til sosioøkonomisk status viser i den lineære regresjonen, modell 2 at dersom man har høy sosioøkonomisk kapital er det en nedgang på avhengig variabel *slåsskamp*. Dette tyder på at respondentene med høy sosioøkonomisk status eller foreldre med høy utdanning, høy velstand og materielle goder samt mange bøker i hjemmet. Den negative binomiske modellen, modell 4 viser at dersom man har verdien 1 på sosioøkonomisk status har man deltatt i 26,5% færre slåsskamper enn dem med 0 på skalaen. Dette gjelder da også for respondentene på verdi 2 av sosioøkonomisk status har deltatt i 26,5% færre slåsskamper enn dem med verdi 1 på skalaen.

Forklaringene til at ungdommer med høy sosioøkonomisk status slåss sjeldnere enn dem med lav sosioøkonomisk kapital. Bourdieus kapitalbegrep inkluderer kulturell kapital, denne kan være institusjonalisert gjennom utdanning, eller objektivert gjennom bøker og lignende. Bourdieu presiserer også at den institusjonaliserte kulturelle kapitalen kan eksistere uavhengig av tilstanden på de andre kapitalformene (Bourdieu, 1986). Selv om kapitalformene kan eksistere uavhengig av hverandre blir økonomisk og kulturell kapital målt sammen i oppgaven ettersom Ungdata har satt dem sammen til en skala. Materielle goder blir representativt for den økonomiske kapitalen. Funnene knyttet til sosioøkonomisk status kan også knyttes opp mot prinsippene i Hirschis kontrollteori. Ved å ha høy sosioøkonomisk status og mange goder som hus, bil og andre materielle ting blir man også mer forpliktet til samfunnet (Hirschi, 1971). Forpliktelsen gjør at man potensielt sett har mer å tape ved å avvike. Her måles sosioøkonomisk status som foreldrenes goder, det kan dermed ikke nødvendigvis overføres til å gjelde respondentene i utvalget i oppgaven. Det er ikke deres goder som risikeres ved å utføre kriminelle handlinger og delta i slåsskamper.

Bourdieu presiserer at ens kapital bestemmer hvilken posisjon en innehar i det sosiale rommet (Bourdieu, 2008). Det kan tenkes at dersom man ikke har høy kapital og innehar den posisjonen man ønsker i det sosiale rommet søker man en subkulturell kapital og deltar oftere i slåsskamper.

Funnene er signifikante i begge modellene, hypotese 3 «*ungdom med lav sosioøkonomisk status slåss oftere enn dem med høy sosioøkonomisk status*» bekreftes.

Hypotese 4 «*gutter deltar oftere i slåsskamper enn jenter*» ser ut til å medføre riktighet. Alle modellene i oppgaven viser at gutter slåss betydelig oftere enn jenter. Modell 1 viser en økning i slåsskamper med 0.227, modell 2 viser en økning på 0.246 som gutt sammenlignet med jente. De negative binomiske regresjonene viser at dersom man er gutt har man deltatt i 3,8 (modell 3) og 4.6 (modell 4) ganger flere slåsskamper enn dersom man er jente. Dette viser, i likhet med tidligere forskning, at slåsskamper og voldsutøvelse er guttenes domene (Frøyland et al., 2020; Frøyland & Soest, 2020; Frøyland & von Soest, 2018). Dette kan ha flere årsaker. Thornton viste i sin teori om subkulturell kapital at gutter i større grad søker denne enn jenter gjør. Thornton hevder også at gutter prioriterer mer tid og definerer i større grad identiteten sin fra den subkulturelle kapitalen (Thornton, 2005). Dette stemmer også overens med historiene fra ungdommene i VG. «Sindre» som forteller at han fikk er rykte på seg til å være god til å slåss og da fikk han innpass til et miljø hvor han kunne passe inn. Her forteller også Sindre at hans rolle i gjengen ble tett knyttet opp mot hans egen identitet (Ording et al., 2021). Behovet for den subkulturelle kapitalen kan også være et uttrykk for manglende innpass i storsamfunnet og den subkulturelle kapitalen vekter dermed høyere.

Thornton presiserer også at alder spiller en stor rolle i den subkulturelle kapitalen, da det er viktig å vise at man skiller seg fra foreldregenerasjonen eller «de voksne» (Thornton, 2005). Dette kan man se uttrykk for i resultatene i kapittel 4.0 Resultater. Her viser modellene at de yngste slåss oftest. Dette vil si respondentene på 8.trinn slåss oftere enn de resterende klassetrinnene. Dette kan skyldes at de yngste respondentene har mer behov for å aktivt stå opp mot de voksne og eksperimenterer med slåsskamper.

Andre årsaker kan være at ungdommene som slåss ofte ikke er representert i utvalget i oppgaven. Undersøkelsen tas på skolen under skoletiden (Frøyland, 2017), det kan dermed tenkes at de respondentene som slåss oftest ikke er på skolen og dermed ikke blir representert i utvalget. Som tidligere nevnt ser man at respondentene som skårer høyt på problematferd også skårer høyt på skulking (NOVA, 2022). Det kan derfor antas at de mange av voldsutøverne blant unge i dag ikke er representert i utvalget i oppgaven.

Variabelen statusslåsskamp måler om man synes det å være god til å slåss gir status. Denne variabelen er med på å måle den subkulturelle kapitalen. Her tyder funnene, i både den lineære (modell 1) og den negative binomiske modellen (modell 3) på at dem som synes det gir høy status å være god til å slåss deltar oftere i slåsskamper enn dem som ikke synes det gir sosial status. Spørsmålet knyttet til sosial status ved slåsskamper ble bare målt i årsbølge 1, 2010-2013, det er derfor kun 91 759 av de 443 984 respondentene i modellen som har fått mulighet til å svare på spørsmålet. Funnene tyder likevel ikke på at det er store forskjeller mellom respondentene som har blitt stilt spørsmålet og dem som ikke har blitt stilt spørsmålet. Funnene kan tyde på at dem som synes det gir sosial status å være god til å slåss, slåss oftere, men det er vanskelig å si noe sikkert ettersom mange av respondentene ikke har fått muligheten til å svare og det ikke tyder på at det er store forskjeller mellom de to gruppene.

Funnene knyttet til gutter kan også forklares av Bourdieus kapital-begrep. Sosial kapital omhandler det å være del av en gruppe og hvilke ressurser som ligger i denne gruppen (Bourdieu, 1986). Bourdieu hevdet også at sosial kapital sjeldent står alene ettersom det er ganske homogent og bekjentskapene er ganske lik seg selv (Bourdieu, 1986). Ressursene og avkastningen av den sosiale kapitalen er også avhengig av solidariteten til gruppen. Man må da også oppfylle kravene til gruppen for innpass og tilgang til resursene som ligger i den (Bourdieu, 1986). Som presentert innledningsvis dreier historiene til de unge voldsutøverne seg om status og det å beskytte gruppen. «Vi banket opp alle som ikke ga oss den respekten vi mente vi fortjente» (Vik & Ording, 2021) og «Det er en gjengmentalitet. Oss mot dem» (Vik & Ording, 2021). I disse sitatene er det tydelig at den sosiale kapitalen spiller en rolle.

Videre kan denne sosiale kapitalen eller gruppen man er en del av gi tilgang til ulike ressurser. Respondentene i utvalget er i aldersgruppen 13-19 år. I utvalget benyttet i oppgaven er det kun 19.78% av respondentene som sannsynligvis er myndig, altså går i andre klasse på videregående. Som alle modellene viser ved variabelen alkohol, øker slåssingen. De negative binomiske modellene viser at ungdom som drikker alkohol regelmessig har deltatt i ca. 40% flere slåsskamper enn dem som ikke drikker alkohol. Hasjbruk påvirker også slåssingen betydelig. Ved en økning i hasjbruk ser man en økning i frekvensen av slåsskamper med 0.093 og 0.084 i de lineære regresjonene. De negative binomiske modellene viser at dersom man benytter hasj har man deltatt i 24,6% flere slåsskamper enn dem som ikke benytter seg av det. Det kan tyde på at

slåsskamper og rusbruk går hånd i hånd. Dette kan potensielt sett også skyldes en svakere tilknytning til samfunnet ved at man allerede har utført et sosialt avvik og man har dermed ikke så mye å tape ved å utføre flere.

Ved bruk av Hirschi og Gottfredssons teori knyttet til selvkontroll kan man argumentere for at rusbruk og slåsskamper er et resultat av at ungdommene har lav selvkontroll og velger raske veier til målet. I teorien presiserer de at lav selvkontroll henger tett sammen med muligheter (Hirschi & Gottfredson, 1994). Resultatene i oppgaven kan tyde på at dersom man er i et miljø eller innehar en sosial kapital hvor det gir tilgang til alkohol og hasj, potensielt sett også annen rus, har man flere muligheter til å delta i slåsskamp. Hirschi og Gottfredsson hevder også at jenter og gutter oppdras ulikt og at oppdragelsen er en stor del av hvorfor noen utvikler høy grad av selvkontroll eller lav grad av selvkontroll (Hirschi & Gottfredson, 1994). Dette kan potensielt bidra til å forklare hvorfor gutter deltar oftere i slåsskamper enn jenter. Dette trenger ikke nødvendigvis handle om selvkontroll men heller muligheter. Er man i et miljø hvor andre avviker er det potensielt flere muligheter eller press om å avvike selv.

Når det gjelder variablene *alkohol* og *hasjbruk* kan det være tilfeller av omvendt kausalitet. Er det ønske om subkulturell kapital som gjør at respondentene oppsøker miljøer hvor man deltar i slåsskamper eller er det å delta i slåsskamp et kriterie for å delta i gruppen? Omvendt kausalitet kan også være et problem knyttet til rusbruk, er det rusen som gjør at respondentene deltar i slåsskamper eller er slåsskampene en inngang til et miljø hvor det drikkes alkohol og brukes hasj? Det er derfor nødvendig med ytterligere forskning for å avklare kausalretningen. Det er viktig å presisere at det ikke er sikkert det er en kausal sammenheng mellom alkohol, hasjbruk og kjønn og slåsskamper, men det virker å være en korrelasjon. Dette stemmer også overens med tidligere forskning som er utført med andre datasett (Frøyland et al., 2020; Frøyland & Soest, 2020; Frøyland & von Soest, 2018). Funnene er signifikante og hypotese 4 «*gutter deltar oftere i slåsskamper enn jenter*» bekreftes.

Hypotese 5 er «*dårlig psykisk helse øker risikoen for å delta i flere slåsskamper*». For å måle psykisk helse er det tatt med ensomhet og nedstemthet. Ensomhet måler om man er mye plaget med ensomhet. Nedstemthet måler om hvor mye man er plaget med følelser av ulykke, tristhet eller depresjon. Funnene her er noe tvetydige. I de lineære regresjonene, modell 1 og modell 2, tyder funnene på at dersom man ofte kjenner på følelser av ensomhet deltar man i færre

slåsskamper. Dette gjelder også den negative binomiske modellen med årsbølge 2 og 3, altså modell 4. Her viser modellen at dersom man ofte kjenner på følelser av ensomhet har man deltatt i 1.3% færre slåsskamper enn dem som ikke kjenner på ensomhet. I modell 3 den negative binomiske modellen med alle årsbølgene inkludert viser motsatte tendenser. Her viser modellen at respondentene som kjenner på ensomhet har deltatt i 2.5% flere slåsskamper enn dem som ikke gjør det. Funnene knyttet til nedstemthet viser i modell 1 at dersom man ofte kjenner på følelser av nedstemthet deltar man i flere slåsskamper. I modell 2, lineær regresjon med årsbølge 2 og 3, har nedstemthet-variabelen liten til ingen effekt med en koeffisient på 0.0001. De negative binomiske modellene tyder begge på at dersom man ofte føler seg nedstemt har man deltatt i flere slåsskamper.

Alle funnene, unntatt ensomhet i modell 4 og nedstemthet i modell 2, er signifikante, men på grunnlag av modellenes tvetydige resultater er det usikkert om dårlig psykisk helse øker risikoen for å delta i flere slåsskamper. Nullhypotesen kan ikke med sikkerhet avkrefte og beholdes.

Andre funn i oppgaven er knyttet til sosiale medier, fritid ute med venner, sentralitetsindeks og hvorvidt respondentene er blitt utsatt for vold eller trusler om vold. Funnene knyttet til sosiale medier viser jo mer tid respondentene benytter sosiale medier i løpet av en dag, øker slåssingen med 0.16. Funnene viser også at dersom man benytter mye tid på sosiale medier i løpet av en dag har respondentene deltatt i 9,2% flere slåsskamper enn respondentene med en enhets lavere verdi på sosiale medier-variabelen. Videre viser resultatene at jo oftere respondentene benytter hele eller store deler av kvelden ute sammen med venner øker slåssingen med 0,49 i modell 1 og 0.46 i modell 2. I de negative binomiske modellene ser man at de respondentene som har høy verdi på fritid ute med venner i modell 3 har deltatt i 26,7% flere slåsskamper og dem i modell 4 har deltatt i 24.8% flere. Frøyland et al. fant tilsvarende trend i 2020 på et utvalgt med ungdom på ungdomsskoler og videregående i Oslo (Frøyland et al., 2020). Funnene i oppgaven gjort på landsdekkende tall, som er signifikante i alle modellene, stemmer dermed overens med funn basert på oslo-ungdommen.

En faktor som tidligere forskning ikke har kartlagt er bosteds effekt på ungdoms voldsbruk. Sentralitetsindeksen måler respondentenes sentralitet basert på kommune. Sentralitetsindeksen er basert på SSBs sentralitetsindeks. Denne variabelen viser interessante funn. Modellene viser litt

ulike mønstre. I modell 1 er det en nedgang i slåssing i sentralitet 2 men en økning i slåssing i sentralitet 3, 4, 5, og 6 sammenlignet med referansekategorien sentralitet 1. Det er kun funnene til sentralitet 3, 4 og 5 som er signifikante. Modell 2 viser en nedgang i slåssing for sentralitet 2 og 3, men en økning i sentralitet 4, 5 og 6 sammenlignet med referansekategorien. Det er kun funnene knyttet til sentralitet 2 og 6 som er signifikant. Funnene i de negative binomiske modellene viser tilnærmet samme mønster. Her ser man i modell 3 en nedgang i sentralitet 2 og 3 sammenlignet med referansekategori sentralitet 1 og en økning i sentralitet 4, 5 og 6. Siste modell, modell 4 viser en nedgang i sentralitet 2, 3 og 4 og en økning i slåsskamper i sentralitet 5 og 6. Her er det kun sentralitet 4 som ikke er signifikant i forhold til referansekategorien. Det er derfor vanskelig å si noe sikkert knyttet til korrelasjonen mellom slåsskamper og respondenters hjemkommune. Det eneste faste mønsteret er sentralitet 5 som viser signifikante funn med økning av slåsskamper i alle modellene. Dette kan tyde på at respondentene i sentralitet 5 slåss hyppigere enn dem i sentralitet 1. Dette er kommuner som Oppdal, Bømlo og Trysil. Men, basert på oppgavens resultater kan det ikke sies noe sikkert om bosteds påvirkning på slåsskamper.

Bengtson et. al viser at dersom man er blitt utsatt for vold tidligere har man høyere risiko til å bli voldsutøver selv (Bengtson et al., 2004). Frøyland og Von Soest viser også at en nedgang i rapportering av vold i hjemmet viste en nedgang i voldsutøvelse, men her var utvalget begrenset til elever på siste året på videregående (Frøyland & von Soest, 2018). I oppgaven er *utsattforvold* et sammensatt mål av hvorvidt respondentene har blitt utsatt for trusler om vold, blitt slått uten synlige merker eller utsatt for vold som krever legebehandling. Funnene, stemmer overens med tidligere forskning og viser at dersom respondentene har blitt utsatt for vold eller trusler om vold øker sannsynligheten for at de skal utøve vold selv. Resultatene her er i de lineære modellene at dersom respondenter er blitt utsatt for vold eller trusler om vold øker slåssingen med 0.189 i modell 1 og 0.185 i modell 2. De negative binomiske modellene viser at de som har blitt utsatt for vold eller trusler om vold har deltatt i 50,8%, modell 3, og 50%, i modell 4, flere slåsskamper enn dem med lavere verdi. Variabelen gir signifikante resultater i alle modellene. Ved inkludering av denne skalaen økte også R^2 og Pseudo R^2 betydelig i alle modellene.

Alle respondentene i utvalget er i aldersgruppen som tilsvarer toppen på grafen på age-crime-curve. Respondentene i oppgaven er derfor i aldersgruppen hvor man er mest sannsynlig til å utføre kriminelle handlinger. Som figur 2.1 viser synker antall kriminelle handlinger med

alderen. Dette kan, i lys av Hirschis kontrollteori, potensielt skyldes at man får sterkere bånd til samfunnet ved å opparbeide seg en karriere, egen familie og mer kapital, man har dermed mer å miste ved å avvike. Videre kan det også skyldes at aktøren har større tro på samfunnets normer og dermed ikke ønsker å overtre dem. Age-crime-curve kan også potensielt forklares av Hirschis kontrollteori ved at det voksne livets forpliktelser ikke gir tid eller rom for å avvike. I voksen alder er man i større grad låst av en tidsklemme og deltakelse i konvensjonelle aktiviteter og har dermed mindre tid til å tenke på og utføre avvikende handlinger. Det er derfor lite sannsynlig at respondentene i oppgaven kommer til å ta med seg volden inn i voksenlivet, men som presisert i Bengtson et. al kan behandling være sentral for å skape endring for dem med alvorlige voldsproblemer (Bengtson et al., 2004).

Problemstillingen i oppgaven stiller spørsmålet «*Hvem er de unge voldsutøverne og hvilke risikofaktorer påvirker voldsutøvelsen til ungdom i perioden 2010-2021?*». Funnene tyder på at voldsutøverne er de yngste guttene, her 8. trinn, med lav sosioøkonomisk status, lav trivsel på skole, dårlig syn på fremtiden, som ikke er medlem av en organisasjon og som har blitt utsatt for trusler om vold eller vold. Disse faktorene er gjennomgående i alle modellene i oppgaven. Videre så kan det se ut som samfunnsmessige årsaker som sosioøkonomisk status, fritidsaktiviteter, sosiale medier bruk og skoletrivsel kan påvirker voldsbruken. Men det er vanskelig å si noe om kausalitetsforholdet, det kan være spuriøse sammenhenger i oppgaven, da spesielt siden forutsetningene for lineær regresjon ikke er oppfylt og det kan være feil i prediksjonene i de lineære modellene.

En del av sammenhengene undersøkt i oppgaven er vanskelig å si noe klart om. Eksempler her er sammenhengen mellom ungdoms psykiske helse og voldsbruk, tidligere forskning tilsier at det skal være en sammenheng her, men med dette datasettet er det ikke mulig å finne en signifikant sammenheng. Det er heller ikke mulig, ut fra modellene i oppgaven, å si noe sikkert om sammenhengen mellom bosted og voldsutøvelse. Videre er ikke forutsetningene for lineære regresjoner oppfylt, dette kan gjøre at prediksjonene i oppgaven er uriktige. Robusthetstesten med negativ binomisk regresjon viser tilnærmet like mønstre som de lineære og man kan med større sikkerhet si noe om styrken på effekten X har på Y.

Variablene benyttet i oppgaven til å belyse voldsbruken blant unge, samt flere av de uavhengige variablene, som for eksempel alkohol, er basert på ungdommenes egenrapportering. Det kan

dermed være både spesifisitetsproblem og et sensitivitetsproblem knyttet til den avhengige variabelen som kan gi utslag i uriktige prediksjoner. Viktig å presisere er at det kan være andre aspekter som påvirker ungdoms voldsbruk som ikke er undersøkt i oppgaven. Men, basert på dataene i oppgaven, kan det synes å være et mønster i at dersom man allerede har utført et sosialt avvik, ved å for eksempel benytte seg av illegale rusmidler som hasj eller drikke alkohol mens man er under 18 så er det sannsynlig at man deltar i slåsskamper også. Man kan dermed si at avvik avler avvik.

6. Konklusjon

Denne oppgaven har undersøkt problemstillingen «*Hvem er de unge voldsutøverne og hvilke risikofaktorer påvirker voldsutøvelsen til ungdom i perioden 2010-2021?*». For å besvare problemstillingen er det valgt å bruke Hirschi (1971) sin kontrollteori og hans videreutvikling av denne samt Bourdieu (1986) sitt begrep kapital samt Thornton (2005) sin videreutvikling til subkulturell kapital og datasettet Ungdata 2010-2021.

Problemstillingen er besvart med to multiple lineære regresjoner og en robusthetstest med negative binomiske regresjoner. Voldsutøvelse måles i oppgaven med avhengig variabel som har spørsmålsteksten «*Hvor mange ganger har du vært med på, eller gjort noe av dette det siste året – de siste 12 månedene?*». De uavhengige variablene oppgaven benytter er årstall for undersøkelsen, kjønn, skoletrivsel, organisasjonsmedlemsskap, psykisk helse, sosioøkonomisk status, sosial status ved voldsbruk, rusbruk, alkoholbruk, fremtidsutsikter, sosiale medier bruk, fritid ute med venner og sentralitet (bosted). De siste variablene undersøkt i oppgaven er om respondentene er utsatt for vold eller trusler om vold og klasstrinn.

For å besvare problemstillingen er det valgt å inkludere fem hypoteser. Hypotese 1 «*Det har vært en økning i slåsskamper i årene 2010-2021*» avkreftes da resultatene i alle modellene tyder på at det var flere respondenter som deltok i slåsskamper i årsbølge 1 (2010-2013) enn det var i de resterende årene (2014-2021). Hypotese 2 «*«ungdommer med en svak tilknytning til samfunnet, deltar oftere i slåsskamp enn de med sterke bånd til samfunnet*». Ved bruk av variablene knyttet til skoletrivsel, organisasjonsmedlemsskap og om respondentene har tro på en god fremtid viser resultatene at hypotese 2 medfører riktighet. Alle funnene her er signifikante og nullhypotesen forkastes.

Hypotese 3 omhandlet sosioøkonomisk status «*ungdom med lav sosioøkonomisk status slåss oftere enn dem med høy sosioøkonomisk status*». Resultatene her tyder på at høy sosioøkonomisk status resulterer i at respondentene deltar i færre slåsskamper enn dem med lavere verdi på skalaen. Hypotesen godtas og nullhypotesen forkastes. Det er viktig å presisere at skalaen i størst grad måler foreldres sosioøkonomiske status. Men ettersom respondentene er så unge kan man argumentere for at denne skalaen er gjeldende for dem og måler deres sosioøkonomiske bakgrunn.

Hypotese 4 «*gutter deltar oftere i slåsskamper enn jenter*». Medfører riktighet. Alle modellene i oppgaven viser at dersom man er gutt øker antallet slåsskamper man har deltatt i med en stor effekt. I den negative binomisk modellen, modell 3, fremkommer det blant annet at gutter har deltatt i 386% flere slåsskamper enn jenter. Hypotese 5 «*dårlig psykisk helse øker risikoen for å delta i flere slåsskamper*». Gir tvetydige resultater. Funnene knyttet til *ensomhet* er signifikante i modellene 1, 2 og 3 samt at resultatene til *nedstemthet* er signifikante i modellene 1, 3 og 4. Hypotesen kan dermed ikke avkrefte eller bekrefte og nullhypotesen består.

Andre funne oppgaven har gjennomgått er knyttet til bosted, fritid ute med venner og hvorvidt respondentene er blitt utsatt for vold eller trusler om vold. Bosted er målt med en sentralitetsindeks hvor kommuner med høy grad av sentralitet har verdien 1 og kommuner med lav grad av sentralitet får verdien 6. I alle modellene er det kun sentralitet 5 som gir signifikante resultater i alle modellene, hvor sentralitet 1 er benyttet som referansekategori. Dette tyder på respondenter i sentralitet 5, kommuner som Oppdal, Bømlo og Trysil deltar oftere i slåsskamp enn dem i sentralitet 1, kommuner som Oslo, Bærum og Asker. Respondenter som tilbringer hele eller store deler av fritiden ute med venner deltar også oftere i slåsskamp enn dem som ikke gjør det. Alle funnene her er også signifikante. Det samme gjelder funnene knyttet til den uavhengige variabelen *utsattforvold*. Her ser man at respondentene som er utsatt for vold eller trusler om vold deltar oftere i slåsskamp enn dem som ikke har blitt utsatt for vold. Ved inkludering av denne variabelen går også forklaringsgraden, R^2 , i modellene betydelig opp. Resultatene tyder på at om respondentene er utsatt for vold har en stor betydning på ungdoms voldsutøvelse.

«*Hvem er de unge voldsutøverne og hvilke risikofaktorer påvirker voldsutøvelsen til ungdom i perioden 2010-2021?*» resultatene i modellene tyder på at de unge voldsutøverne er de yngste guttene, her 8. trinn, med lav sosioøkonomisk status, lav trivsel på skole, dårlig syn på fremtiden,

som ikke er medlem av en organisasjon, bruker mye av fritiden sin ute med venner og som har blitt utsatt for trusler om vold eller vold. Funnene stemmer derfor i stor grad overens med tidligere forskning gjort på mindre utvalg. Det er likevel noen funn i oppgaven som gir grunnlag for videre forskning.

6.1. Videre forskning

Funnene knyttet til bosted og psykisk helse er uklare men de gir begge en økt forklaringsgrad ved å inkluderes. Samt at tidligere forskning, med utvalg utenfor Norge, har vist at psykisk helse har en påvirkning på ungdoms voldsbruk. Videre mener jeg det derfor er av interesse å undersøke disse to faktorene ytterligere på norske utvalg.

Ved bruk av kvantitative metoder får man et godt overblikk over fenomenet voldsutøvelse blant norsk ungdom. Videre mener jeg det hadde vært spennende å benytte både kvantitative metoder og kvalitative metoder for å i større grad forklare hensikten bak ungdoms voldsutøvelse.

7. Referanseliste

- Bakken, A., Frøyland, L. R., & Sletten, M. A. (2016). *Sosiale forskjeller i unges liv—Hva sier Ungdata-undersøkelsene?* (Nr. 3). NOVA.
<https://utdanningsforskning.no/globalassets/sosiale-forskjeller-i-unges-liv-nova-rapport-3-2016-18-april-.pdf>
- Bazaz, R., & Misje, T. S. (2020, oktober 26). *Frykter Snapchat og Tiktok bidrar til økt volds- og rusbruk blant unge*. https://www.nrk.no/norge/medietilsynet_-okende-trend-at-barn-avtaler-slasskamper-pa-nett-1.15053740
- Bengtson, M., Steinsvåg, P. Ø., & Terland, H. (2004). *Ungdom bak volden: Forståelse og behandling av ungdom med volds- og aggresjonsproblem*. Universitetsforlaget.
- Bourdieu, P. (1986). The forms of capital. I J. Richardson, *Handbook of Theory and Research for the Sociology of Education* (1. utg.).
- Bourdieu, P. (2008). *Distinction: A social critique of the judgement of taste* (Repr). Routledge.
- Bourdieu, P. (2021). *Forms of capital*. Polity Press.
- Brown, E. A., & Males, M. (2011). Does age or poverty level best predict criminal arrest and homicide rates? A preliminary investigation. *Justice Policy Journal*, 8, 1–30.
- Dutton, D. G., & Karakanta, C. (2013). Depression as a risk marker for aggression: A critical review. *Aggression and Violent Behavior*, 18(2), 310–319.
<https://doi.org/10.1016/j.avb.2012.12.002>
- Elvevold, E., & Sandnes, Å. H. (2017, november 28). Livsfarlig ungdomsvold er underholdning for hundretusener. *VG*. <https://www.vg.no/nyheter/innenriks/i/rLpBRR/livsfarlig-ungdomsvold-er-underholdning-for-hundretusener>
- Falk, J. (2020, april 22). Etterforsker Snap-kontoer. *VG*.
<https://www.vg.no/spesial/c/stories/kJr7g6>
- Farrington, D. P. (1986). Age and Crime. *Crime and Justice*, 7, 189–250.
<http://www.jstor.org/stable/1147518>
- Frøyland, L. R. (2017). *Dokumentasjon av variablene i spørreskjemaet* (Ungdata- Lokale ungdomsundersøkelser). NOVA.

- Frøyland, L. R., Bakken, A., & von Soest, T. (2020). Physical Fighting and Leisure Activities among Norwegian Adolescents—Investigating Co-occurring Changes from 2015 to 2018. *Journal of Youth and Adolescence*, *49*(11), 2298–2310.
<https://doi.org/10.1007/s10964-020-01252-8>
- Frøyland, L. R., & Soest, T. (2020). Adolescent boys' physical fighting and adult life outcomes: Examining the interplay with intelligence. *Aggressive Behavior*, *46*(1), 72–83.
<https://doi.org/10.1002/ab.21871>
- Frøyland, L. R., & von Soest, T. (2018). Trends in the Perpetration of Physical Aggression among Norwegian Adolescents 2007–2015. *Journal of Youth and Adolescence*, *47*(9), 1938–1951. <https://doi.org/10.1007/s10964-017-0793-2>
- Galtung, J. (1969). Violence, Peace, and Peace Research. *Journal of Peace Research*, *6*(3), 167–191. <https://doi.org/10.1177/002234336900600301>
- Gelder, K. (Red.). (2005). *The subcultures reader* (2nd ed). Routledge.
- Greenberg, D. F. (1985). American Journal of Sociology. *Age, Crime, and Social Explanation*, *91*(1), 1–21. <http://www.jstor.org/stable/2779878>
- Hauge, R. (2002). *Kriminalitetens årsaker: Utsnitt av kriminologiens historie* (2. utg., 2. oppl). Univ.-Forl.
- Hilbe, J. M. (2011). *Negative binomial regression* (2nd ed). Cambridge University Press.
- Hilland, L., & Eiken, M. J. (2023, mars 8). Ny rapport: Mistenker underrapportering av vold i skolen. *Bergens tidende*. <https://www.bt.no/familieogoppvekst/i/ve951w/ny-rapport-mistenker-underrapportering-av-vold-i-skolen>
- Hilland, L., Eiken, M. J., & Bøe, B. (2023, mars 6). *Voldsmeldinger i barneskolen eskalerer. Har vurdert stenging for å beskytte ansatte*.
<https://www.bt.no/familieogoppvekst/i/wAxLE1/voldsmeldinger-i-barneskolen-eskalerer-har-vurdert-stenging-for-aa-beskytte-ansatte>
- Hirschi, T., & Gottfredson, M. (1983). Age and the Explanation of Crime. *American Journal of Sociology*, *89*(3), 552–584. <http://www.jstor.org/stable/2779005>
- Hirschi, T., & Gottfredson, M. R. (Red.). (1994). *The Generality of deviance*. Transaction Publishers.

- Hvitmyhr, B. L. (2020, juni 16). *UNGE SER VIDEOER AV VOLD I SOSIALE MEDIER*.
<https://www.vg.no/spesial/c/stories/GGpWdV>
- Isdal, P. (2012). *Meningen med volden*. Kommuneforlaget.
- Jansen, K., Hilland, L., & Lilletvedt, E. (2022, juni 20). «*Hvordan føles det at alle vet at du knuller barn? ... Jævla pedofaen.*» <https://www.bt.no/nyheter/lokalt/i/8Q4QbG/hvordan-foeles-det-at-alle-vet-at-du-knuller-barn-jaevla-pedofaen>
- Krug, E. G., Dahlberg, L. L., Mercy, J. A., Swi, A. B., & Lozano, R. (2002). *World report on violence and health*. World Health Organization.
- McAra, L., & McVie, S. (2012). Critical debates in developmental and life course criminology. I R. Morgan, R. Reiner, & M. Maguire (Red.), *The Oxford handbook of criminology* (5th ed, ss. 531–563). Oxford University Press.
- Mehmetoglu, M., & Jacobsen, T. G. (2017). *Applied statistics using stata* (1.utg). SAGE Publications.
- Mehmetoglu, M., & Jakobsen, T. G. (2022). *Applied statistics using Stata: A guide for the social sciences* (Second edition). SAGE.
- Midtskog, R., Schmidt, S. Ø. H., & Jørgensen, M. (2017, oktober 28). Snapchat-konto publiserer videoer av ungdommer som slåss. *VG*.
<https://www.vg.no/nyheter/innenriks/i/m7y21/snapchat-konto-publiserer-videoer-av-ungdommer-som-slaass>
- NOVA. (2022). Local Youth Survey 2010-2021 [Data set]. Sikt - Norwegian Agency for Shared Services in Education and Research. <https://doi.org/10.18712/NSD-NSD3007-V3>
- NTB. (2022, september 12). Politiet øker innsatsen mot deling av ungdomsvold på nett. *Bergens tidende*. <https://www.bt.no/nyheter/lokalt/i/jldqkq/politiet-oeker-innsatsen-mot-deling-av-ungdomsvold-paa-nett>
- NTB. (2023, mars 28). Vold og trusler mot ansatte i Osloskolen tilbake på samme nivå som før pandemien. *Dagsavisen*. <https://www.dagsavisen.no/oslo/2023/03/28/vold-og-trusler-mot-ansatte-i-osloskolen-tilbake-pa-samme-niva-som-for-pandemien/>

- Nygård, G. (2021, august 11). *35 prosent har høyere utdanning*. Statistisk Sentralbyrå.
<https://www.ssb.no/utdanning/utdanningsniva/statistikk/befolkningens-utdanningsniva/artikler/35-prosent-har-hoyere-utdanning>
- Ording, O. (2020, august 24). *Politiet bekymret etter nye tall om ungdomsvold:-Volden blir grovere*. <https://www.vg.no/nyheter/innenriks/i/GGzyLB/politiet-bekymret-etter-nye-tall-om-ungdomsvold-volden-blir-grovere>
- Ording, O., Vik, I., Skålevik, G. A., Lauveng, K., & Rognstad, I. (2021, april 12). *Ikke drepe, ikke lamme*. <https://www.vg.no/nyheter/innenriks/i/x320MG/markant-oekning-i-ungdomsvold>
- Pape, H., & Storvoll, E. E. (2006). Teenagers' reported use of fictitious drugs. A study of false positives. *Nordic Studies on Alcohol and Drugs*, 23(2–3), 97–111.
<https://doi.org/10.1177/1455072506023002-315>
- Pedersen, W., & Bakken, A. (2016). Urban landscapes of adolescent substance use. *Acta Sociologica*, 59(2), 131–150. <https://doi.org/10.1177/0001699315625448>
- Reneflot, A., Stene-Larsen, K., & Myklestad, I. (2020, januar 2). *Vold og seksuelle overgrep*. FHI. <https://www.fhi.no/nettpub/hin/skader/vold/#vold-mot-voksne-og-eldre-forekomst>
- Ridar, T., & Holm-Nilsen, S. (2015, november 8). Politiet advarer: Ungdomsskoleelever arrangerer og filmer brutale slåsskamper. *VG*.
<https://www.vg.no/nyheter/innenriks/i/xnEvQ/politiet-advarer-ungdomsskoleelever-arrangerer-og-filmer-brutale-slaasskamper>
- Ringdal, K. (2018). *Enhet og mangfold samfunnsvitenskapelig forskning og kvantitativ metode* (4. utg). Fagbokforl.
- Rostad, I. L., Lindblad, K.-E., & Kræmer, M. H. (2022, september 11). Ny satsing mot ungdomsvold: – At vi ikke har flere dødsfall blant ungdom i Norge, er bare flaks. *NRK*.
https://www.nrk.no/tromsogfinnmark/kripos-tar-grep_-lanserer-ny-kampanje-mot-ungdomsvold-1.16099384
- Schau, M. S., Hofgaard, P., & Rønning, H. (2022, juni 7). «Stian» var 11 år da han ble truet til å banke opp andre barn. https://www.nrk.no/vestfoldogtelemark/_stian_-var-11-ar-da-han-ble-truet-til-a-banke-opp-andre-barn-1.15984664

- Shulman, E. P., Steinberg, L. D., & Piquero, A. R. (2013). The Age–Crime Curve in Adolescence and Early Adulthood is Not Due to Age Differences in Economic Status. *Journal of Youth and Adolescence*, 42(6), 848–860. <https://doi.org/10.1007/s10964-013-9950-4>
- Skog, O.-J. (2006). *Skam og skade: Noen avvikssosiologiske temaer*. Gyldendal akademisk.
- Skog, O.-J. (2021). *Å forklare sosiale fenomener: En regresjonsbasert tilnærming* (2. utg., rev.utv.9. oppl). Gyldendal norsk forlag.
- Statistisk Sentralbyrå. (2020, oktober 29). *Færre voksne, men flere barn, tatt for lovbrudd*. ssb.no. <https://www.ssb.no/sosiale-forhold-og-kriminalitet/artikler-og-publikasjoner/faerre-voksne-men-flere-barn-tatt-for-lovbrudd>
- Statistisk Sentralbyrå. (2022, juni 30). *Anmeldte lovbrudd og ofre*. ssb.no. <https://www.ssb.no/sosiale-forhold-og-kriminalitet/kriminalitet-og-rettsvesen/statistikk/anmeldte-lovbrudd-og-ofre>
- Statistisk Sentralbyrå (u.å.) 08485: Anmeldte lovbrudd, etter lovbruddsgruppe og politidistrikt. Antall og per 1 000 innbyggere 2002 – 2021 [Statistikk] <https://www.ssb.no/statbank/table/08485/>
- Taranger, I. S. (2022, oktober 29). Voldskriminaliteten øker blant unge: – Kyss skoene mine ellers «stabber» jeg deg. *NRK*. https://www.nrk.no/rogaland/voldskriminaliteten-oker-blant-unge_-_kyss-skoene-mine-ellers-_stabber_-jeg-deg-1.16139503
- Thornton, S. (2005). The social logic of cultural capital. I *The subcultures reader* (2. ed., ss. 184–193). Routledge.
- Ungdata. (u.å.). *Ungdata 2020: Vurdering av årets undersøkelser*. NOVA. <https://www.ungdata.no/wp-content/uploads/2020/10/Vurdering-av-datakvalitet-for-ungdataundersokelsene-i-2020.pdf>
- Vedvik, K. O. (2023, april 4). Landets 20 største kommuner: Over 100 krenkelsers mot ansatte i skolen hver dag. *Utdanningsnytt*. <https://www.utdanningsnytt.no/over-100-krenkelsers-mot-ansatte-i-skolen-hver-dag/355420>

- Velferdsforskningsinstituttet NOVA. (u.å.). *Fysisk vold blant ungdom. Hvordan forstå samfunnsmessige trender og livsutfall for utøvere*. Oslo Met.
<https://www.oslomet.no/forskning/forskningsprosjekter/fysisk-vold-ungdom>
- Vik, I., & Ording, O. (2021, april 11). Nye tall om ungdomsvold: Drar paralleller til gjengoppgjørene på 2000-tallet. *VG*. <https://www.vg.no/nyheter/innenriks/i/X810mr/nye-tall-om-ungdomsvold-drar-paralleller-til-gjengoppgjoerene-paa-2000-tallet>
- Walby, S. (2013). Violence and society: Introduction to an emerging field of sociology. *Current Sociology*, *61*(2), 95–111. <https://doi.org/10.1177/0011392112456478>
- Wieviorka, M. (2014). The Sociological Analysis of Violence: New Perspectives. *The Sociological Review*, *62*(2_suppl), 50–64. <https://doi.org/10.1111/1467-954X.12191>

